

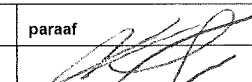
Transitie visserij IJsselmeer, Markermeer en IJmeer

rapportage



**Transitie visserij IJsselmeer,
Markermeer en IJmeer****rapportage**

referentie	projectcode	status
LLS591-1/strg/007	LLS559-1	definitief
projectleider	projectdirecteur	datum
dr. G. Kruitwagen	drs. M. Klinge	5 juli 2013

autorisatie	naam	paraaf
goedgekeurd	dr. G. Kruitwagen	

INHOUDSOPGAVE

blz.

SAMENVATTING

1. INLEIDING	1
1.1. Aanleiding	1
1.2. Doel	1
1.3. Leeswijzer	2
2. STAND VAN ZAKEN VISSERIJ OP IJSSELMEER, MARKERMEER EN IJMEER	3
2.1. Beschrijving van de visserij	3
2.1.1. Visrechten	3
2.1.2. Doelsoorten en visserijmethoden	3
2.2. Regulering van de IJsselmeervisserij	5
2.2.1. Merken	5
2.2.2. Certificaten	6
2.2.3. Aanlanding en vangstregistratie	7
2.2.4. Gesloten tijden en gebieden	8
2.2.5. Reductie van de visserijinspanning	9
3. ONTWIKKELING ROND DE IJSSELMEERVISSERIJ	11
3.1. Ontwikkeling van de visstand	11
3.1.1. Algemene trends	11
3.1.2. Aal	13
3.1.3. Snoekbaars	15
3.1.4. Brasem	18
3.1.5. Spiering	20
3.1.6. Conclusie	22
3.2. Bijvangst van watervogels	23
3.3. Initiatieven rond verduurzaming	23
3.3.1. Concept Position Paper VBC	23
3.3.2. Commissie Toekomstvisie Binnenvisserij	24
4. PIJLERS VOOR TRANSITIE	27
4.1. Pijler 1: Visserijwet (1963)	27
4.1.1. Beschrijving regeling	27
4.1.2. Beleidsbrief Ministerie van LNV	27
4.2. Pijler 2: Europese Aalverordening	28
4.2.1. Uitwerking van het Aalbeheerplan op de visserij	28
4.2.2. Invloed visserij op het bereiken van de doelen	28
4.3. Pijler 3: Natura 2000	29
4.3.1. Beschrijving regeling	29
4.3.2. Uitwerking van Natura 2000 op de visserij	29
4.3.3. Invloed visserij op het bereiken van de doelen	30
4.4. Pijler 4: Europese Kaderrichtlijn Water	32
4.4.1. Beschrijving regeling	32
4.4.2. Uitwerking van de KRW op de visserij	34
4.4.3. Invloed beroepsvisserij op het bereiken van de doelen	35
4.5. Pijler 5: Economische situatie van de beroepsvisserij	35
4.5.1. Economisch gezonde beroepsvisserij	35
4.6. Samenvatting	36
5. ECONOMISCHE ANALYSE	37

5.1.	Inleiding	37
5.1.1.	Aanleiding	37
5.1.2.	Doel	37
5.1.3.	Aanpak	37
5.2.	Ontwikkeling van de vangsten uit het IJsselmeer	38
5.2.1.	Methode	38
5.2.2.	Resultaten	38
5.3.	Korte karakteristiek van de steekproefbedrijven	40
5.4.	Methode	40
5.4.1.	Gegevensbronnen	40
5.4.2.	Resultaten	41
5.5.	Meningen van de vissers	44
5.6.	Discussie en conclusies	46
5.6.1.	Economisch resultaat	46
5.6.2.	Toekomstige ontwikkelingen	47
5.6.3.	Sanering	48
5.7.	Aanvullende inkomstenmogelijkheden voor IJsselmeervissers	48
6.	TRANSITIE NAAR EEN DUURZAME VISSERIJ	51
6.1.	Pijlers voor transitie	51
6.2.	Huidige situatie in de visserij op IJsselmeer en Markermeer	51
6.2.1.	Organisatie van de beroepsvisserij	51
6.2.2.	Gevolgen voor het functioneren van de beroepsvisserij	52
6.2.3.	Eerdere saneringen	54
6.3.	Huidig functioneren in relatie tot pijlers voor transitie	54
6.4.	Vormgeving van een transitie	55
6.5.	Financiering van transitie	56
7.	KANSEN VOOR REGULATIE VAN DE VISSERIJ	59
7.1.	Regulatie van de visserij na transitie	59
7.2.	Mogelijkheden voor regulatie	59
7.2.1.	Regulering van visserijinspanning	59
7.2.2.	Regulering met TAC's en quota	59
7.3.	Vergelijking van regulatiemethoden	60
7.3.1.	Kenmerken per regulatiemethode	60
8.	REFERENTIES	63
	laatste bladzijde	62
BIJLAGEN		aantal blz.
I	Notitie vangtuigen IJsselmeervisserij	13
II	Protocol opening en sluiting spieringvisserij	1
III	Saneringsrondes IJsselmeergebied	1
IV	N2000 habitattypes en -soorten	3
V	Bijlagen bij economische analyse	6

SAMENVATTING

De visserijdruk door de beroepsvisserij op het IJsselmeer en Markermeer staat al vele jaren niet in verhouding tot de aanwezige visbestanden, waardoor er sprake is van overcapaciteit. Deze situatie is al langdurig onveranderd doordat saneringen van capaciteit in het verleden onvoldoende succesvol zijn gebleken en de aanwezige visserijbestanden achteruitgaan. Inmiddels zijn er verschillende Europese en landelijke wet- en regelgevingen van kracht waaraan doelstellingen gekoppeld zijn die een verduurzaming van de visserij vergen. In voorliggend document wordt de huidige situatie geanalyseerd en wordt verkend wat er nodig is om een transitie naar een duurzame visserij te bewerkstelligen.

Voor een transitie naar een duurzame visserij is een aantal kaders van toepassing die als pijlers voor de transitie gezien kunnen worden:

- de Visserijwet;
- de Europese Aalverordening;
- Natura2000;
- de Europese Kaderrichtlijn Water;
- de economische situatie van de beroepsvisserij.

De Visserijwet beschrijft het kader waarbinnen de visserij op het IJsselmeer en Markermeer uitgevoerd mag worden. De Europese Aalverordening, Natura2000 en de KRW kennen specifieke doelstellingen en zijn daarmee vooral richtinggevend. De uitvoeringsregelingen bij de Visserijwet, het Nederlands aalbeheerplan, Natura 2000 en de KRW zijn op tal van plekken verweven en kunnen daarom ook niet los van elkaar gezien worden. Wanneer de wet- en regelgevingen gezamenlijk beschouwd worden moet ook geconcludeerd worden dat de regelingen aansturen op een gezamenlijk doel: het bereiken van een duurzame visserij.

Ondanks de geldende wet- en regelgevingen blijft de gewenste verduurzaming van de beroepsvisserij uit. Een belangrijke reden hiervoor is dat de beroepsvisserij de visserij uitvoert binnen de ruimte die door hun vergunning (op basis van de Visserijwet) wordt geboden. Desondanks staat de visserij onder druk doordat veel bedrijven al diverse jaren in economisch zwaar weer verkeren. Voor de meeste bedrijven is stoppen echter geen optie omdat het kapitaal van de bedrijven in materialen en rechten zit en de visserij voor hen een manier van leven is. In de noodlijdende situatie worden de visserijmogelijkheden die zich aandienen ten volle benut, waardoor de overexploitatie in stand wordt gehouden.

Om de economische situatie van de beroepsvisserij te verbeteren wordt gewerkt aan innovatie en de ontwikkeling van alternatieve verdienmodellen. Deze ontwikkelingen bieden op het niveau van individuele bedrijven mogelijk enig soelaas. Voor het bereiken van verduurzaming van de beroepsvisserij zijn deze ontwikkelingen echter contraproductief omdat ze aan de instandhouding van de overexploitatie bijdragen.

Het uitblijven van verduurzaming van de beroepsvisserij komt voort uit het feit dat de visserij is, op basis van de Visserijwet, in staat is om meer vis te onttrekken dan dat wenselijk is op basis van de doelen vanuit Natura2000 en de KRW. Om deze impasse te doorbreken en een transitie tot een duurzame visserij in gang te zetten, zal een regeling moeten worden opgezet waarmee de 5 pijlers voor transitie met elkaar in de pas gebracht worden.

Om de transitie vorm te geven zal de regulering van de IJsselmeervisserij moeten worden herzien. Er zijn 3 manieren om een gemene weide visserij vanuit de overheid te reguleren:

1. reductie van de visserijcapaciteit door de overheid door uitkoop van merken;
2. invoering en handhaving van quota;

3. overdracht van verantwoordelijkheid naar de beroepsvisserij in combinatie met de opzet van een nieuw visrechtenstelsel.

De laatste jaren hebben laten zien dat er zonder investeringen geen verduurzaming plaatsvindt. Aangezien de Rijksoverheid geen mogelijkheden ziet om een sanering financieel vorm te geven zal gezocht moeten worden naar alternatieve financieringsmogelijkheden.

Enkele mogelijkheden waaraan gedacht kan worden zijn:

- organisatie van een fonds met compensatiegelden;
- de opzet van een innovatieplan voor de opzet van alternatieve inkomstenbronnen tegen inleveren van de vergunningen en merken;
- uitkoop van visserijcapaciteit als milieumaatregel uitvoeren, teneinde de doelen voor Natura2000 en de KRW te realiseren.

Ongeacht de regeling die uiteindelijk gekozen wordt, zal de regeling moeten resulteren in een verlaging van de visserijdruk om een werkelijke transitie tot een duurzame visserij tot stand te kunnen brengen.

1. INLEIDING

1.1. Aanleiding

De beroepsvisserij op het IJsselmeer, Markermeer en IJmeer is al geruime tijd niet duurzaam. De vangsten van onder meer de aal lopen terug en ook de vangsten van andere vissoorten staan onder druk. Daarnaast is de levensvatbaarheid van de spieringpopulatie onzeker, ondanks het feit dat de spieringvisserij vanwege het geringe spieringbestand al enige jaren achtereen niet is opengesteld (met uitzondering van een korte periode in 2012 op het IJsselmeer). In de afgelopen decennia zijn diverse maatregelen genomen met als doel de visserij te verduurzamen en de kwaliteit van het biotoop te verbeteren. Hieronder vallen:

- enkele saneringsrondes om de visserij-inspanning te verminderen;
- innovatieve maatregelen aan de vangstmethoden zoals de 'overlevingsbun' ter verbetering van de overleving van de bijvangst aan vis in de aalvisserij;
- jonen op de staande netten ter vermindering van de bijvangst aan watervogels.

Deze maatregelen dragen bij aan de verduurzaming van de visserij, maar zijn nog onvoldoende gebleken om het gewenste niveau van verduurzaming van de visserij te bereiken. Er blijft sprake van een overcapaciteit in de visserij, onvoldoende innovatie en ondernemerschap en een onbalans in de visbestanden.

Definitie duurzame visserij

Wanneer is een visserij duurzaam? In het concept visstandbeheerplan voor het IJsselmeer en Markermeer zijn hiervoor de volgende criteria geformuleerd:

- er wordt niet meer geoogst dan er geproduceerd wordt;
- alle jaarklassen blijven in voldoende mate aanwezig in het bestand (jaarklassen worden niet geheel weggevisst), waardoor de leeftijdsopbouw van het bestand evenwichtig is;
- de oogst bestaat uit meerdere jaarklassen, waardoor de oogst minder gevoelig is voor fluctuaties in jaarklasssterkte;
- vissen worden geoogst bij een optimale lengte, dat wil zeggen een lengte waarbij de grootste hoeveelheid kilogrammen geoogst kan worden (geen groei-overbevissing);
- de bijvangst aan ondermaatse vis, niet gewenste vissoorten en watervogels is minimaal.

1.2. Doel

De provincies Flevoland, Noord-Holland en Fryslân willen ten aanzien van de visserij een volgende stap in gang gaan zetten: een transitie van niet-duurzame beroepsvisserij naar duurzame beroepsvisserij en een bovenregionale betekenis van het IJmeer, Markermeer en IJsselmeer voor sportvissers.

De provincies willen de politieke agenda starten met een overtuigend document waarin een analyse is opgenomen van:

1. de huidige stand van zaken/ontwikkeling in visstand, visserij en bijvangst van watervogels;
2. inzicht in hoe een transitie van de visserij eruit zou kunnen zien in een aantal scenario's.

Het doel van het document is om te schetsen hoe een transitie kan worden vormgegeven, welke stappen hiervoor gezet moeten worden, door wie, wie daarin het voortouw moet nemen en waar eventueel een versnelling kan worden aangebracht.

1.3. Leeswijzer

De verdere indeling van deze rapportage is als volgt:

- in hoofdstuk 2 wordt een beschrijving van de visserij op het IJsselmeer, Markermeer en IJsselmeer gegeven. Hierbij wordt ingegaan op visserijmethoden, regulatie en reducties in visserijinspanning;
- in hoofdstuk 3 worden de ontwikkelingen in de visstand, vogelbijvangst en visserij;
- in hoofdstuk 4 worden de belangrijkste pijlers en randvoorwaarden voor transitie geschetst;
- in hoofdstuk 5 worden de resultaten van een economische analyse door het LEI gepresenteerd;
- in hoofdstuk 6 wordt ingegaan op de factoren waardoor verduurzaming van de visserij vooralsnog uitblijft. Vervolgens wordt beschreven wat er nog is om transitie naar een duurzame visserij te bewerkstelligen;
- hoofdstuk 7 gaat in op de wijze waarop de visserij kan worden gereguleerd en op de aansluiting van deze regulatiemethoden op de geldende beleidsopgaven;
- tenslotte wordt in hoofdstuk 8 een overzicht gegeven van de literatuur die bij het opstellen van deze rapportage is gebruikt.

2. STAND VAN ZAKEN VISSERIJ OP IJSSELMEER, MARKERMEER EN IJMEER

2.1. Beschrijving van de visserij

De beschrijving van de visserij op het IJsselmeer, Markermeer en IJmeer is gebaseerd op de visplannen van:

- de PO IJsselmeer;
- de VBC IJsselmeer i.o. (deel PO IJsselmeer/beroepsvisserij);
- de VBC IJsselmeer i.o. (deel Sportvisserij Nederland).

2.1.1. Visrechten

De visrechten voor het IJsselmeer zijn niet uitgegeven (verhuurd). Het visrecht voor het IJsselmeergebied ligt bij de Staat. Het Ministerie van EZ geeft jaarlijks publiek- en privaatrechtelijke vergunningen uit aan de individuele beroepsvissers (afbeelding 2.1). Onder de voorwaarden van de vergunning mogen beroepsvissers in het gehele IJsselmeergebied vissen (gemene wijde).

Er zijn echter enkele uitzonderingen op de gemene wijde visserij:

- op plaatsen waar met grote fuiken wordt gevist, moet de vergunninghouder in het bezit zijn van toestemming om vaste vistuigen te plaatsen. Deze toestemming is plaatsgebonden. In deze gebieden mogen geen andere visserijmethoden (m.u.v. eenlingen) worden ingezet;
- voor de zegenvisserij in een aantal havens geven gemeentes schriftelijke toestemmingen uit aan de beroepsvissers. Deze visserij is publiekrechtelijk toegestaan.

2.1.2. Doelsoorten en visserijmethoden

In het IJsselmeer, Markermeer en IJmeer wordt met verschillende typen vangtuigen gericht op aal en schubvis gevist. In tabel 2.1 is per vissoort aangegeven welke vangtuigen er gebruikt worden. Onderstaand worden de verschillende methode kort beschreven. Voor een uitgebreide beschrijving wordt verwezen naar de notitie in bijlage I.

Tabel 2.1. Doelsoorten en visserijmethoden

vissoort	methode	bijvangst
aal	grote fuik	schubvis, wolhandkrab
	schietfuik	wolhandkrab
	hoekwant	
	aalkist	
	eenling	wolhandkrab
baars en snoekbaars	staand want	
spiering	grote fuik	wolhandkrab
	schietfuik	wolhandkrab
	aaskuil	
overige schubvis (brasem, blankvoorn, kolblei en ruisvoorn)	zegen	
wolhandkrab	grote fuik	
	schietfuik	
	eenling	

Grote fuik

Een grote fuik is een vistuig dat op vastgestelde plekken nabij de oever staat. Een grote fuik bestaat een aalfuik die met behulp van stokken of palen wordt uitgezet. De fuik is ver-

bonden aan een schutwant (al dan niet deelsluitmakend van een fuikregel). Met grote fuiken wordt zowel aal (met name schieraal) als schubvis gevangen. De vergunninghouder die met grote fuiken wil vissen, moet in het bezit zijn van toestemming om vaste vistuigen te plaatsen. Deze toestemming is plaatsgebonden.

Schietfuik

Schietfuiken worden gebruikt voor de visserij op (met name) rode aal. Een schietfuik bestaat uit een keerwant van ongeveer 10 m met aan weerszijden een fuik. De eerste hoepel van de fuiken is afgeplat (half rond) waardoor deze niet omvallen wanneer ze op de bodem van het water worden geplaatst. Schietfuiken worden vaak in regels van acht tot tientallen stellen gebruikt.

Eenlingen

Door een aantal vissers wordt met zogenaamde eenlingen gevist. Dit zijn halve schietfuiken of kleine fuiken en worden vaak langs dijken geplaatst. Deze worden aan een ijzeren staaf of stok langs de dijk gezet, terwijl de kub in de meeste gevallen met een stuk ketting op zijn plaats wordt gehouden. De fuik staat haaks op de dijk. Met de eenling mag alleen worden gevist in de directe nabijheid (luwte) van een regel waar een grote fuikenvisser rechten heeft of in een vak dat een grote fuikenvisser in zijn bezit heeft.

Hoekwant

Het hoekwant wordt ingezet bij de aalvisserij. Het bestaat uit een lange lijn (de balk genoemd) waarbij om de 4 à 5 m snoeren van ongeveer 2 m zijn bevestigd. Aan deze snoeren zitten haken bevestigd. Het geheel van hoofdlijn, zijsnoren en haken heet de beug en wordt op de bodem geplaatst. Tijdens het uitvieren (schieten) van de lijn wordt elk haakje met de hand geaasd (vaak met spiering of wormen). 's Nachts wordt de beug weer ingehaald.

Aalkist

Een aalkist bestaat uit een houten kistje met aan weerszijden een inzwemopening. Vanaf elke inzwemopening loopt een netje in trechtervorm naar binnen toe. In het kistje wordt aas geplaatst (spiering, kuit) zodat de aal naar binnen wordt gelokt. Door de trechtervormige netjes kan de aal er wel in, maar niet meer uit. Het is verplicht een metalen ring in het net aan te brengen, zodat de te kleine (ondermaatse) aal kan ontsnappen. De kisten worden uitgezet aan een lange lijn van enkele kilometers lang, met om de 50 m een snoer met een kist eraan. Na een nacht in het water te hebben gelegen worden de kisten met behulp van een lier aan boord van het schip weer ingehaald.

Standaard want

Standaard wanten zijn verticaal in het water staande of hangende netten met een overwegend rechthoekige vorm, waarbij de onderkant is verzwaard en de bovenkant door middel van drijvers of drijflijn omhoog wordt gehouden. Hierdoor ontstaat een vrijwel verticale wand. Standaard netten worden alleen verankerd toegepast. Het is niet toegestaan ze motorisch of met de stroom mee voort te laten bewegen. Met het standaard want wordt vooral baars en snoekbaars gevangen.

Aaskuil

De aaskuilvisserij is de enige actieve vorm van visserij op het IJsselmeer waarbij het net voortgetrokken mag worden. Vissers gebruiken de kuil om er aas (spiering) mee te vangen. De kuil zit met een lijn vast aan het schip. De lijn loopt naar een boom waar het net aan vast zit. De vis gaat onder de boom door het net in. Het net is trechtervormig en komt uit in een zak waar de vis in terecht komt.

Zegen

Een zegen bestaat uit een langwerpig net van ten hoogste 100 m lang. Het net is voorzien van een verzwaarde onderpees en een bovenpees met drijvers. Het net is voorzien van een uitstulping of zak waarin de vis wordt opgevangen. Het net wordt met behulp van een boot in een cirkel gevaren. Vervolgens wordt het net vanaf de boot binnengehaald, waarbij de vis zich in de zak verzameld. Bij de zegenvisserij gaat het vooral om de vangst van brasem, blankvoorn, kolblei en rietvoorn.

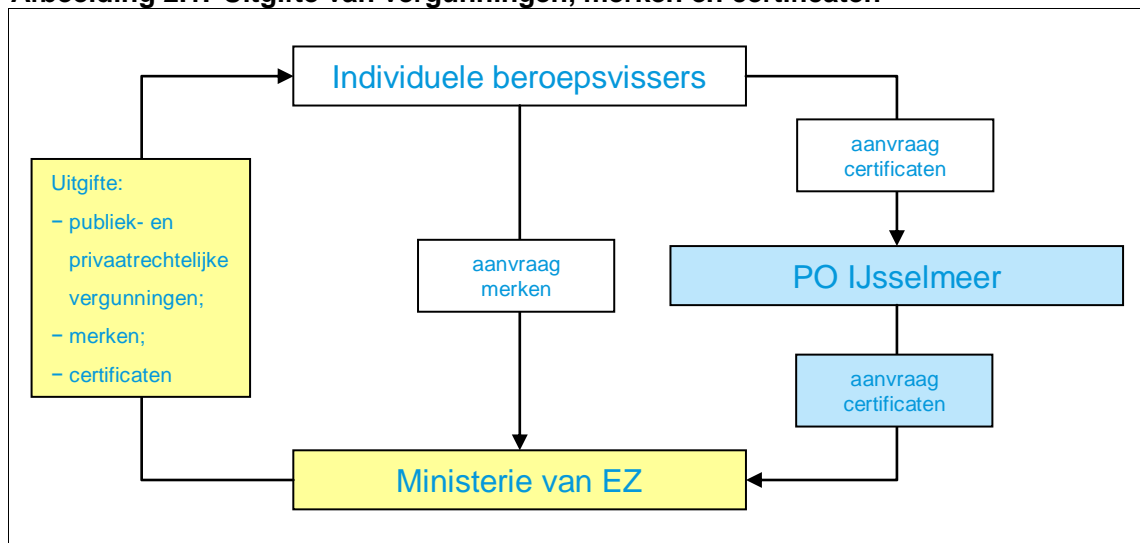
Nieuwe ontwikkelingen

Er is sprake van een doorgaand proces van efficiëntieverbetering door onder meer energiebesparing, automatisering en toepassing van GPS. Hierdoor neemt de capaciteit toe en daalt de kostprijs, maar kan ook selectiever worden gevist. De laatste jaren hebben veel kotters de beschikking gekregen over een zogenaamd 'powerblock' aan boord. Hierdoor hoeven de staande netten niet meer met handkracht te worden binnengehaald. Gevolg is dat men meer netten kan handelen en dat de visserij intensiteit bij hetzelfde aantal beschikbare netten toeneemt.

2.2. Regulering van de IJsselmeervisserij

Beroepsmatige visserij op het IJsselmeer, Markermeer en IJmeer is alleen toegestaan met een vergunning (Visserijwet en evt. Nb wet) in combinatie met vistuigmerken en een of meerdere visserijcertificaten. In afbeelding 2.1 is schematisch weergegeven hoe de uitgifte van vergunningen, merken en certificaten plaatsvindt.

Afbeelding 2.1. Uitgifte van vergunningen, merken en certificaten



2.2.1. Merken

De vergunninghouder van het visrecht moet bij het ministerie van Economische Zaken voor de verschillende vistuigen merken aanvragen (afbeelding 2.1). Deze merken hebben een uniek serienummer. Daarnaast hebben de merken per vistuig een bepaalde kleur:

- grote fuik, geel;
- schietfuik, groen;
- aalkist, wit;
- spieringfuik, paars;
- staand net, zwart.

Wanneer de merken kapot zijn of de serienummers onleesbaar zijn, moet de vergunninghouder nieuwe merken aanvragen. Bij vermissing van merken doet de vergunninghouder aangifte bij de politie en voegt een verklaring van vermissing bij de aanvraag voor nieuwe merken. Het ministerie reguleert de visserijinspanning door op jaarbasis een beperkt aantal merken uit te geven.

2.2.2. Certificaten

Certificaten worden uitgegeven door het ministerie van Economische Zaken. De PO IJsselmeer voert de administratie van de certificaten (afbeelding 2.1). In totaal zijn er 5 verschillende certificaten*:

- fuikencertificaat (F), voor de visserij met grote fuiken en/of schietfuiken;
- kistencertificaat (K), voor de visserij met kisten en aaskuil;
- hoekwantcertificaat (H), voor de visserij met hoekwant en aaskuil;
- staande nettencertificaat (N), voor de visserij met staande netten met een maaswijdte > 101 mm;
- zegencertificaat (Z), voor de visserij met de zegen.

* De visserij op spiering kan uitgeoefend worden zonder een zogenaamd 'spieringcertificaat'. De visser moet wel in het bezit zijn van schiet-, spiering- of grote fuikmerken (zie 'Merken').

Voorafgaand aan het visserijseizoen moet elke beroepsvisser aangeven met welke certificaten (en dus welke vistuigen) hij het seizoen wil beginnen. Dit is afhankelijk van het vistuig dat op de vergunning staat vermeld en welke combinaties van certificaten zijn toegestaan (tabel 2.2).

Vervolgens geven de beroepsvissers iedere week aan de PO IJsselmeer door welk certificaten ze de daaropvolgende week willen gaan gebruiken. Wil de visser met een ander vistuig gaan vissen, dan moet hij dus opnieuw een aanvraag indienen bij het secretariaat van de PO IJsselmeer. Via het ministerie van Economische Zaken wordt het nieuwe certificaat uitgegeven. De PO IJsselmeer stuurt wekelijks een overzicht van de certificaten naar de controlerende instanties.

Het ministerie reguleert de visserijinspanning door op jaarbasis een beperkt aantal merken en certificaten uit te geven. De PO IJsselmeer heeft in de regelgeving opgenomen dat bepaalde certificaten niet gelijktijdig gebruikt mogen worden (tabel 2.2). Doordat de certificaten gebonden zijn aan het type vangtuig, vormen ze een belangrijk instrument voor de controle op de visserijinspanning. De PO IJsselmeer stuurt wekelijks een overzicht naar de NWWA, het KLPD en het ministerie van Economische Zaken waaruit blijkt welke vissers met onder welke certificaten vissen.

Tabel 2.2. Combinaties van certificaten

	grote fuiken & schietfuiken	aalhoekwant & aaskuil	aalkistjes & aaskuil	staand want	zegen
grote fuiken & schietfuiken		niet toegestaan	niet toegestaan	niet toegestaan in de maand juli	toegestaan
aalhoekwant & aaskuil	niet toegestaan		niet toegestaan	niet toegestaan	niet toegestaan
aalkistjes & aaskuil	niet toegestaan	niet toegestaan		niet toegestaan	niet toegestaan
staand want	niet toegestaan in de maand juli	niet toegestaan	niet toegestaan		niet toegestaan voor PO leden
zegen	toegestaan	niet toegestaan	niet toegestaan	niet toegestaan voor PO leden	

2.2.3. Aanlanding en vangstregistratie

De PO IJsselmeer heeft het systeem van verkoop en prijsvorming gedelegeerd naar de erkende visafslagen Stavoren, Den Oever, Urk en Volendam. De leden van de PO IJsselmeer zijn verplicht hun vangsten aan te voeren aan één van deze afslagen. Vanuit de voorwaarden uit de Natuurbeschermingswetvergunning geldt dat de vangsten van alle vis- en schaaldieren bij aanlanding gescheiden worden geregistreerd (per soort en hoeveelheid) naar vangstgebied (IJsselmeer of Markermeer-IJmeer). Aanlandende beroepvisser zijn daarnaast ook verplicht per aanlanding het vangstgebied aan de PO te melden.

Een aantal leden van de PO IJsselmeer heeft een eigen visverwerkingsbedrijf opgestart. Deze leden mogen buiten de erkende visafslagen om lossen. Hiervoor moet wel een ontheffing van de veilplicht (zie 'Veilplicht') bij de PO IJsselmeer worden aangevraagd. Deze vissers zijn wel verplicht om vooraf bij de NVWA te melden dat ze buiten de afslag om lossen. De beroepvisser die een ontheffing hebben, moeten binnen één week na iedere aanvoer, een overzicht inclusief vangstgebied per soort en hoeveelheid naar de PO IJsselmeer versturen. Zodoende kunnen deze aanvoeren verwerkt in de aanvoeroverzichten van de PO IJsselmeer.

De PO zorgt ervoor dat de jaarlijks opgave over de onttrekking (vangst/aanlanding) door haar leden uit het IJsselmeer en Markermeer-IJmeer, aan het bevoegd gezag (provincies) wordt doorgegeven. Deze jaarlijkse opgave wordt doorgegeven in het kader van de Natuurbeschermingswetvergunning.

Veilplicht

Op de erkende afslagen hebben leden van de PO IJsselmeer de verplichting de vangsten onder de 'veilplicht' te verkopen. Bij een veilplicht moet alle vis over de klok verhandeld worden. Visserijbedrijven met een eigen visverwerkingsbedrijf kunnen ontheffing van de veilplicht aanvragen bij de PO IJsselmeer. Door de veilplicht kan de PO IJsselmeer marktordenend optreden wat betreft de aanvoer en minimumprijzen van vis en kan een sterke prijs afgedwongen worden bij de handel. Ook de promotie en certificering van IJsselmeer-vis kan ter hand worden genomen. Tegelijk wordt de PO in staat gesteld om de aanvoer in kilogrammen en euro's bij te houden en kan de toe- en afname van de visstand in kaart worden gebracht. De vangstgegevens gaan van de afslagdirectie rechtstreeks naar het secretariaat van de PO IJsselmeer. De administratie van de aanlandingen en besommingen wordt vertrouwelijk behandeld (Wet tot bescherming van persoonsgegevens).

2.2.4. Gesloten tijden en gebieden

In de regelgeving van de PO IJsselmeer is vastgelegd dat in bepaalde perioden het verboden is om een verschillende typen vistuigen te gebruiken. In tabel 2.3 wordt aangegeven welke vistuigen in welke periode van het jaar zijn toegestaan of verboden. Daarnaast gelden weekend- en nachtvisverboden voor specifieke vistuigen en zijn vanuit de Natuurbeschermingswetvergunning gesloten gebieden aangegeven. Hier is de rust voor watervogels zo cruciaal dat de toegang is beperkt voor alle gebruik, behoudens (beroepsmatig) gebruik dat bij uitzondering in een Nbwetvergunning is toegestaan. Voor 2 kleinschalige bedrijven is zo'n uitzondering voor de Friese IJsselmeerkust geregeld.

Tabel 2.3. Overzicht toegestane vistuigen per periode (PO IJsselmeer)

vistuig	jan.	febr.	mrt.	apr.	mei.	juni	juli	aug.	sept.*	okt.*	nov.*	dec.	toegestane visperiode
grote fuiken	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	1 mei t/m 31 december
schietfuiken	-	-	-	-	+	+	+	+	+	-	-	-	1 mei t/m 30 september
eenling	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	1 mei t/m 31 december
spieringfuiken	-	-	+	+-	-	-	-	-	-	-	-	-	tussen 1 maart en 5 april
staand net	+	+	+-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	1 juli t/m 15 maart**
aalhoekwant + aaskuil	-	-	-	+-	+	+	+	+	+	+	-	-	12 april t/m 31 oktober
aalkistjes + aaskuil	-	-	-	+-	+	+	+	+	+	+	-	-	12 april t/m 31 oktober
Zegen	+	+	+-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	1 november t/m 15 maart

+ = het vissen met dit vistuig is wel toegestaan
 - = het vissen met dit vistuig is niet toegestaan

* gesloten tijd Aalbeheerplan
 ** met het staand want mag van 1 november - 1 maart niet gevist worden in een strook van 3 km langs de Houtribdijk aan de kant van het Markermeer

Afwijkende visserijseizoenen spiering en wolhandkrab

Voor de visserij op spiering en wolhandkrab gelden afwijkende visserijseizoenen die met reguliere gesloten tijden niet zijn af te bakenen:

- spiering: in de periode 1 maart - 5 april mag maximaal 3 weken op spiering gevist worden. De opening en sluiting van het spieringseizoen wordt volgens een protocol uitgevoerd. Het protocol is in bijlage II bijgevoegd;
- wolhandkrab: de gerichte visserij op wolhandkrab met de grote fuik en de schietfuik is toegestaan in de periode 1 september-1 december. Daarbij moet aan de volgende voorwaarden worden voldaan:
 - de fuiken moeten voorzien zijn van een ruif van 60 mm omdat wordt gevist in de gesloten tijd voor aalvistuigen;
 - een controleovereenkomst met zijn afgesloten met het productschap Vis;
 - voor het gebruik van schietfuiken in deze periode moet, via de PO IJsselmeer, een ontheffing voor de gerichte visserij op Wolhandkrab worden aangevraagd bij het ministerie van Economische Zaken;

Reduceren bijvangst in schietfuiiken

Onderzoek heeft uitgewezen dat het gebruik van een overlevingsbun bij de schietfuiikenvisserij een forse verhoging van de overleving van bijgevangen vis geeft. Daarom heeft de PO IJsselmeer het gebruik van een overlevingsbun sinds 2009 verplicht voor de schietfuiikenvisserij. Daarnaast schrijft de PO voor om de fuiiken niet met een hoge drukreiniger schoon te spuiten en de staduur van schietfuiiken te beperken tot maximaal 5 nachten. Om bijvangst te beperken kunnen gebieden met veel jonge vis (paaigebieden) tijdelijk door de PO worden gesloten. Tot op heden is geen gebruik gemaakt van deze methode van regulering /zonering.

2.2.5. Reductie van de visserijinspanning

Sanering van capaciteit

In het verleden is de visserijcapaciteit op het IJsselmeer, Markermeer en IJmeer door middel van enkele saneringsrondes gereduceerd. In bijlage III is een overzicht van de verschillende saneringsrondes weergegeven. Onderstaand worden de 2 meest recente rondes besproken.

2005-2006

Op 2 maart 2005 gaf Minister Veerman in een brief aan de Tweede Kamer aan dat de IJsselmeervisserij met 50 % van de totale inzetbare visserijcapaciteit van het IJsselmeer moest worden gereduceerd. Het doel was om per 1 januari 2007 het aantal grote fuiiken, netten en aalkisten te reduceren tot maximaal 17.000 eenheden. In de loop van 2005 werd de saneringsregeling in gang gezet. Deze regeling heeft er uiteindelijk toe geleid dat er 11.687 aaleenheden (waaronder ook staande netten worden gerekend) werden gesaneerd. Door deze saneringsregeling zijn in totaal 13 bedrijven definitief beëindigd en 17 bedrijven gedeeltelijk gesaneerd. Het voornemen van de Minister om de totale visserijcapaciteit met 50 % te reduceren werd echter niet gerealiseerd.

2006-2009

In het voorjaar van 2006 werd de saneringsregeling opnieuw geopend en werden aanvullend 5.296 eenheden uitgekocht. Daarmee werd de doelstelling om 50 % van de inzetbare visserijcapaciteit te saneren uiteindelijk behaald. Op 1 januari 2009 bedroeg de totale visserijcapaciteit van schietfuiiken, grote fuiiken, netten en aalkisten 24.852 eenheden.

Effect van saneringen

De beide saneringsrondes hebben tot effect gehad dat de visserijcapaciteit (het aantal inzetbare vangtuigen) werd gereduceerd. Omdat er sprake was van een grote overcapaciteit, was het effect hiervan op de werkelijk geleverde visserijinspanning beperkt. De reductie van de visserijinspanning is daardoor achter gebleven bij de reductie van de capaciteit. Doordat de geleverde visserijinspanning niet geregistreerd wordt, is er weinig inzicht in de relatie tussen capaciteit en geleverde visserijinspanning.

Reductie van visserijinspanning

De 'Regeling IJsselmeervisserij 1996' heeft ten doel de overbevissing in het IJsselmeer te beëindigen via een reductie van de visserijinspanning. Hiervoor moeten individuele vissers ieder jaar een visplan opstellen waarin ze o.a. opnemen op welke wijze ze een reductie van de visserijinspanning willen bewerkstelligen (spieringfuiiken vallen hier buiten). De opstelling van het visplan wordt collectief in PO verband uitgevoerd. In de regeling is bepaald dat de Minister van EZ de visplannen moet goedkeuren. Op basis van de visplan wordt door het Ministerie van EZ ieder jaar opnieuw bepaald wat de maximale visserijinspanning mag zijn. Deze reductie wordt sinds 2006, aanvullend op de saneringsrondes, opgelegd. De ma-

te van reductie is afhankelijk van het type vistuig. Op grond van het goedgekeurde visplan wordt vergunning verstrekt door het ministerie.

Aalvistuigen

De beroepsvisserij met het aalhoekwant is jaarlijks verplicht een reductie middels 10 stillig-dagen per vistuig toe te passen. Voor de grote fuik, schietfuik en aalkist geldt een jaarlijkse reductie van 32 % per vistuig. Een reductie van 8 % komt hierbij overeen met een week stilliggen. Deze reductie in tijd mag in de gesloten periode 1 september-31 november worden toegepast. De leden van de PO IJsselmeer hebben de volgende opties om de visserij-inspanning te reduceren:

- 4 weken stilliggen in het seizoen;
- 3 weken stilliggen in het seizoen + 8 % beperken in merken;
- 2 weken stilliggen in het seizoen + 16 % beperken in merken;
- 32 % beperken in merken en géén stilligweken;

In september 2009 gaf de toenmalige minister Verburg in een brief aan de Tweede Kamer aan dat ontheffing van het generieke aalvisverbod mogelijk is. Dit is echter wel afhankelijk van de uitkomsten van de pilot Decentraal Aalbeheer. In afwachting van deze uitkomsten heeft de ledenraad van de PO IJsselmeer besloten om per 2010 een visplan in te dienen waarbij de 32 % reductie van de verschillende aalvisserijen aan het eind van het seizoen plaatsvindt:

- het seizoen voor de grote fuik, schietfuik en aalkist eindigt vier weken voor sluiting van het seizoen, wat neerkomt op:
 - grote fuik: 3 december;
 - schietfuik: 3 september;
 - aalkist: 1 oktober;
- het seizoen voor de aalhoekwant eindigt op 15 oktober.

Netten

De visserijinspanning met netten mag per 1 januari 2008 niet meer dan 50 % van de maximaal inzetbare capaciteit (eenheden of tijd) bedragen. De maximale visserijinspanning wordt door de PO IJsselmeer gedurende het jaar geregistreerd. Als blijkt dat de jaarlijkse visserijinspanning met netten hoger is geweest dan 50 %, moeten de leden dit compenseren door middel van een extra beperking van de netten- en/of aalvisserij in het volgende jaar. In 2011 bedroeg de maximale inzet 48,6 %.

3. ONTWIKKELING ROND DE IJSSELMEERVISSERIJ

3.1. Ontwikkeling van de visstand

Sinds 1966 wordt de visstand van het IJsselmeer en Markermeer elk jaar bemonsterd door Wageningen IMARES. De jaarlijkse bemonsteringen worden met een gestandaardiseerde methode en inspanning uitgevoerd. Omdat de vangbaarheid per vissoort verschilt, geven de resultaten niet per definitie de omvang en samenstelling van het gehele visbestand weer. Het is wel mogelijk trends en ontwikkelingen in de visstand door de jaren heen te bespreken. De meest recente gegevens van de visstandbemonstering van het IJsselmeer en Markermeer zijn afkomstig uit 2010 (Van Overzee et al., 2011). Onderstaand worden de ontwikkelingen in de visstand besproken. Hierbij is gefocust op de vier belangrijkste soorten: aal, snoekbaars, brasem en spiering. Hierbij worden de bemonsteringen in het open water en aanlandingsgegevens bij IJsselmeerafslagen besproken.

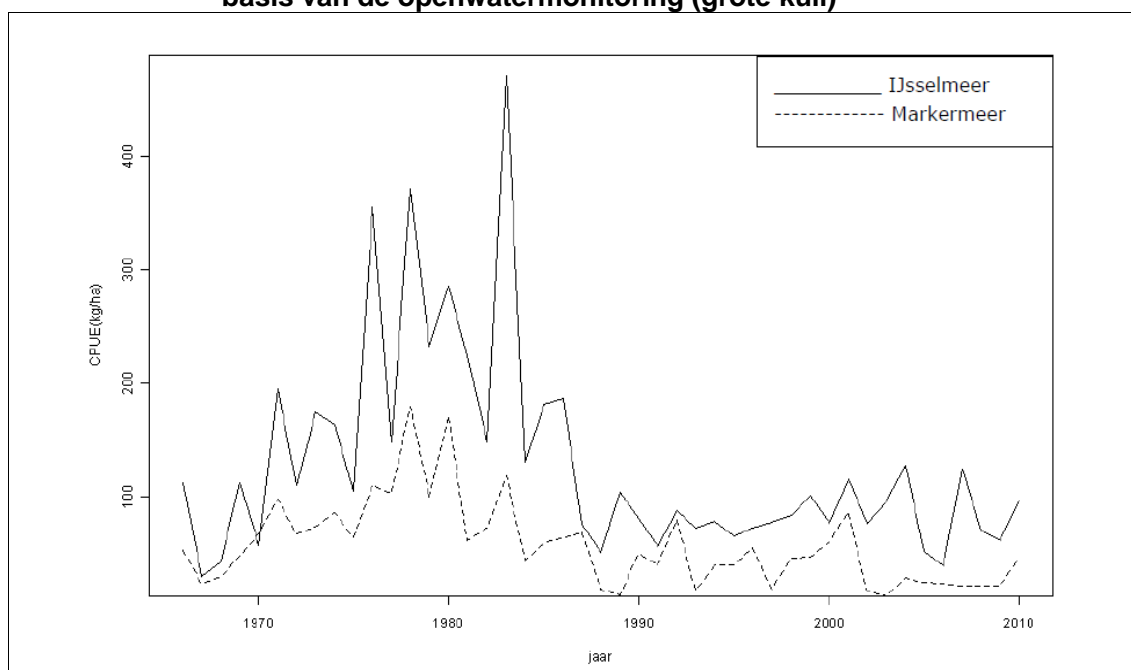
3.1.1. Algemene trends

Het IJsselmeer en Markermeer zijn aan een duidelijk verandering in de visstand onderhevig. Sinds de jaren '80 is in beide meren een daling in de visbiomassa te zien (afbeelding 3.1 en 3.2). In 2010 bedroeg de vangst per inspanningseenheid (CPUE) in het IJsselmeer ongeveer 90 kg/ha ten opzichte van gemiddeld 250 kg/ha in het begin van de jaren '80. De vangst per inspanningseenheid (CPUE) in het Markermeer bedroeg in 2010 ongeveer 40 kg/ha ten opzichte van gemiddeld 150 kg/ha in het begin van de jaren '80.

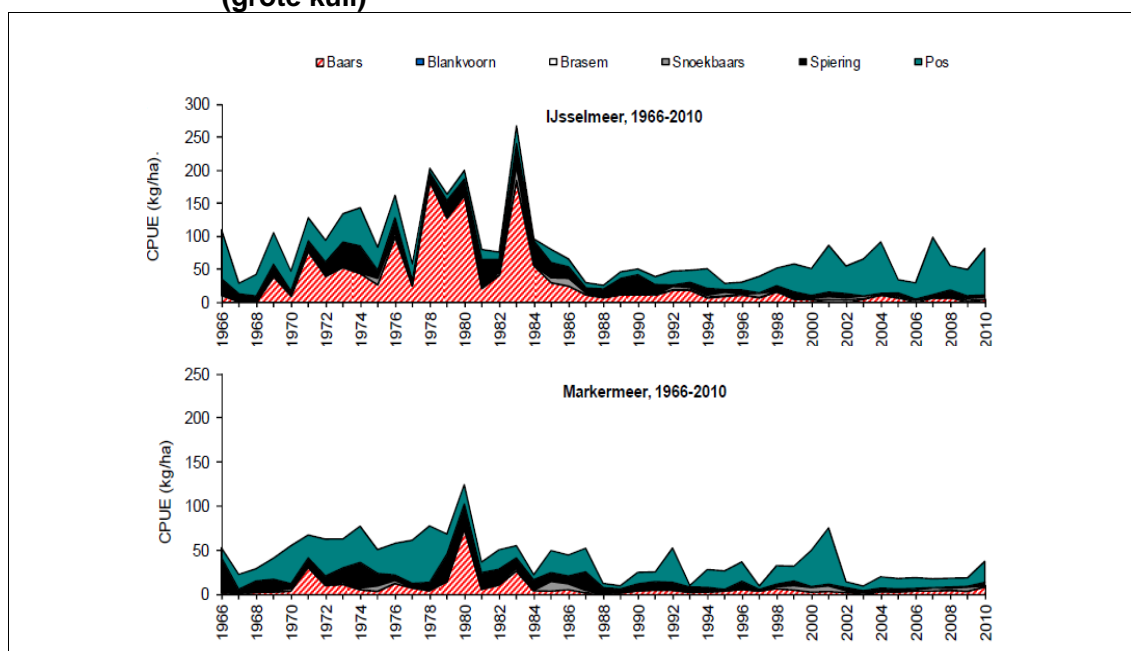
De daling van het aanwezige visbestand gaat samen met veranderingen in de samenstelling van het visbestand. Bij de start van het bemonsteringsprogramma bestond de visstand in het IJsselmeer voornamelijk uit blankvoorn en brasem. Sinds het begin van de jaren 2000 wordt de vangst voornamelijk gedomineerd door pos en baars (afbeelding 3.3). De visstand in het Markermeer bestond in het verleden voornamelijk uit pos en baars. Vanaf het eind van de jaren '90 bestaat de vangst voornamelijk uit enkel pos (afbeelding 3.2).

De veranderingen in het visbestand die zijn waargenomen tijdens de visstandbemonsteringen, zijn ook waarneembaar in de geregistreerde aanlandingen op IJsselmeerafslagen (afbeelding 3.3). De commercieel belangrijkste soorten zoals de aal, baars, snoekbaars en spiering laten een duidelijke dalende trend in aanlandingen zien. Aanlandingen van de commercieel minder interessante vissoorten brasem en blankvoorn laten de laatste 10 jaar juist een lichte stijging zien. Deze toename lijkt een compensatie te zijn voor de afname in aanlandingen van de commercieel meer interessante soorten. Hierbij moet wel opgemerkt worden dat er vanaf de jaren '90 saneringsrondes en verplichte reducties in visserijinspanning hebben plaatsgevonden. Dit heeft invloed gehad op de hoeveelheid aanlandingen. De mate waarin de aanlandingen afnemen is echter niet alleen te verklaren door een afname in visserijinspanning.

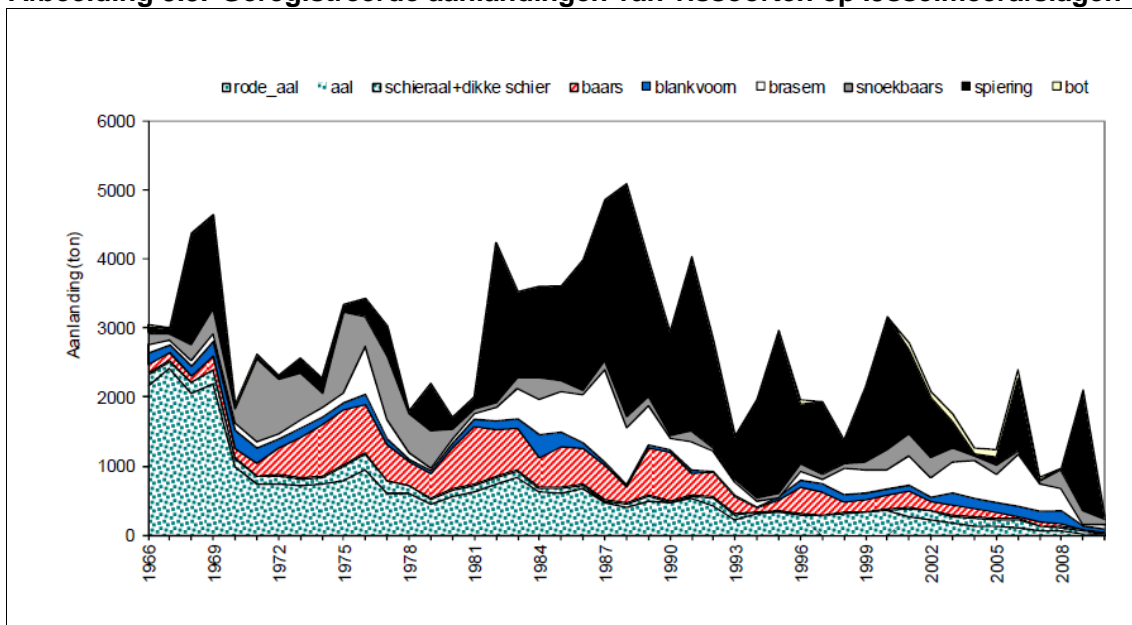
Afbeelding 3.1. Totale vangstgewicht (in CPUE) voor IJsselmeer en Markermeer op basis van de openwatermonitoring (grote kuil)



Afbeelding 3.2. Totale vangstgewicht (CPUE) van de 6 meest algemene soorten in het IJsselmeer en Markermeer op basis van de openwatermonitoring (grote kuil)



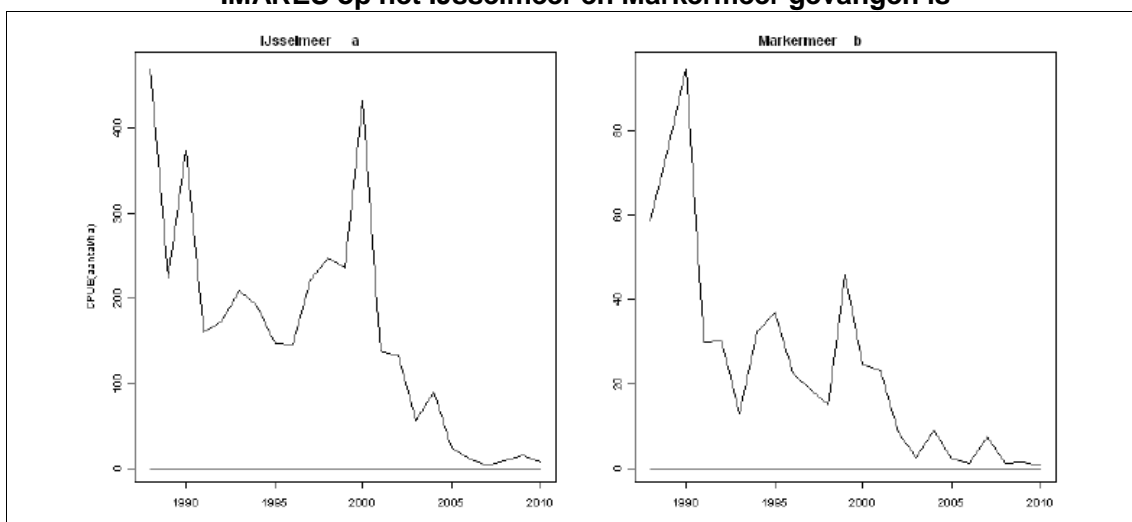
Afbeelding 3.3. Geregistreerde aanlandingen van vissoorten op IJsselmeerafslagen



3.1.2. Aal

Van oudsher is aal de commercieel interessantste vissoort in het IJsselmeer en Markermeer. Uit gegevens van de visstandbemonsteringen blijkt echter dat de vangst per inspanningseenheid in zowel het IJsselmeer als het Markermeer vanaf 2000 zeer sterk gedaald is (afbeelding 3.4). Hierbij moet opgemerkt worden dat de gebruikte bemonsteringsmethode (grote kuil) een lage vangstefficiëntie voor aal heeft. Door de gestandaardiseerde methode zijn de trends in de ontwikkeling van de aalstand en de lengtefrequentieverdelingen wel representatief.

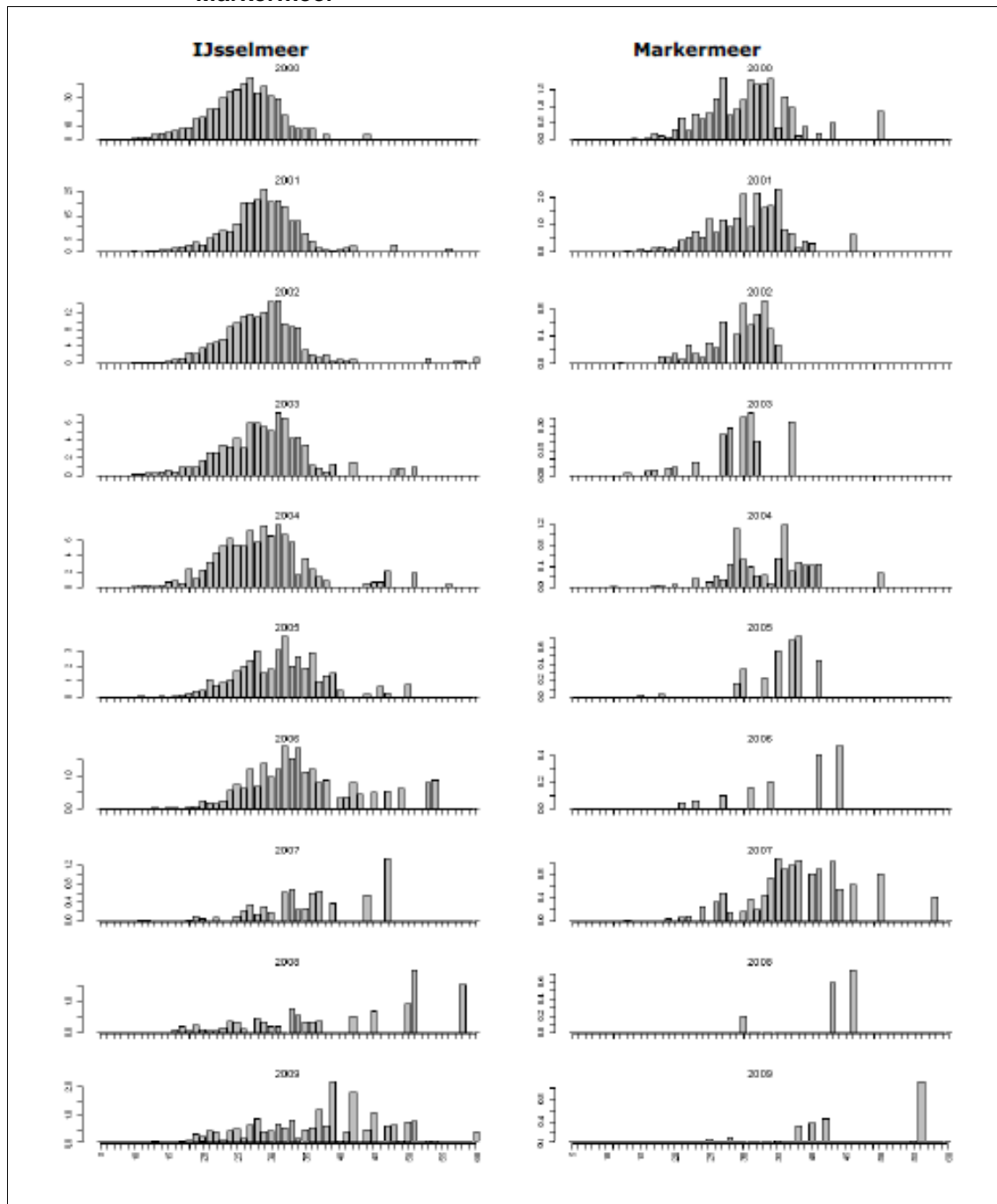
Afbeelding 3.4. Totaal aantal alen per jaar dat bij de openwaterbemonsteringen door IMARES op het IJsselmeer en Markermeer gevangen is



Uit lengtefrequentiegegevens van aal uit het IJsselmeer en Markermeer lijkt geconcludeerd te kunnen worden dat de gemiddelde lengte van de gevangen alen sinds 2000 is toegenomen (afbeelding 3.5). Hierbij zijn de bemonsteringsgegevens uit 2010 niet meegenomen. In dat jaar zijn er in het IJsselmeer en Markermeer dusdanig weinig alen gevangen, dat er

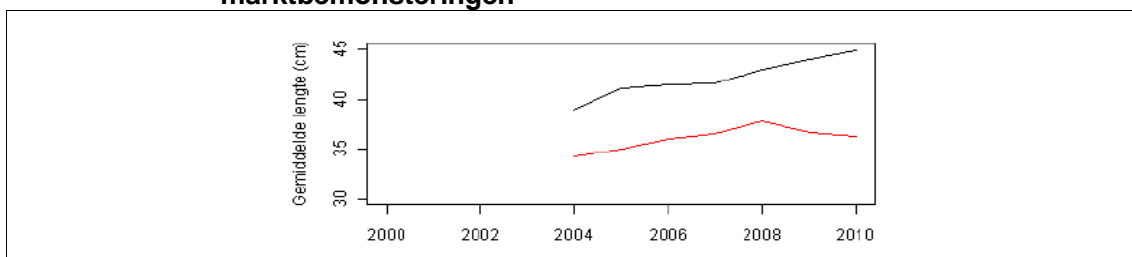
geen betrouwbare lengtefrequentiegrafiek gemaakt kon worden. De toename in lengte van de aal kan verklaard worden door een toename van schieraal ten opzichte van rode aal. Een beperkte rekrutering (intrek van glasaal) kan hieraan ten grondslag liggen. Daarnaast is het mogelijk dat de overleving van aal toeneemt door een afname in visserijinspanning.

Afbeelding 3.5. Lengtefrequentiegegevens van de aal (kg/ha) uit het IJsselmeer en Markermeer



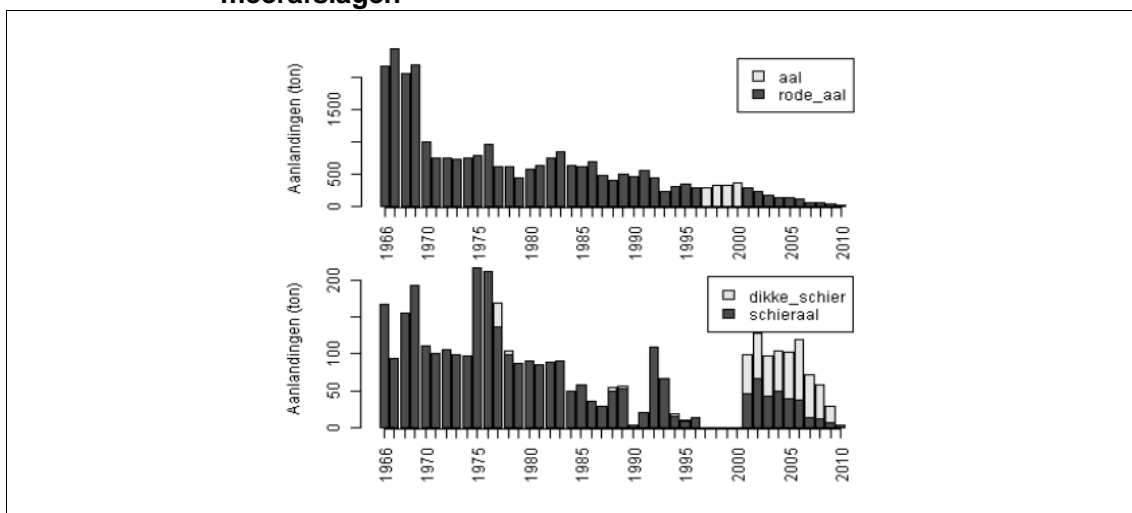
De waarnemingen in de lengtefrequentiegegevens worden ondersteund door lengtegegevens uit marktmonsteringen van rode aal en schieraal. Ook uit deze marktgegevens blijkt dat de gemiddelde lengte van de aal sinds 2004 toeneemt (afbeelding 3.6)

Afbeelding 3.6. Gemiddelde lengte van rode aal (rood) en schieraal (zwart) tijdens marktmonsteringen



De aanlandingen van aal op de IJsselmeerafslagen laten een sterk dalende trend zien. De aanlanding van rode aal bevindt zich de laatste jaren op een zeer laag niveau (afbeelding 3.7). Ook de aanlanding van schieraal is vanaf 2005 sterk afgenomen tot een historisch dieptepunt in 2010. De aangelande aal op bij de afslag van Urk is de laatste jaren niet alleen afkomstig uit het IJsselmeergebied, waardoor het beeld over de IJsselmeervisserij dat uit de afslaggegevens afkomstig is, vertroebeld is.

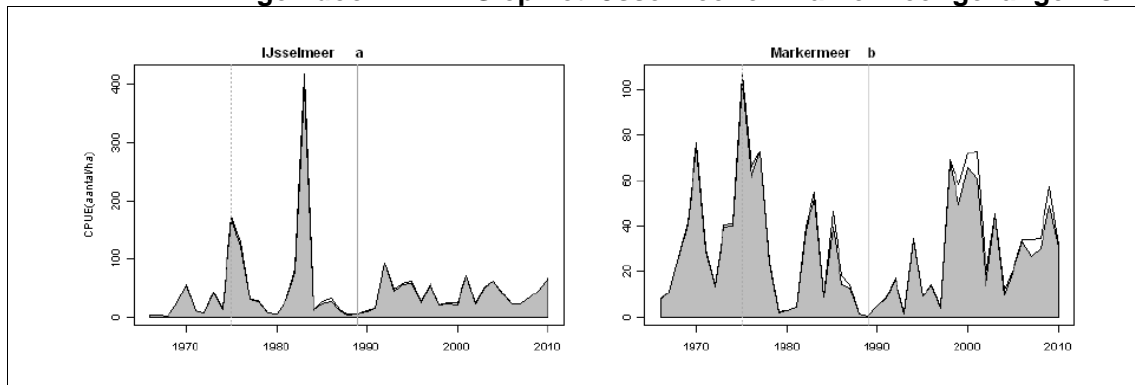
Afbeelding 3.7. Geregistreeerde aanlanding van rode aal en schieraal op alle IJsselmeerafslagen



3.1.3. Snoekbaars

Naast aal is snoekbaars van grote waarde binnen de beroepsvisserij in het IJsselmeergebied. Uit de visstandbemonstering van 2010 bleek echter dat vrijwel het gehele snoekbaarsbestand bestond uit eenzomerige vissen (afbeelding 3.8).

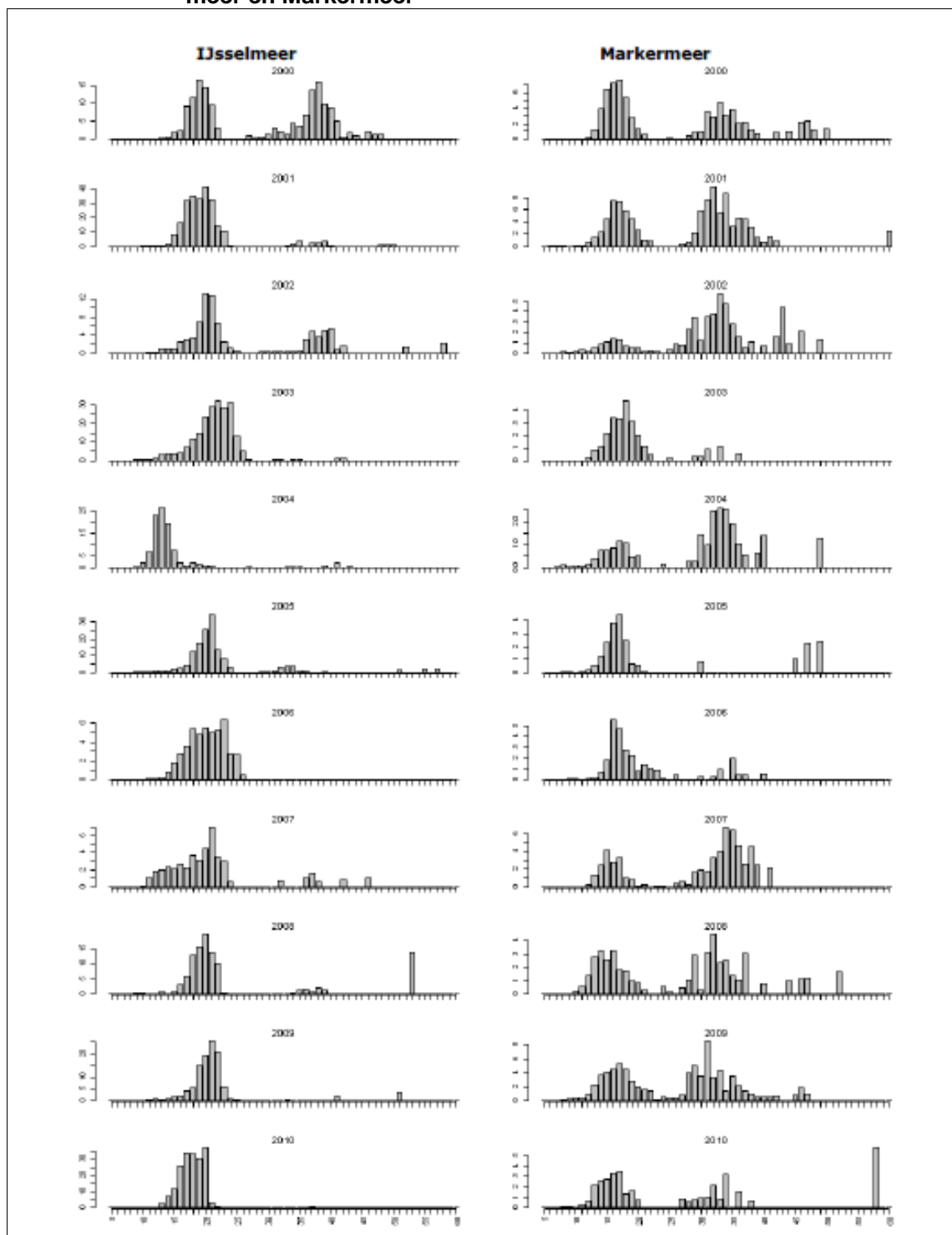
Afbeelding 3.8. Totaal aantal snoekbaarzen per jaar dat bij de openwaterbemonsteringen door IMARES op het IJsselmeer en Markermeer gevangen is*



* Het grijze vlak geeft de eenzomerige vis weer, het witte vlak geeft de meerzomerige vis weer. De stippellijn geeft de aanleg van de Houtribdijk weer (scheiding IJsselmeer en Markermeer); de vaste lijn geeft het jaar van standaardisering van de bemonstering aan

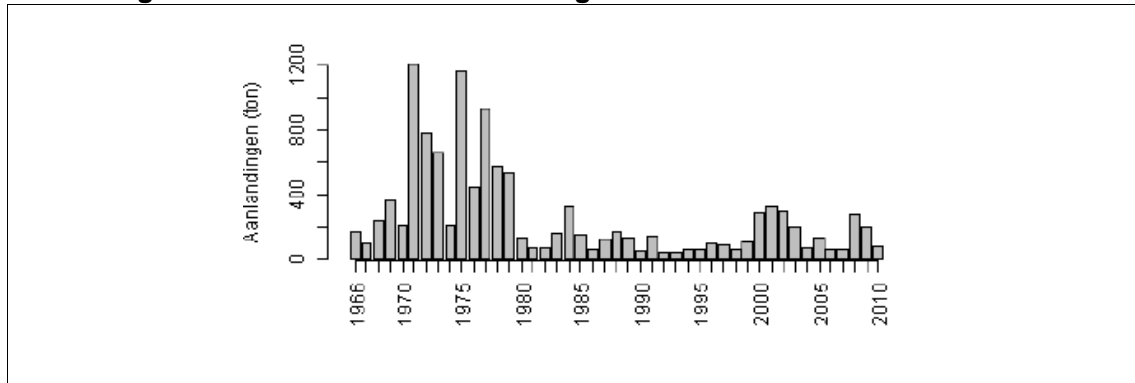
Ook uit de lengtefrequentieverdelingen blijkt de dominantie van eenzomerige individuen. Snoekbaarzen groter dan 42 cm werden zelden gevangen (afbeelding 3.9). Als mogelijke oorzaak hiervoor wordt de visserijdruk op vissen vanaf 42 cm (minimummaat) genoemd. Opvallend is verder dat de eenzomerige snoekbaars in het IJsselmeer in 2010 één leeftijdsklasse vormde. Tot en met 2002 waren er altijd minimaal 2 leeftijdsklassen waarneembaar. In het Markermeer zijn wel 2 duidelijke leeftijdsklassen te onderscheiden.

Afbeelding 3.9. Lengtefrequentiegegevens van de snoekbaars (kg/ha) uit het IJsselmeer en Markermeer



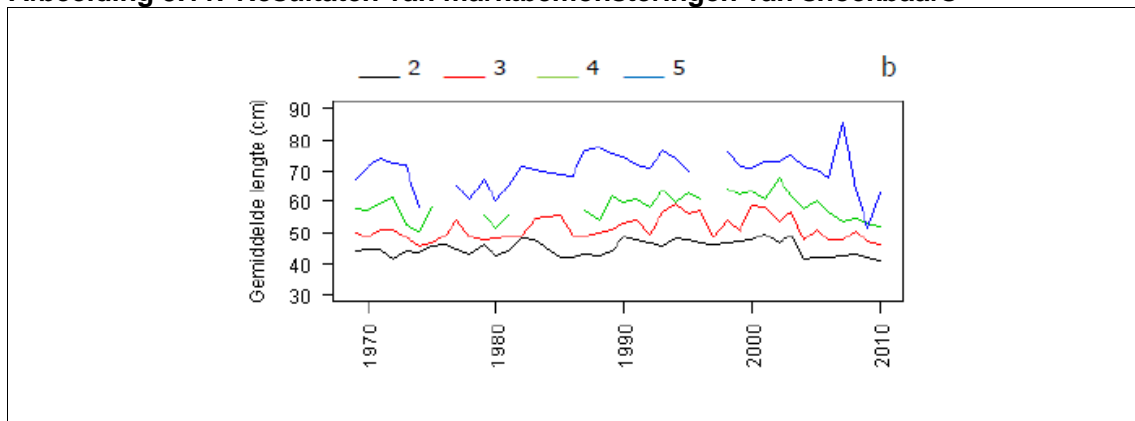
De aanlandingen van snoekbaars lijken sterk afhankelijk te zijn van de rekrutering van een-zomerige vis. In de periode 2000-2003 werd een lichte stijging in aanlandingen waargenomen (afbeelding 3.10). Deze stijging volgde na een piek in rekrutering in zowel het Markermeer als het IJsselmeer (afbeelding 3.9). De totale hoeveelheid aanlandingen in 2010 lag echter lager dan in voorgaande 2 jaren.

Afbeelding 3.10. Resultaten van aanlandingen van snoekbaars



De marktmonsteringen van snoekbaars laten zien dat er de gemiddelde lengte van drie- en vierjarige snoekbaars tot en met 2003 toenam (afbeelding 3.11). De laatste jaren neemt de lengte voor deze leeftijdsklassen juist af. Gegevens over 2- en 5-jarige snoekbaars worden niet betrouwbaar genoeg geacht om uitspraken over te doen. Beroepsvissers landen namelijk alleen de grotere individuen van tweejarige snoekbaars aan (>42 cm). Daarnaast zijn de gebruikte staand wanten selectief voor snoekbaarslengte. Snoekbaarsen ouder dan 5 jaar kunnen (afhankelijk van de gebruikte maaswijdte in de netten) minder makkelijk met de kop het net in zwemmen.

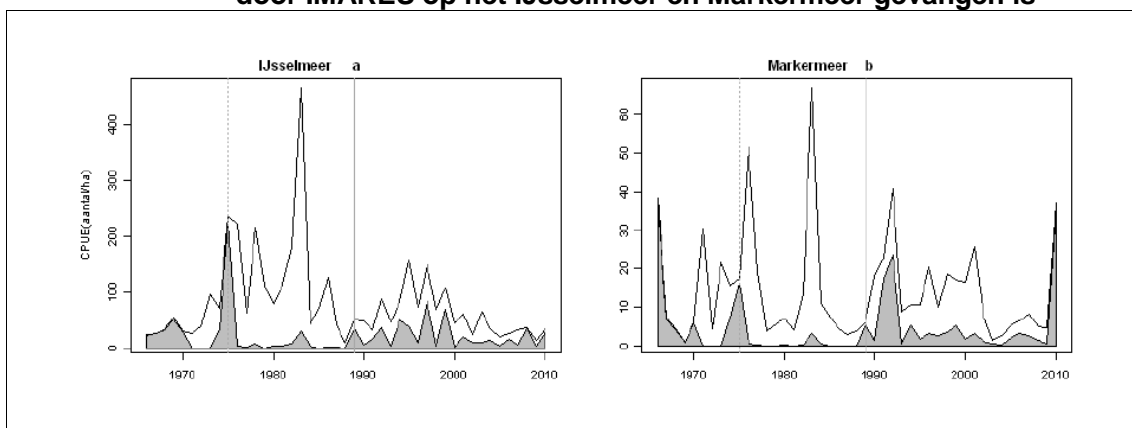
Afbeelding 3.11. Resultaten van marktmonsteringen van snoekbaars



3.1.4. Brasem

Vanaf de start van de bemonsteringsperiode in de jaren '60, laat het brasembestand in beide meren een zeer variabel patroon zien. In de periode 1970-1990 werden enkele grote pieken in aanwas waargenomen. Daarop volgend werden ook enkele grote pieken in meerzomerige vis gezien. Vanaf 1990 was de aanwas relatief constant. Vanaf 2000 is er een echter afname in het gehele brasembestand te zien.

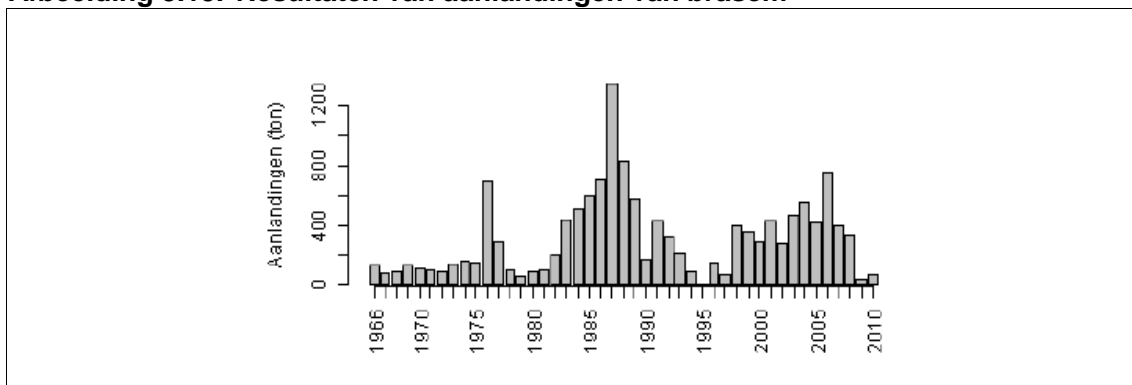
Afbeelding 3.12. Totaal aantal brasems per jaar dat bij de openwaterbemonsteringen door IMARES op het IJsselmeer en Markermeer gevangen is*



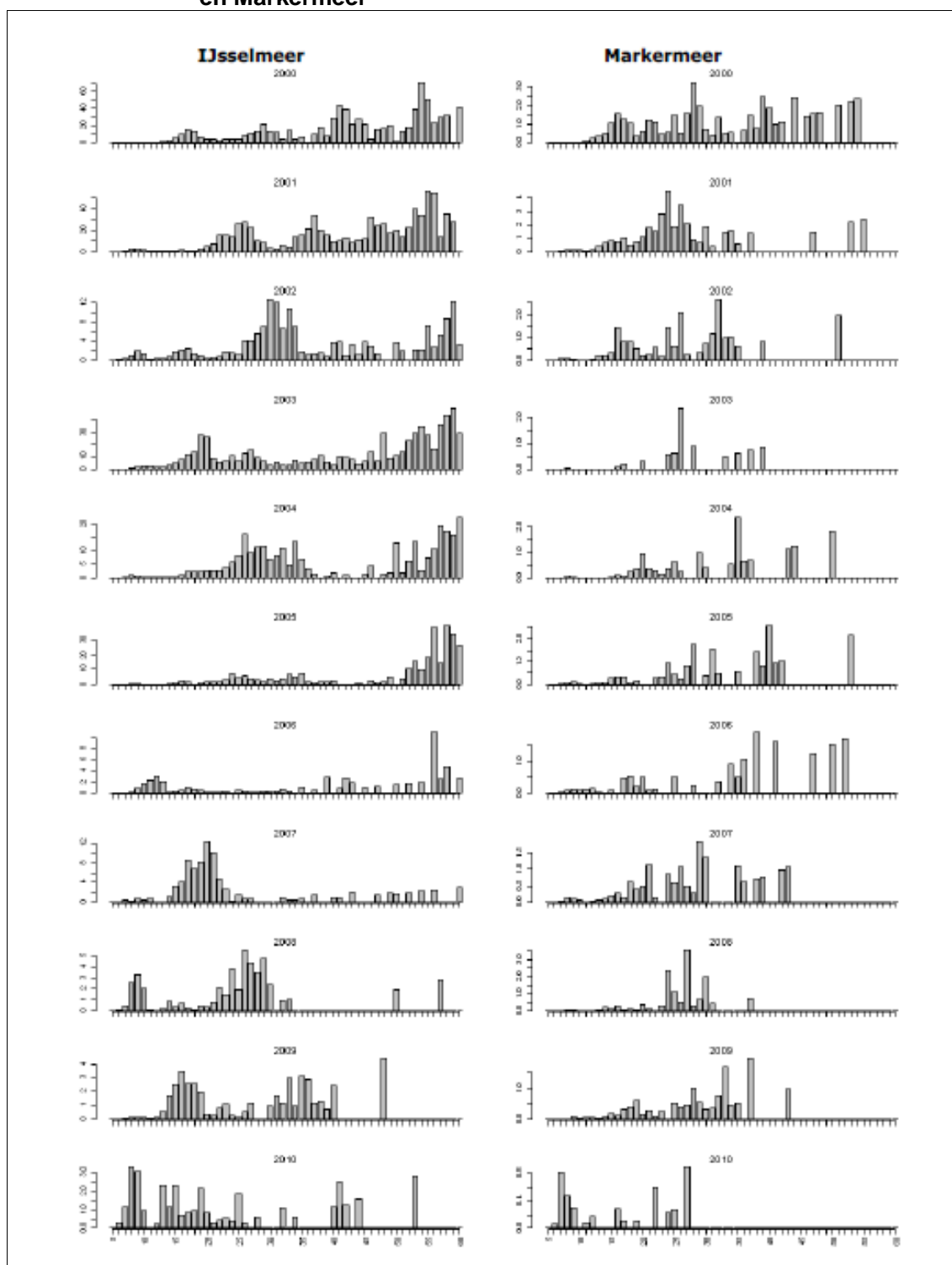
* Het grijze vlak geeft de eenzomerige vis weer, het witte vlak geeft de meerzomerige vis weer. De stippellijn geeft de aanleg van de Houtribdijk weer (scheiding IJsselmeer en Markermeer); de vaste lijn geeft het jaar van standaardisering van de bemonstering aan.

Uit de lengtefrequentiegegevens valt te concluderen dat er over de jaren heen meerdere jaarklassen in het brasembestand te onderscheiden zijn (afbeelding 3.14). Tot en met 2006 bestond het bestand in het IJsselmeer vrijwel geheel uit grote vissen. Vanaf 2007 leken er vrijwel geen grote individuen meer aanwezig te zijn. De terugloop in grote individuen in de periode 2000 - 2006 lijkt samen te vallen met een periode waarin relatief veel brasem werd aangeland (afbeelding 3.13). Nadat in 2008 vrijwel geen grotere vissen meer werden aangetroffen, liepen ook de aanlandingen sterk terug. In 2009 en 2010 waren de aanlandingen zelfs gering. Na de terugloop in aanlandingen lijkt de verdeling van de lengteklassen in het IJsselmeer zich vanaf 2008 weer enigszins te herstellen. De hoeveelheden (in kg/ha) blijven echter nog sterk achter in vergelijking met 10 jaar terug.

Afbeelding 3.13. Resultaten van aanlandingen van brasem



Afbeelding 3.14. Lengtefrequentiegegevens van de brasem (kg/ha) uit het IJsselmeer en Markermeer

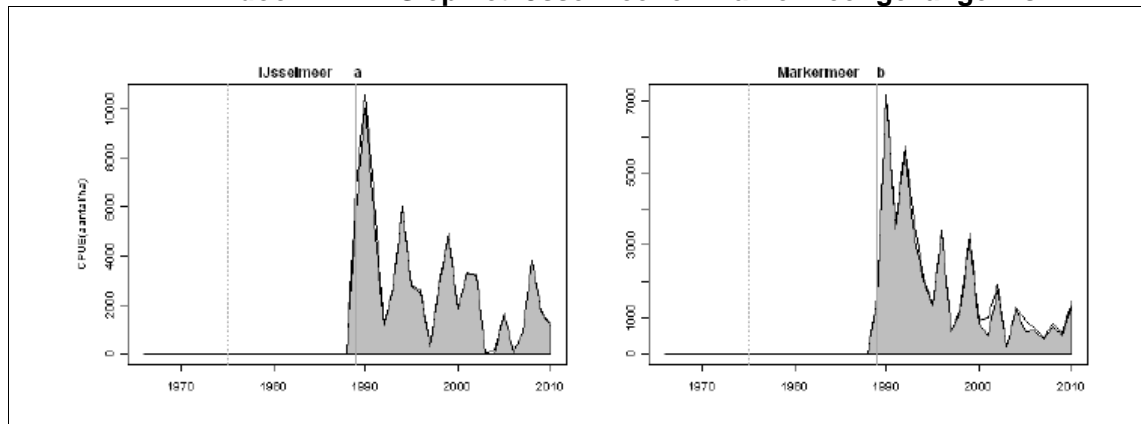


3.1.5. Spiering

De aantallen gevangen spiering in zowel het IJsselmeer als het Markermeer laten een dalende trend zien. Vanaf de start van de openwaterbemonsteringen in 1989 zijn de aantallen

voor meer dan de helft gehalveerd (afbeelding 3.15). Opvallend is dat de vis voornamelijk eenzomerige individuen betreft.

Afbeelding 3.15. Totaal aantal brasems per jaar dat bij de openwaterbemonsteringen door IMARES op het IJsselmeer en Markermeer gevangen is*

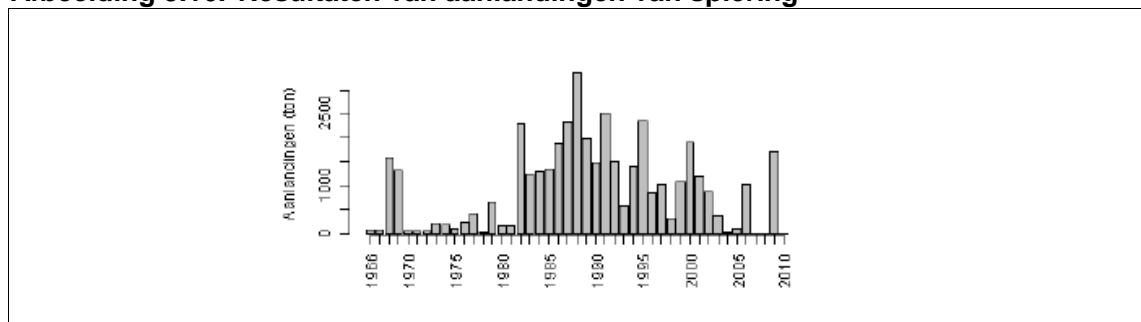


* Het grijze vlak geeft de eenzomerige vis weer, het witte vlak geeft de meerzomerige vis weer. De stippellijn geeft de aanleg van de Houtribdijk weer (scheiding IJsselmeer en Markermeer); de vaste lijn geeft het jaar van standaardisering van de bemonstering aan.

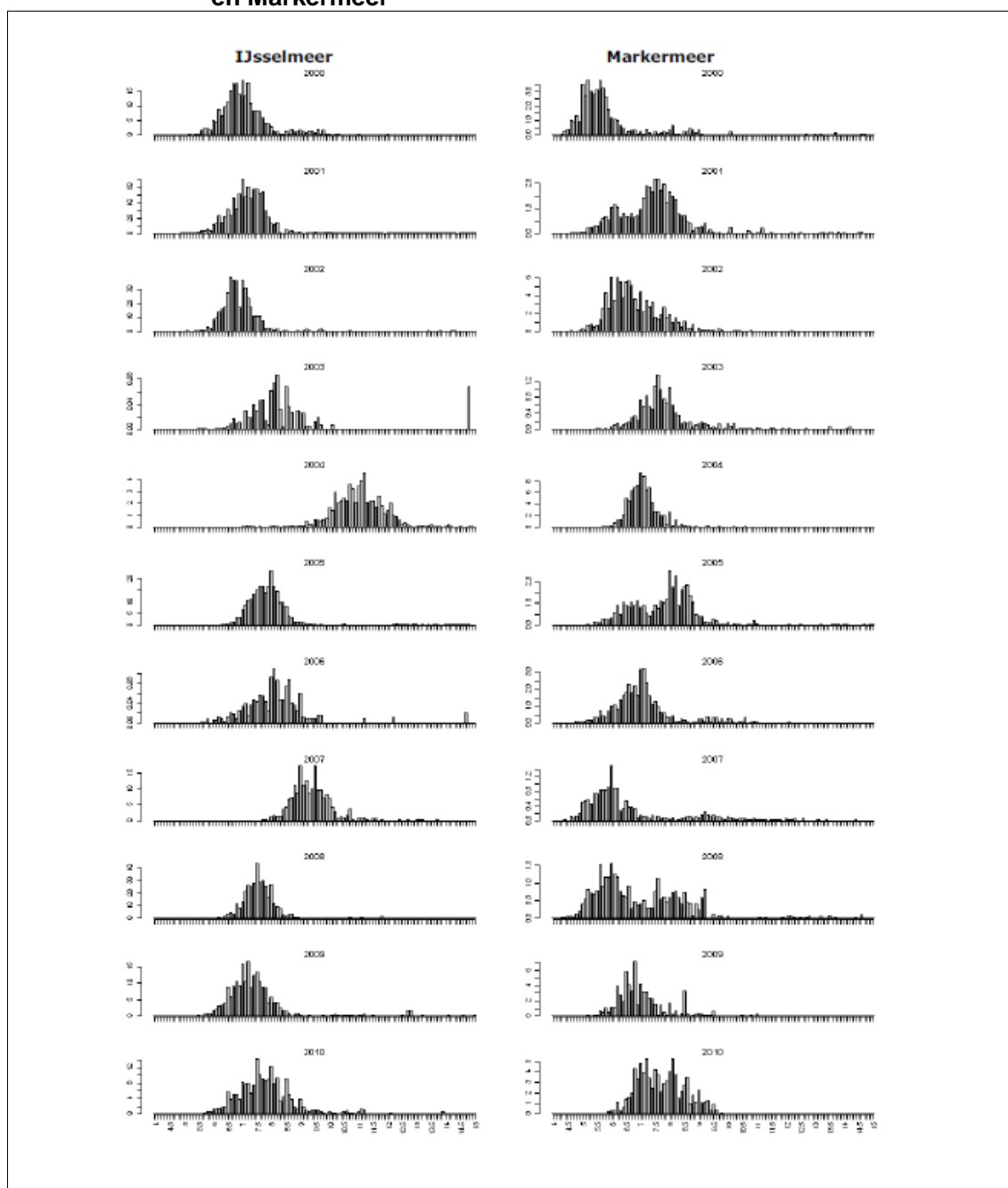
Uit de lengtefrequentiegegevens valt te concluderen dat er slechts één cohort in beide me-
ren aanwezig is. Dit is al zo sinds halverwege de jaren '90. De lengtes van de vissen varië-
ren hierbij tussen de 5,5 - 11 cm (afbeelding 3.17).

De aanlandingen van spiering laten een gevarieerd patroon zien (afbeelding 3.16). Dit
wordt mede veroorzaakt door de regulatie van de spieringvisserij volgens het protocol. In
de meest recente jaren mocht alleen in 2009 gevestig worden.

Afbeelding 3.16. Resultaten van aanlandingen van spiering



Abbeelding 3.17. Lengtefrequentiegegevens van spiering (kg/ha) uit het IJsselmeer en Markermeer



3.1.6. Conclusie

De visstanden in het IJsselmeer en Markermeer zijn aan een duidelijk negatieve verandering onderhevig. De vangsten tijdens de standaard bemonsteringen nemen de laatste jaren af. Ook zijn er grote veranderingen waarneembaar in de lengtefrequentieverdelingen van soorten en is de relatieve verdeling van vissoorten in het visbestand sterk veranderd. De aalstand bevindt zich op een historisch dieptepunt en grote snoekbaars wordt vrijwel niet meer aangetroffen. Van spiering is slechts één jaarklasse van eenzomerige vis aanwezig. Hierdoor komt de visserijdruk steeds meer te liggen op commercieel minder interessante soorten zoals de brasem. Het brasembestand heeft hier echter ook zwaar onder te lijden.

De hoge visserijdruk heeft geresulteerd in een sterke afname in het totale bestand en grote veranderingen in de leeftijdsopbouw van de populatie.

3.2. Bijvangst van watervogels

In het verleden is door Witteveen+Bos onderzoek verricht naar de bijvangst van watervogels tijdens de visserij met staande netten (Witteveen+Bos, 2003). Om een actueel beeld van de bijvangst van watervogels te kunnen schetsen, is in 2012 in opdracht van de provincie Friesland een nieuw onderzoek gestart. Deze gegevens zijn echter nog niet beschikbaar.

Het onderzoek tijdens het visserijseizoen 2002-2003 bestond uit het nemen van aselechte steekproeven onder de vissers. In 2003 zijn gedurende het visserijseizoen in totaal 88 waarnemingen gedaan waarbij 512 vogels in de staande netten werden waargenomen (tabel 3.1). Het merendeel van de bijvangst bestond uit kuifeenden. Om een schatting te kunnen maken van de totale bijvangst, is de waargenomen bijvangst geëxtrapoleerd naar de totale visserijinspanning met staande netten dat jaar. Op basis van de resultaten van de monitoring is berekend dat er in het seizoen 2002-2003 ruim 12.000 vogels zijn bijgevangen. Het 95 % betrouwbaarheidsinterval bedroeg bij benadering 10.000-15.000 vogels.

Tabel 3.1. Bijvangst van watervogels in staande netten (2002-2003 en 2003-2004)

soort	2002-2003
aalscholver	12
brilduiker	56
fuut	73
grote zaagbek	6
kuifeend	269
middelste zaagbek	4
nonnetje	5
toppereend	87
totaal	512
extrapolatie naar totale visserijinspanning	10.000-15.000

3.3. Initiatieven rond verduurzaming

3.3.1. Concept Position Paper VBC

In 2011 heeft de VBC IJsselmeer i.o. een concept voor een position paper opgesteld onder de titel 'Het IJsselmeer: naar een visstand en visserij in balans. Leidend perspectief voor het waterbeheer, het natuurbeheer en de sport- en beroepsvisserij'.

In het concept position paper concludeert de VBC dat de visstand voor verschillende soorten te wensen over laat. Aal en spieringstand zijn sterk achteruitgegaan en de leeftijdsopbouw van bijvoorbeeld de snoekbaars wordt als niet evenwichtig gezien. De visstand staat daarmee volgens de VBC soms ver af van de doelen en streefbeelden die vanuit het waterbeheer, natuurbeheer en de visserij (sport- en beroepsvisserij) zijn opgesteld. Verandering en verbetering van de visstand voor de verschillende functies werd alleen als haalbaar gezien als de visstand zelf centraal gesteld wordt.

De VBC heeft een 10-puntenplan voor de visstand en de visserij opgesteld waaraan de deelnemers aan de VBC zich zouden moeten committeren. De punten in het plan kunnen als volgt worden samengevat:

1. de huidige en toekomstige visstand is leidend voor de mogelijkheden van de sport- en beroepsvisserij;
2. de huidige visserijinspanning van de beroepsvisserij dient verder af te nemen, zowel in een situatie waarin de visstand via herstel van natuurlijke processen verbetert, al in een continuering van de huidige situatie respectievelijk autonome ontwikkeling;
3. de visstand wordt bepaald en gestuurd door deels (en mogelijk veel) nog onbegrepen factoren en processen. Onbekendheid mag niet de maat zijn bij het continueren van een visserijbeheer, waarbij de visstand niet leidend is;
4. doelstellingen voor de visstand zullen in het visserijbeheer worden uitgedrukt in termen van samenstelling visgemeenschap, lengte/leeftijdsopbouw van vissoorten en kwaliteiten en arealen van vishabitats;
5. de huidige visstand vraagt om een sterke herstelimpuls. Deze impuls kan het beste plaatsvinden door het herstellen van zoveel mogelijk natuurlijke processen en het tegengaan van negatieve, menselijke beïnvloeding;
6. als bestuurlijk (politiek), maatschappelijk en financieel de noodzakelijke omvang van natuurlijk herstel niet of slechts gedeeltelijk kan plaatsvinden, dient dit te leiden tot:
 - doelverlaging vanuit het water- en natuurbeheer;
 - acceptatie dat structurele en 'kunstmatige' maatregelen dan nodig kunnen zijn om de visstand te ondersteunen;
7. objectieve, wetenschappelijke en gestandaardiseerde gegevens en informatie over de visstand zijn noodzakelijk als basis voor het beleid en het beheer;
8. de verdeling van private verantwoordelijkheden en bevoegdheden tussen respectievelijk het Ministerie van EL&I (EZ) en de beroeps- en sportvisserij dienen in een nieuw visrechtenstelsel te worden geregeld;
9. de aan de VBC deelnemende partijen sluiten een convenant waarin de samenstelling, werkwijze en doelstellingen van de VBC worden geregeld;
10. VBC-overleg en afstemming, informatie-uitwisseling, kennis delen en het opstellen en uitvoeren van visplannen zijn leidend voor het te voeren visserijbeheer.

Sinds het opstellen van het concept position paper zijn de verstandhoudingen binnen de VBC verslechterd, waardoor de VBC in oprichting al langere tijd niet meer bij elkaar is gekomen. Het position paper is daardoor niet vastgesteld en definitief gemaakt. Niettemin komt uit het concept position paper wel naar voren in welke richting de visserij zich volgens de VBC zou moeten ontwikkelen.

3.3.2. Commissie Toekomstvisie Binnenvisserij

In december 2012 is het rapport van de Commissie Toekomst Binnenvisserij verschenen (Remkes, 2012). Deze commissie, onder leiding van oud-minister Remkes, heeft een beschouwing gemaakt van de actuele binnenvisserij en een toekomst perspectief geschetst.

Met betrekking tot de visserij op het IJsselmeer wordt geconcludeerd dat er sprake is van verschillende knelpunten:

- een lage algehele visstand;
- onderlinge concurrentie tussen visserijbedrijven samenhangend met de gemene weide visserij;
- de regulering op basis van het aantal merkjes is los komen te staan van de ontwikkeling van de visstand
- ontbreken van voldoende inzicht in de hoeveelheid vis die duurzaam onttrokken kan worden zonder negatief effect op de visstand en de gestelde natuurdoelen.

Op basis van haar bevindingen adviseert de commissie om een directer verband tussen de visstand en het regulerend systeem te bewerkstelligen. De commissie vraagt het Ministerie

van EZ, als vergunningverlener op basis van de Visserijwet, en Rijkswaterstaat, als waterbeheerder, om op basis van de doelstellingen van de KRW en het Natura 2000-beheerplan vast te stellen wat de verantwoord te onttrekken hoeveelheid vis voor het IJsselmeer is.

4. PIJLERS VOOR TRANSITIE

De beschrijving van de stand van zaken op het IJsselmeer, Markermeer en IJmeer laat zien dat de huidige visserij, ondanks het gebruikte reguleringssysteem en de getroffen maatregelen, niet duurzaam is. Voor transitie naar een duurzame visserij is een aantal kaders van toepassing die als pijlers voor de transitie gezien kunnen worden. Alleen als aan de geldende randvoorwaarden bij elke pijler wordt voldaan, kan er sprake zijn van een duurzame visserij.

4.1. Pijler 1: Visserijwet (1963)

4.1.1. Beschrijving regeling

De Visserijwet vormt het juridisch kader voor uitvoering van visserij in de Nederlandse wateren. In de Visserijwet is vastgelegd op welke wijze visserij mag worden uitgevoerd en welke beperkingen daarbij gelden ten aanzien van:

- vangst en onttrekking van vissoorten;
- te hanteren vangstmethoden;
- de geldende minimummaten en gesloten perioden.

In de Visserijwet is met betrekking tot de binnenvisserij opgenomen dat aanvullende regelingen kunnen worden opgesteld ten behoeve van een doelmatig visserijbeheer. Bij deze regelingen wordt mede rekening gehouden met belangen vanuit natuurbescherming en de invloed van gehanteerde visserijmethoden op het aanwezige visbestand.

Om doelmatig visserijbeheer te kunnen voeren is in loop der jaren tal van regelingen opgesteld die een aanvulling op of verfijning van de Visserijwet vormen. Hiertoe behoren onder meer de saneringsregelingen ten behoeve van reductie van de visserijinspanning waar in paragraaf 2.1.5 naar verwezen wordt. In het kader van de transitie van de visserij op IJsselmeer, Markermeer en IJmeer is de beleidsbrief van de toenmalige Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 2 maart 2005 relevant.

4.1.2. Beleidsbrief Ministerie van LNV

In zijn brief stelt de Minister dat de IJsselmeervisserij zich al geruime tijd in een neerwaartse spiraal bevindt doordat de visserijinspanning niet meer in evenwicht is met de visstand. De visserij wordt daarom als onvoldoende duurzaam beoordeeld. De Minister spreekt daarom uit te streven naar:

- een gevarieerde visstand en een evenwichtige leeftijdsopbouw;
- een duurzaam visstandbeheer vormgegeven door een samenwerking tussen verschillende belangengroeperingen, instellingen en organisaties;
- een beperkt aantal professionele en economisch gezonde visserijbedrijven die de visserij volgens een duurzame en maatschappelijk verantwoorde werkwijze uitvoeren.

Om de gewenste verduurzaming te bereiken werd in de beleidsbrief een saneringsregeling aangekondigd die bedoeld was om de visserijinspanning te reduceren. Daarnaast werd de intentie voor de instelling van een visstandbeheercommissie (VBC) aangegeven. De beleidsbrief besluit met de constatering dat niet uit te sluiten valt dat op termijn aanvullende reducties in visserijinspanning nodig kunnen zijn. Hij wijst erop dat hierop kan worden geanticipeerd door in VBC-verband een visstandbeheer vorm te geven.

4.2. Pijler 2: Europese Aalverordening

In 2007 is de Europese Aalverordening van kracht geworden. Deze verordening is gericht op het zoveel mogelijk beperken van de invloed van exploitatie en andere menselijke activiteiten op het aalbestand ten behoeve van het herstel van de aalstand. Op termijn moet de uittrek van schieraal hersteld zijn tot tenminste 40 % van de schieraaluittrek in de oorspronkelijke onverstoorde situatie. Om de herstelopgave in de praktijk te brengen verplicht de verordening de Europese lidstaten om een nationaal aalbeheerplan op te stellen en ten uitvoer te brengen. In het aalbeheerplan wordt een maatregelenpakket gedefinieerd dat is afgestemd op de regionale en lokale situatie.

In 2009 is het Nederlandse aalbeheerplan goedgekeurd door de Europese Commissie. Het plan zet in op een herstel van de Europese aalstand met behoud van een gereguleerde aalvisserij. In 2012 is het huidige Nederlands aalbeheerplan geëvalueerd, waarna rapport is uitgebracht aan de Europese Commissie. De commissie zal haar beoordeling van de evaluatie voor eind 2013 terugkoppelen aan het Ministerie van EZ. Daarna zal het aalbeheerplan eventueel worden herzien.

4.2.1. Uitwerking van het Aalbeheerplan op de visserij

Het pakket aan herstelmaatregelen dat in het Nederlands Aalbeheerplan is opgenomen omvat verschillende maatregelen die de sport- en beroepvisserij direct raken. Zo is voor de sportvisserij een (zelfopgelegde) verplichting opgenomen om gevangen aal terug te zetten en is het gebruik van beroepstuigen in de kustzone voor sportvisserij verboden. Daarnaast is het voornemen beschreven om visserijvrije zones in te voeren in gebieden die belangrijk zijn voor aalmigratie. Zowel sport- als beroepvisserij hebben te maken met deze maatregel. In het Markermeer/IJsselmeer treft deze maatregel vooral de vaste vistuigvisserij. De meest ingrijpende maatregel voor de beroepvisserij is echter de invoering van een gesloten tijd voor het gebruik van aalvistuigen van 1 september (in 2009 was dit 1 oktober) tot 1 december. Door deze sluiting mag er tijdens de schieraaltrek in het najaar niet gevestigd worden. De sluiting treft daardoor vooral de schieraalvisserij en in beperktere mate de visserij op rode aal. Een belangrijk bijkomend aspect is dat voor de periode 1 september - 1 december, naast de inkomsten uit aal, ook de inkomsten uit eventuele bijvangst van wolhandkrab en schubvis zijn weggevallen.

De beroepvisserij op het IJsselmeer, Markermeer en IJmeer heeft zich geconfirmeerd aan de ingestelde maatregelen. De maatregelen hebben tot gevolg dat de visserij met schietfuis van 5 tot 4 maanden (mei-augustus) is beperkt en de visserij met grote fuiken van 8 tot 5 maanden is teruggebracht (mei-augustus en december). Deze beperkingen resulteren in een verslechtering van de bedrijfseconomische situatie van veel visserijbedrijven. In verschillende gevallen is de bedrijfsvoering nog niet aangepast op de maatregelen waardoor de bedrijfsvoering op gelijke wijze wordt uitgevoerd als voor het van kracht worden van beperkende maatregelen. In de eerste jaren na het van kracht worden van het aalbeheerplan (2009-2012) heeft het Ministerie van EZ regelingen geopend voor gedeeltelijke compensatie van gederfde inkomsten.

4.2.2. Invloed visserij op het bereiken van de doelen

Doordat de visserijsector de ingestelde gesloten tijd naleeft, wordt voldaan aan de maatregel die is opgenomen in het Nederlands Aalbeheerplan.

Door de onttrekking van aal heeft de visserij een negatieve invloed op de hoeveelheid schieraal die jaarlijks uittrekt naar zee. Vanuit de populatiebiologie van de aal is de invloed

van het wegvangen van rode aal daarbij relatief groter dan van het wegvangen van schieraal. De visserij beïnvloedt daarmee de snelheid waarmee het lange termijn doel uit de Europese Aalverordening bereikt wordt. De Europese Aalverordening vraagt om doelmatige en billijke maatregelen en schetst vermindering van commerciële visserijactiviteiten als potentiële maatregel. De verordening geeft daarmee ruimte voor handhaving van een onttrekking van aal door de beroepsvisserij.

4.3. Pijler 3: Natura 2000

4.3.1. Beschrijving regeling

Om de gevarieerde Europese natuur te behouden, heeft de Europese Unie het initiatief genomen voor Natura 2000. Dit is een samenhangend netwerk van beschermde gebieden. Het netwerk omvat alle gebieden die zijn beschermd op grond van de Vogelrichtlijn (1979) en de Habitatrichtlijn (1992). Deze richtlijnen zijn in Nederland geïmplementeerd in de Natuurbeschermingswet 1998. Zowel het IJsselmeer als het Markermeer en IJmeer zijn aangewezen als Natura 2000-gebied.

Bij de aanwijzing van de 2 meren zijn soorten en habitats vastgesteld die onder de bescherming van de Natura 2000 vallen. In bijlage IV is voor zowel het IJsselmeer als het Markermeer-IJmeer een lijst opgenomen van alle soorten en habitats waarvoor instandhoudingsdoelen en/of verbeteropgaven zijn vastgesteld. Voor een gedetailleerd overzicht van deze doelen en opgaven wordt verwezen naar de Aanwijzingsbesluiten Natura 2000-gebieden 'IJsselmeer' en 'Markermeer & IJmeer'.

De maatregelen die er voor nodig zijn om de instandhoudingsdoelen te halen, worden vastgelegd in een Natura 2000 Beheerplan. Voor de wateren in het IJsselmeergebied (IJsselmeer, Markermeer en de randmeren) wordt één Natura 2000-beheerplan geschreven met daarbinnen een uitwerking per Natura 2000-gebied. Op het moment van schrijven is het beheerplan nog niet openbaar beschikbaar.

4.3.2. Uitwerking van Natura 2000 op de visserij

De uitgifte van vergunningen voor de beroepsvisserij op het IJsselmeer en Markermeer vindt plaats in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998. De provincies Flevoland (Markermeer & IJmeer) en Friesland (IJsselmeer) treden op als Bevoegd Gezag. De visserij moet onder de voorwaarden zoals genoemd in de vergunning worden uitgevoerd. Deze voorwaarden zijn deels aanvullend op de voorwaarden uit andere kaders zoals de Visserijwet en de Kaderrichtlijn Water.

Hieronder worden de voorwaarden vanuit de Natura 2000 benoemd (Witteveen+Bos, 2011b). Het kader van voorwaarden wordt door het bevoegd gezag toegepast bij de jaarlijkse afweging tot verlenen van een vergunning voor de beroepsvisserij op het IJsselmeer en Markermeer. De vergunningverlener houdt bij het aanvragen en verlenen van een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 rekening met de volgende voorwaarden:

1. spieringvisserij kan plaatsvinden met hantering van het Limit Reference Point en het daarbij behorende protocol. Het protocol is aangepast. Er vindt geen middeling meer plaats tussen de aantallen Spiering van Markermeer-IJmeer en IJsselmeer. Tevens komt de 15 % marge onder de limietwaarde te vervallen. Spieringvisserij is alleen mogelijk wanneer de aantallen in het Markermeer-IJmeer boven het Limit Reference Point (2100 spieringen per hectare) liggen;

2. bij gebruik van staand want moet tenminste om de 100 m (met uitzondering van de vaargeul) een vlag en reflecterende strips aan een joon worden bevestigd om vogels zoveel mogelijk op afstand van de netten te houden. Er worden tenminste 2 reflecterende strips aan de bovenkant van een joon bevestigd zodanig dat een lengte van tenminste 30 cm vrij kan bewegen in de wind;
3. het is niet toegestaan om in de Gouwzee of bij de kustzone van Muiden staand want te plaatsen of te hebben;
4. de staand wantvisserij mag niet worden uitgeoefend in een strook van 25 m vanaf de oever. Daarnaast geldt dat staand want enkel geplaatst mag worden in delen van het Markermeer-IJmeer dieper dan 2 m;
5. bij de uitoefening van de visserijactiviteiten moet het bijvangen van vogels en/of het verstoren van vogels zoveel mogelijk worden voorkomen;
6. het is verboden staand want te hebben staan op plaatsen waar grote vogelconcentraties (meer dan 200 vogels) zich ophouden;
7. bij het uitvoeren van de visserijactiviteiten dient het verstoren van grote groepen vogels (meer dan 200) te worden vermeden. Daartoe moeten beroepsvissers tenminste 200 m afstand tot deze groepen vogels aanhouden;
8. broedkolonies van de Visdief mogen niet worden verstoord, beroepsvissers houden een afstand van tenminste 200 m aan tot de broedkolonie;
9. het is niet toegestaan enig afval achter te laten in het Natura 2000-gebied Markermeer-IJmeer;
10. de Nederlandse Visserijbond heeft een gedragscode voor de beroepsvissers opgesteld. Deze gedragscode maakt onderdeel uit van het Visplan en van deze vergunning. Elke beroepsvisser moet zich houden aan de bepalingen opgenomen in de gedragscode;
11. van 1 november tot 1 maart is het verboden om met staand want te vissen binnen een zone van 3 km tot aan de Houtribdijk;
12. er moet een registratie worden bijgehouden van de hoeveelheden vis die onttrokken wordt aan het Markermeer-IJmeer en welke soorten het betreft. Tevens moet jaarlijks inzage worden gegeven in de hoeveelheid vissen die worden bijgevangen. Van deze registratie wordt voor 1 november 2012 een overzicht gestuurd naar de provincie Flevoland. De registratie van de bijvangst kan achterwege blijven wanneer alle vissers gebruik maken van een overlevingsbak en wetenschappelijk onderbouwd aangetoond kan worden dat 93 % van de bijvangst door het gebruik van de overlevingsbak levend in het water wordt teruggezet;
13. het is verboden te vissen binnen 100 m gerekend vanaf de natuurontwikkelingsprojecten Hoeckelingsdam, Oostvaardersdijk en de mosselbanken bij IJburg en het is verboden te vissen bij de Zuidelijke IJmeerkust (tussen de IJluidedam en de oever) in het Markermeer-IJmeer.

4.3.3. Invloed visserij op het bereiken van de doelen

Het IJsselmeer en Markermeer zijn onder andere als Natura 2000-gebied aangewezen vanwege het belang voor verschillende vogelsoorten. In 2011 is als onderdeel van het Natura 2000 beheerplan, een nadere effectenanalyse (NEA) gemaakt van het bestaande gebruik, waaronder de beroepsvisserij in het IJsselmeergebied (Witteveen+Bos, 2011a; 2011b). Hierbij is onderzocht of de huidige visserijinspanning een negatieve invloed heeft op de Natura 2000-instandhoudingsdoelen voor met name (visetende) vogelsoorten.

Effecten van spieringvisserij op de N2000-doelen

Spiering vormt een belangrijke voedselbron voor visetende watervogels op het IJsselmeer en Markermeer. Op beide wateren vindt ook een visserij op spiering plaats. Deze visserij vindt met name plaats op het paaibestand in het voorjaar. Ongeacht de mate van visserij

ontwikkelt er ieder jaar (in elk geval in goede spieringjaren) weer een nieuw spieringbestand. De visserij heeft weinig effect op de rekrutering van de spieringpopulatie. Wel heeft de voorjaarsvisserij een aanzienlijke invloed op de omvang van het bestand aan grotere en oudere spiering in het voorjaar.

De spieringstand zit sinds 1990 echter in een sterk neerwaartse trend. Ter bescherming van de spieringstand en daarmee ook de voedselvoorraad voor visetende watervogels, wordt het paaibestand in spieringarme jaren beschermd. Hiervoor wordt een *limit reference point* gehanteerd. Aan de hand van het *limit reference point* wordt besloten om de spieringvisserij open te stellen volgens een opgesteld protocol (bijlage II).

Het is echter zeer waarschijnlijk dat de neerwaartse trend in het spieringbestand door andere oorzaken wordt bepaald dan alleen de spieringvisserij. Inmiddels is het spieringbestand zelfs zo laag dat visserij (in elk geval in spieringarme jaren) wel negatieve effecten op het voedsel voor visetende watervogels kan hebben. De draagkracht van het IJsselmeer en Markermeer is met betrekking tot de beschikbaarheid van spiering op dit moment onvoldoende om sommige doelen voor visetende watervogels te realiseren. Elke factor die daar een bijdrage aan levert, kan (mede) een belemmering vormen voor het behalen van de instandhoudingdoelstellingen.

Het hanteren van het protocol lijkt voldoende om te voorkomen dat spieringvisserij op langere termijn zorgt voor een verdere afname van de spieringstand. Omdat de spieringvisserij niet de hoofdoorzaak is van de negatieve trend, is bescherming van het paaibestand door bij lage spieringstand de visserij niet open te stellen geen garantie voor herstel, maar lijkt het wel een voorwaarde.

Effecten van aalvisserij op N2000-doelen

Mogelijke effecten van de aalvisserij op de Natura 2000 instandhoudingdoelstellingen kunnen optreden door de bijvangst aan vissoorten anders dan aal. Hierdoor kan de voedselbeschikbaarheid voor visetende watervogels afnemen. Bijvangst aan vis treedt met name op in de visserij met schietfinken en grote finken.

Bij effecten van de bijvangst van schubvis bij de aalvisserij op de voedselbeschikbaarheid voor visetende watervogels spelen complexe interacties tussen predatoren (baars, snoekbaars) en prooien (met name spiering) een belangrijke rol. Effecten zijn daarom moeilijk te kwantificeren. Spiering vormt een belangrijke voedselbron voor visetende watervogels. Het is echter waarschijnlijk dat de bijvangst niet of nauwelijks effect heeft op de gemiddelde spieringstand. Bij reductie van de finkvisserij (en dus ook de bijvangst) treedt in eerste instantie zelfs een negatief effect op de spieringstand op door een hogere predatiedruk van baars en snoekbaars (Witteveen+Bos, 2011a). Bijvangsten aan watervogels in de aalvisserij zijn nooit kwantitatief onderzocht, maar incidenteel van aard en daarom in omvang beperkt. Het wordt op hooguit enkele honderden vogels per jaar geschat. Dit betreft alleen de visserij met finken en hoekwant. Kistvisserij kent geen bijvangst van vogels.

In de NEA wordt geconcludeerd dat de aalvisserij geen belemmering vormt voor het behalen van de instandhoudingdoelen voor visetende watervogels (Witteveen+Bos, 2011a)

Effecten van staand wantvisserij op N2000-doelen

In het IJsselmeer en Markermeer wordt met staand want gevist op baars en snoekbaars en in mindere mate op andere soorten als blankvoorn en brasem. Effecten van de staand wantvisserij op de instandhoudingdoelstellingen voor visetende watervogels kunnen zijn:

- effecten op het baars- en snoekbaarsbestand, maar ook het blankvoorn- en brasembestand en daardoor indirect op de voedselbeschikbaarheid voor visetende watervogels;

- de bijvangst van watervogels in de netten.

De huidige visserij met staand want in het IJsselmeer en Markermeer heeft in potentie zowel positieve als negatieve effecten op de watervogels waarvoor instandhoudingdoelstellingen zijn geformuleerd. De intensieve visserij kan een positieve bijdrage hebben op de beschikbaarheid van voedsel voor visetende watervogels doordat kleine vis oververtegenwoordigd is in het bestand. Op de spieringstand lijkt de visserij met staand want echter geen grote effecten te hebben. De bijvangst van watervogels in de netten leidt direct tot een vermindering van de aantallen vogels, omdat vrijwel alle gevangen vogels verdrinken in de netten. Als alle maatregelen uit de gedragscode worden uitgevoerd, dan weegt het positieve effect van de staand want visserij wellicht op tegen het negatieve effect (zoals ook Van Eerden *et al.* (2005) concluderen) en vormt de huidige visserij met staand want geen belemmering voor het halen van de instandhoudingdoelstellingen.

Een exacte uitspraak is echter moeilijk te doen vanwege de complexiteit van de effecten op met name de voedselbeschikbaarheid van visetende watervogels en het gebrek aan gegevens van de huidige bijvangst van watervogels met toepassing van de gedragscode. Het is niet bekend in welke mate de gedragscode in de huidige situatie daadwerkelijk wordt uitgevoerd. Daarom kan niet worden uitgesloten dat de staand want visserij een belemmering vormt voor het behalen van de instandhoudingdoelstellingen voor watervogels die zich momenteel onder de instandhoudingdoelstelling bevinden (Witteveen+Bos, 2011b). Om die reden zijn in de huidige Natuurbeschermingswetvergunningen maatregelen verplicht gesteld om ongewenste bijvangsten van vogels te verminderen en wordt momenteel onderzoek gedaan naar de actuele bijvangsten van watervogels. Een verplichte rapportage van onvermijdbare bijvangsten en een streng toezicht op het middelvoorschrift en deze rapportageverplichting moeten in de toekomst voldoende lage bijvangsten van watervogels garanderen.

Effecten van wolhandkrabvisserij op N2000-doelen

Net als bij de fuikenvisserij op aal zijn potentieel effecten op de instandhoudingdoelen (bijlage IV) te verwachten door bijvangst van schubvis in de fuiken. Uit dit onderzoek blijkt echter dat de bijvangst relatief gering is en veel kleiner dan in de aalvisserij. De effecten van bijvangst zijn qua werkingsmechanismen vergelijkbaar met de effecten van bijvangst in de aalvisserij met schietfuiken en grote fuiken. De bijvangst in de wolhandkrabvisserij is in relatieve en absolute zin beperkt, omdat de fuiken die hiervoor worden gebruikt relatief slecht vis vangen en de intensiteit van de visserij veel lager is dan de intensiteit van de aalvisserij (Witteveen+Bos, 2011a).

Geconcludeerd wordt dat de gerichte visserij op wolhandkrab geen belemmering vormt voor het behalen van de instandhoudingdoelen voor visetende watervogels (Witteveen+Bos, 2011a).

4.4. Pijler 4: Europese Kaderrichtlijn Water

4.4.1. Beschrijving regeling

In 2000 is de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) van kracht geworden. De KRW is een Europese richtlijn die zich richt op de bescherming en verbetering van aquatische ecosystemen en duurzaam gebruik van water. Uitgangspunt van de richtlijn is dat aquatische ecosystemen voor verdere achteruitgang worden behoed (*stand still* principe) en worden beschermd en verbeterd. Het doel is om in alle wateren in 2015 een goede toestand te bereiken. Deze goede toestand wordt onderverdeeld in een goed ecologisch potentieel en een

goede chemische toestand. Voor de visserij is met name de ecologische toestand van belang.

De KRW verplicht de lidstaten om waterlichamen te identificeren en om voor deze waterlichamen de actuele toestand te bepalen. Deze moet vervolgens worden afgezet tegen een nagenoeg onverstoorde referentietoestand om te bepalen hoever de huidige toestand van het doelbereik (Goede Ecologische Toestand; GET) verwijderd is. Voor kunstmatige of sterk veranderde waterlichamen geldt het Goed Ecologisch Potentieel (GEP), een afgeleide ecologische norm.

Om de ecologische waterkwaliteit richting het GET te brengen dienen maatregelen te worden geïdentificeerd en uitgevoerd. Indien het bereiken van het GET vanuit de bestaande functies praktisch of financieel niet haalbaar is, kan de uitvoering van de maatregel in de tijd worden gespreid of kan een aangepaste maatlat worden opgesteld. De maatregelenpakketten moeten erop gericht zijn om de goede ecologische toestand in 2015 te bereiken. Indien dit praktisch en/of financieel niet haalbaar is kan tot 2-maal toe 6 jaar uitstel worden verkregen.

De KRW legt de lidstaten daarbij de verplichting op om aan Europa verantwoording af te leggen van het eigen nationale waterbeleid en in het bijzonder van de wijze waarop uitvoering wordt gegeven aan de diverse verplichtingen op grond van KRW.

Maatlat voor IJsselmeer, Markermeer en IJmeer

Voor de beoordeling van de ecologische waterkwaliteit binnen de Nederlandse KRW waterlichamen zijn per watertype maatlaten opgesteld. Het IJsselmeer, Markermeer en IJmeer zijn getypeerd als grote diepe gebufferde meren, binnen de KRW-systematiek aangemerkt als M21 watertype. De maatlat voor M21-wateren gaat ervan uit dat het relatief plantenarme wateren betreft waarbij de visstand wordt gekarakteriseerd door de eurytope vissoorten baars en blankvoorn en een gering aandeel van plantminnende vissen.

Actuele maatlat

Op basis van het referentiebeeld zijn de volgende 4 indicatoren voor de visstand met betrekking tot opgesteld:

- soortensamenstelling:
 - aantal soorten (minimaal 10 voor beoordeling 'goed');
- abundantie en soortensamenstelling:
 - aandeel van brasem in de totale visbiomassa (maximaal 15 % voor beoordeling 'goed');
 - aandeel van baars + blankvoorn in de biomassa aan eurytype vissoorten (minimaal 45 % voor beoordeling 'goed');
 - aandeel van plantminnende vissen in de totale visbiomassa (minimaal 5 % voor beoordeling 'goed');
 - aandeel van zuurstoftolerante vis in de totale visbiomassa (minimaal 1,5 % voor beoordeling 'goed');
- leeftijdsopbouw:
 - biomassa-aandeel aan aal en snoekbaars groter dan de wettelijke minimum maat (minimaal 25 % voor beoordeling 'goed').

Op basis van de score op de bovenstaande deelmaatlaten wordt een eindbeoordeling bepaald. Deze wordt uitgedrukt in een Ecologische Kwaliteitsratio (EKR).

Maatlat 2015-2021

Naar aanleiding van een evaluatie van de maatlaten is een aangepaste maatlat opgesteld voor M21-wateren. Hierin komen de 4 indicatoren voor de visstand met betrekking tot abundantie en soortensamenstelling terug:

- aandeel van brasem in de totale visbiomassa;
- aandeel van baars + blankvoorn in de biomassa aan eurytype vissoorten;
- aandeel van plantminnende vissen in de totale visbiomassa;
- aandeel van zuurstoftolerante vis in de totale visbiomassa.

Op basis van de score op de bovenstaande deelmaatlaten wordt een eindbeoordeling bepaald. Deze wordt uitgedrukt in een Ecologische Kwaliteitsratio (EKR).

Tabel 4.1. KRW-deelmaatlat (M21) abundantie en soortensamenstelling (2015-2021) voor vis

deelmaatlat	weging	slecht	ontoreikend	matig	goed	zeer goed
aandeel brasem (%)	0.4	60-100	45-60	25-45	15-25	5-15
BA+BV (%) van alle eurytopen	0.4	0-15	15-25	25-35	35-45	45-55
aandeel plantminnende vis (%)	0.1	0-1	1-2	2-3	3-5	5-10
aandeel zuurstoftolerante vis (%)	0.1	0-0.1	0.1-0.5	0.5-1	1-1.5	1.5-2
totaalbeoordeling		0-0.2	0.2-0.4	0.4-0.6	0.6-0.8	0.8-1

Naast deelmaatlaten voor abundantie en soortensamenstelling is een deelmaatlat leeftijdsopbouw van toepassing. Dit betreft een negatieve deelmaatlat, waarbij afhankelijk van het aandeel bovenmaatse snoekbaars punten in mindering worden gebracht op de EKR-score om te komen tot de uiteindelijke EKR-score:

- aandeel snoekbaars >40cm < 5 % -> -0,2 EKR
- aandeel snoekbaars >40cm 5-25 % -> -0,1 EKR
- aandeel snoekbaars >40cm 25-50 % -> -0,05 EKR
- aandeel snoekbaars >40cm ≥ 50 % -> geen correctie

4.4.2. Uitwerking van de KRW op de visserij

BPRW

De verantwoordelijkheid voor het waterkwaliteitsbeheer op het IJsselmeer, Markermeer en IJmeer ligt bij Rijkswaterstaat. Rijkswaterstaat heeft haar waterkwaliteitsdoelen, waaronder de doelen en voorgestelde maatregelen voor de uitvoering van de KRW, vastgelegd in het Beheerplan voor de Rijkswateren (BPRW).

In het BPRW is een beoordeling van de visstand op het IJsselmeer en Markermeer opgenomen voor de periode 2006-2008. Bij de beoordeling is het kwaliteitselement vis in het Markermeer gescored als 'matig' (EKR: 0,51) en in het IJsselmeer als 'goed' (EKR: 0,61). Deze beoordelingen geven echter een te positief beeld van de visstand doordat de monitoring waar de beoordeling op is gebaseerd niet conform de eisen van KRW is uitgevoerd. Als gevolg hiervan kan ook de grote invloed van visserij niet op een correcte wijze meegenomen worden. Het gevolg is dat de huidige situatie te gunstig wordt beoordeeld als zijnde in de matig (Markermeer) tot goede toestand (IJsselmeer), terwijl de situatie eerder onvoldoende is. Voor het bereiken van het Goed Ecologisch Potentieel (GEP) moeten alle ecologische kwaliteitselementen (fytoplankton, macrofauna, macrofyten en vis) als voldoende worden beoordeeld. In het IJsselmeer en Markermeer is dit nog niet het geval, waardoor de ecologische toestand nog als onvoldoende wordt beoordeeld.

Om het GEP te bereiken is verduurzaming van de visserij als maatregel in het BPRW opgenomen. Deze maatregel is in het visstandbeheerplan (2008) vertaald naar de doelstelling

dat gestreefd moet worden naar een evenwichtige opbouw van het visbestand, waarbij alle lengteklassen in voldoende mate vertegenwoordigd zijn in het bestand. Deze doelstelling is geoperationaliseerd in de eis dat minimaal 50 % van de biomassa aan snoekbaars groter moet zijn dan de wettelijke minimummaat. Omdat het bereiken van een duurzame visserij voor 2015 niet reëel wordt geacht, is deze maatregel getemporiseerd tot 2021. Dit betekent dat de periode tot 2021 benut kan worden voor verduurzaming van de visserij met als achterliggend doel om een evenwichtigere snoekbaarspopulatie (>50 % boven de wettelijke minimummaat) te bereiken.

Stand still-principe

Naast de specifieke doelen in de KRW maatlatten en de daaruit afgeleide BPRW maatregelen, geldt een algemene KRW doelstelling voor het behouden van een evenwichtige visstand en het voorkomen van achteruitgang. Sinds de KRW in 2000 van kracht is geworden is de soorten- en lengtesamenstelling van de visstand echter verslechterd. Dit is duidelijk terug te zien in de lengteopbouw van de snoekbaars- en spieringbestanden op het IJsselmeer en Markermeer. Zo is onder meer de gemiddelde lengte van aangelande snoekbaars sinds 2004 afgenomen.

Visplan

De VBC IJsselmeer en Markermeer i.o. stelt conform de verplichting vanuit het Ministerie van EZ een visplan op waarin het huidige en beoogde visserijbeheer wordt geschetst¹. Dit visplan is door Rijkswaterstaat getoetst aan de geldende KRW doelen. Bij deze beoordeling is geconcludeerd dat nog niet voldaan wordt aan de doelstelling voor het bereiken en behouden van een evenwichtige visstand. Daarnaast is gesteld dat nog nadere afspraken gemaakt moeten worden om een evenwichtigere visstand en een reductie van de visserij-inspanning te bereiken. Omdat de visserij niet voldoet aan de doelstellingen die Rijkswaterstaat als waterbeheerder heeft opgesteld voor IJsselmeer en Markermeer kan het visplan vanuit de KRW bezien niet worden goedgekeurd.

4.4.3. Invloed beroepsvisserij op het bereiken van de doelen

De beroepsvisserij heeft een grote invloed op de omvang en samenstelling van de visstand. Daarmee kan de visserij een doorslaggevend effect hebben op de haalbaarheid van de gestelde KRW doelen. In 2006 is een literatuurstudie verricht naar de oorzaken van veranderingen die in de visstand worden waargenomen (De Leeuw, 2006). Hierbij bleek de visserij een van de factoren te zijn die een sterke rol spelen in de waargenomen veranderingen in de visstand. De ontwikkeling van de visstand wordt, naast de visserij, onder meer beïnvloedt door vogelpredatie, temperatuursveranderingen en infrastructurele werken.

4.5. Pijler 5: Economische situatie van de beroepsvisserij

4.5.1. Economisch gezonde beroepsvisserij

Naast de harde randvoorwaarden vanuit Europese en landelijke wet- en regelgevingen vormt de economische situatie van de beroepsvisserij een belangrijke pijler voor transitie. Er is sprake van een sterke interactie van deze vijfde pijler met de overige 4 pijlers doordat

¹ Naast het visplan dat door de VBC IJsselmeer en Markermeer i.o. wordt opgesteld, is er nog sprake van een tweede document met betrekking tot de visserij op IJsselmeer en Markermeer dat de titel visplan draagt. Dit betreft het document waarin de PO IJsselmeer beschrijft welke maatregel de ledenraad en de algemene ledenvergadering van de PO treffen om te komen tot een verantwoorde visserij. Dit document staat los van het visplan dat door de VBC opgesteld dient te worden.

beperkingen, die op basis van de Visserijwet, de Europese Aalverordening, Natura 2000 en de KRW aan de visserij worden opgelegd, de economische situatie van de beroepsvisserij nadelig beïnvloeden.

In hoofdstuk 5 wordt uitgebreid ingegaan op de economische situatie van de beroepsvisserij op het IJsselmeer, Markermeer en IJmeer.

4.6. Samenvatting

Samenvattend resulteren de geldende wet- en regelgevingen in de volgende verplichtingen voor de visserij op IJsselmeer, Markermeer en IJmeer:

- het gevoerde visserijbeheer moet doelmatig zijn (Visserijwet);
- er moet worden gestreefd naar het bereiken van gevarieerde visstand en een evenwichtige leeftijdsopbouw (Visserijwet);
- de visserij moet zich houden aan ingestelde gesloten tijd voor het gebruik van aalvistuigen (aalverordening);
- de visserij moet zich houden aan ingestelde visserijvrije zones voor aalvistuigen (aalverordening) en staand want (Natura 2000);
- de bijvangst van vogels moet zoveel mogelijk worden beperkt (Natura 2000);
- er mag niet meer spiering gevangen worden dan dat op basis van het spieringprotocol wordt toegestaan (Natura 2000);
- de visserijinspanning mag niet toenemen ten opzichte van de in het visplan vergunde capaciteit (Natura 2000);
- de visserij voert voor 2021 maatregelen ten behoeve van verduurzaming door (KRW);
- de visserij mag niet resulteren in een verslechtering van de ecologische kwaliteit van de visstand (KRW). In het bijzonder mag de visserij niet resulteren in:
 - een afname van aantal voorkomende vissoorten (actuele KRW maatlat);
 - een toename van het biomassa-aandeel van brasem (huidige en nieuwe KRW maatlat);
 - een afname van het aandeel van baars en blankvoorn aan de biomassa van eurytope vissoorten (huidige en nieuwe KRW maatlat);
 - een afname van het biomassa-aandeel plantminnende en zuurstoftolerante vis (huidige en nieuwe KRW maatlat);
 - een afname van het aandeel snoekbaars met een lengte groter dan 40cm (huidige en nieuwe KRW maatlat).

De uitvoeringsregelingen bij de Visserijwet, het Nederlands aalbeheerplan, Natura 2000 en de KRW zijn op tal van plekken verweven en kunnen daarom ook niet los van elkaar gezien worden. Wanneer de wet- en regelgevingen gezamenlijk beschouwd worden moet ook geconcludeerd worden dat de regelingen aansturen op een gezamenlijk doel: het bereiken van een duurzame visserij. Dit doel komt ook tot uiting in het concept Position Paper van de VBC en het rapport van de Commissie Toekomstvisie Binnenvisserij.

5. ECONOMISCHE ANALYSE

Bijdrage van H. Prins (Henri) en W. Zaalmink (Wim), LEI Wageningen UR.

5.1. Inleiding

5.1.1. Aanleiding

Het IJsselmeer en Markermeer zijn voortdurend in verandering, zowel ecologisch als economisch. Afsluitdijk, de inpoldering, de nutriëntentoevoer vanuit bijvoorbeeld de IJssel en de landbouw hebben deze ontwikkelingen sterk beïnvloed.

De visserij is een sector die het gebied economisch exploiteert. Enerzijds heeft de visserij geprofiteerd van deze veranderingen, maar name de laatste 20 jaar heeft de visserij daarvan de nadelen ondervonden in de vorm van sterk teruglopende visstanden.

Maatschappelijke ontwikkelingen leiden tot andere belangenafwegingen. Zo worden natuurwaarden steeds belangrijker geacht, waardoor er minder ruimte ontstaat voor beroepsmatige visserij. Tenslotte wordt ook vanuit de recreatie en de sportvisserij aandacht gevraagd voor het gebied.

Beroepsvissers hebben voortdurend het gevoel dat zij door deze ontwikkelingen worden benadeeld en dat er zelfs een beweging is dat 'zij moeten worden geweerd'. Duidelijk is dat door de genoemde ontwikkelingen minder ruimte ontstaat voor beroepsvisserij en dat de economische waarde afneemt door de alsmaar teruglopende visstand.

5.1.2. Doel

Doel van het onderzoek is antwoord te geven op de vraag is hoeveel ruimte er in de toekomst nog is voor beroepsmatige visserij in het gebied.

Dit deel onderzoek wordt uitgevoerd met de volgende stappen:

- vaststellen van de huidige (bedrijfs)economische situatie van de IJsselmeervisserij en de ontwikkelingen hiervan gedurende afgelopen 5 jaar;
- schetsen van de toekomstige mogelijkheden van de beroepsvisserij in het gebied qua visserij inspanning en andere activiteiten;
- inschatting van het aantal IJsselmeerondernemingen die op duurzame wijze het gebied kunnen beheren en er een goed inkomen uit kunnen behalen.

5.1.3. Aanpak

De ontwikkeling van de vangsten van de belangrijkste vissoorten is op een rij gezet aan de hand van de gegevens van de vangstregistraties die beschikbaar zijn gesteld door PO IJsselmeer. Doordat de IJsselmeerbedrijven een registratieplicht hebben zijn alle vangstgegevens, ook van de vangsten die niet via de afslag worden aangeboden, bekend bij de PO. Om de huidige bedrijfseconomische situatie vast te stellen zijn 4 IJsselmeervissers bereid gevonden om hun fiscale boekhouding beschikbaar te stellen voor dit onderzoek. De visserijbedrijven zijn gevestigd in verschillende vissersplaatsen rond het IJsselmeer.

De resultaten zijn vervolgens besproken in een workshop waarin alle deelnemende vissers aanwezig waren. De uitkomsten van de workshop zijn gerapporteerd in hoofdstuk 5 van deze studie.

5.2. Ontwikkeling van de vangsten uit het IJsselmeer

5.2.1. Methode

De PO IJsselmeer heeft vangstgegevens aangeleverd van alle IJssel- en Markermeervis-sers. Deze cijfers geven een goed beeld van de vangsten over de afgelopen 10 jaar. Ook de gemiddelde veilingprijzen van deze vissoorten zijn aangeleverd. Op deze wijze kan worden aangegeven hoe de economische waarde van de IJsselmeervisserij zich heeft ontwikkeld.

De gegevens zijn bekend voor:

- snoekbaars,
- rode baars,
- wolhandkrab;
- brasem;
- aal, gesplitst in schieraal, grote fuikaal en overige aal.

Eventuele overige vangsten zijn dus niet in de resultaten meegenomen. Dit betreft de (inci-dentele) spieringvangst en bijvangsten aan bijvoorbeeld bot, snoek en voorn.

5.2.2. Resultaten

Vangsten

De hoeveelheid gevangen IJsselmeervis is de afgelopen 10 jaar sterk teruggelopen (tabel 5.1). Gemiddeld verminderde de visvangst jaarlijks met 9 %. Van de belangrijkste vissoor-ten werd in totaal in 2003 ruim 1000 ton geveild; 10 jaar later was dat nog maar ruim 400 ton.

De ontwikkelingen verschilden tussen de vissoorten sterk:

- de economisch zo belangrijke vangst van aal liep vooral terug in de periode 2003 tot en met 2008 en lijkt zich daarna te stabiliseren tussen 80 en 120 ton;
- de hoeveelheid geveilde snoekbaars vertoont een heel grillig verloop, waarbij goede ja-ren met vangsten van meer dan 200 ton werden afgewisseld met slechte jaren, waarin soms minder dan 50 ton werd gevangen. Het jaar 2012 was een zeer slecht jaar met een totale vangsthoeveelheid van slechts 47 ton;
- ook vangsten aan rode baars zijn grillig, maar hier is een duidelijk negatieve trend zichtbaar. In 2012 werd maar 14 ton geveild ten opzichte van 160 ton 10 jaar geleden;
- wolhandkrab vormt een uitzondering. Steeds meer vissers zijn vanaf 2007 op krabben gaan vissen, met als gevolg dat in 2012 88 ton krab werd gevangen;
- brasem is qua gewicht de belangrijkste vissoort. De jaarlijkse vangsten variëren rond 200 tot 500 ton per jaar. Het laatste jaar (2012) was een absoluut dieptepunt; toen werd er maar 153 ton brasem gevangen.

Tabel 5.1. Ontwikkeling van de hoeveelheden geveilde vis (x 1000 kg) naar jaar en vissoort

vissoort	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
schieraal/fuikaal	201	186	175	168	140	95	73	50	83	78
overige aal	92	89	63	56	49	46	32	29	41	43
snoekbaars	195	60	124	44	87	281	254	179	82	47
rode baars	162	137	80	33	74	62	41	42	31	14
wolhandkrab					10	5	7	26	59	88
brasem	379	457	399	578	365	221	383	212	350	153
totaal	1029	929	841	879	724	710	790	538	646	423

Prijzen

De prijzen van de geveilde vis hebben zich over het algemeen niet ongunstig ontwikkeld (tabel 5.2). De prijzen van aal, snoekbaars en brasem zijn vanaf 2010 aanmerkelijk hoger dan in de periode 2003-2005. Aanbod van deze vis en marktvraag zijn hiervoor bepalend. Ook de prijs van wolhandkrab laat een stijging zien. De prijsontwikkeling van rode baars blijft achter bij die van de andere vissoorten.

Tabel 5.2. Ontwikkeling van de veilingprijzen van de belangrijkste vissoorten (Euro/kg) naar jaar

vissoort	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
schieraal	7.23	8.40	9.78	8.96	9.25	8.74	11.45	9.87	11.90	12.16
grote fuikaal	9.66	11.56	11.81	12.94	13.60	14.02	13.85	8.70	11.76	13.69
overige aal	9.58	10.26	11.15	13.95	14.22	15.90	18.19	9.98	12.59	14.32
snoekbaars	5.15	6.76	5.47	8.08	6.31	5.10	5.77	7.11	7.66	6.79
rode baars	2.09	1.88	3.17	3.41	2.56	2.93	2.81	3.24	2.24	1.64
wolhandkrab					6.31	6.53	6.32	7.93	8.67	8.49
brasem	0.20	0.21	0.22	0.33	0.38	0.46	0.63	0.64	0.78	0.61

Geldopbrengst

In de vorige 2 paragrafen werd duidelijk dat de hoeveelheid gevangen vis sterk terugloopt en de prijs van vis hoger is geworden. In deze paragraaf wordt duidelijk hoe deze beide tegengestelde ontwikkelingen resulteren in de totale geldopbrengst. De resultaten op bedrijfsniveau (inclusief kosten en opbrengsten) komen later aan de orde.

Uit tabel 5.3 blijkt dat de totale waarde van de IJsselmeervis trendmatig is teruggelopen. De prijsstijging van de vis was onvoldoende om de sterke teruggang van de hoeveelheid vis te compenseren. In de jaren 2010 tot en met 2012 lag de totale waarde steeds beneden 3 miljoen euro. Dat is ongeveer een miljoen euro minder dan in de periode 2003-2005. In bijlage V zijn de ontwikkelingen van vangsten, prijzen en totale waarde grafisch weergegeven.

Tabel 5.3. Ontwikkeling van de geldopbrengst van de belangrijkste vissoorten (x 1000 EUR) naar jaar

vissoort	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
schieraal	278	279	244	298	121	60	62	6	26	10
grote fuikaal	1577	1765	1767	1745	1721	1242	931	427	951	1052
overige aal	878	911	708	776	690	731	581	294	514	619
aal	2733	2956	2718	2820	2533	2033	1574	727	1490	1618
snoekbaars	1006	408	678	360	550	1431	1464	1275	627	316
rode baars	340	257	253	114	190	183	115	137	70	24
wolhandkrab					61	30	47	203	512	749
brasem	76	94	90	193	140	103	243	136	273	93
totaal	4155	3716	3740	3486	3474	3780	3444	2478	2973	2864

Aantal bedrijven

Mede als gevolg van de teruglopende vangsten is ook het aantal visserijbedrijven rondom het IJssel- en Markermeer sterk afgenomen. Sinds eeuwen vindt er op het IJsselmeer (vroeger de Zuiderzee) al visserijplaats. De meeste vissersplaatsen van toen bestaan nog steeds, zij het dat het belang van de visserij sterk is afgenomen. Anno 2000 waren er nog ca. 60 schepen op het IJsselmeer, en nu (2013) is dat aantal afgenomen tot zo'n 20-25 actieve schepen die full time met de visserij bezig zijn. Er zijn in totaal meer dan 70 vergunninghouders aangesloten bij PO IJsselmeer, waarvan sommige met meerdere schepen. Zij

opereren vanuit de plaatsen die gelegen zijn aan het IJssel- en Markermeer (Volendam, Lelystad, Urk, Lemmer, Laaksum, Stavoren, Hindelopen, Makkum, Wieringen, Enkhuizen, Hoorn).

Een aantal bedrijven heeft meerdere vergunningen, anderen hebben nog steeds een vergunning maar gebruiken deze niet actief meer, maar zien dit als een pensioenvoorziening in de hoop deze vergunning nog eens goed te kunnen verzilveren.

Bij veel bedrijven is geen opvolger (meer) aanwezig, maar zijn de ondernemers nog in de leeftijdsklasse van 40-65 jaar. Op een tiental (grotere) bedrijven is op dit moment zeker nog opvolgingspotentieel aanwezig. Afhankelijk van de toekomst perspectieven van de visserij kan dit aantal nog toe- of afnemen.

De vissersvloot is gemiddeld behoorlijk verouderd (uitzonderingen daargelaten), en de meeste schepen zijn inmiddels afgeschreven. Door goed onderhoud, een motor die up to date wordt gehouden en goed onderhoud van de netten kan er de komende jaren nog tegen relatief lage kosten worden doorgevisd.

Organisatie IJsselmeervisserij

Bijna elke IJsselmeervisser is aangesloten bij de Coöperatieve Producenten Organisatie PO IJsselmeer. Er is een registratieverplichting en de vis wordt geveild bij één van de 5 afslagen die er nog zijn. Door de afslag hebben de vissers geen bemoeienis met de verdere afzet van hun product. Er is een keurmerk, ZuiderzeeZilver, voor een duurzame IJsselmeervis (meestal snoekbaars). Door de teruglopende snoekbaarsvangsten lijkt de omvang van ZuiderzeeZilver zich naar een kritische ondergrens te begeven, waarbij het bestaansrecht in het geding komt.

5.3. Korte karakteristiek van de steekproefbedrijven

De bedrijven die hebben meegewerkt aan het onderzoek komen uit alle hoeken van IJssel- en Markermeer. Niet alle ondernemers die zijn benaderd wilden deelnemen, derhalve vormen de 4 bedrijven ook geen echte steekproef maar zijn wel indicatief.

De bedrijven variëren in omvang van éénmans- tot bedrijven met meerdere ondernemers. Twee bedrijven hebben de laatste jaren geïnvesteerd in vergunningen. De aal wordt gevangen met schietfuiken, grote fuiken en kisten. Snoekbaars wordt door 3 bedrijven gevangen, evenals de wolhandkrab. Twee bedrijven hebben ook visserij gerelateerde activiteiten zoals educatie (voor basisonderwijs) en het zelf verwerken en verkopen van aal.

5.4. Methode

5.4.1. Gegevensbronnen

De gegevens zijn ontleend aan de fiscale boekhouding over de jaren 2006 t/m 2011. Tevens is een schatting gemaakt voor het jaar 2012. De financiële gegevens zijn aangevuld met vangstgegevens, die deels door de vissers zelf zijn aangeleverd en deels door de Producentenorganisatie.

Berekeningswijze

De genoemde resultaten in deze notitie zijn uitgedrukt in hoeveelheden en bedragen per ondernemer. Het gemiddelde is berekend door eerst per bedrijf de resultaten per ondernemer te berekenen en vervolgens deze 4 bedrijven te middelen. Door deze wijze van berekenen tellen de resultaten van elk van de bedrijven even zwaar mee. Resultaten zijn dus

niet direct te vertalen naar de resultaten per schip, omdat afhankelijk van de deelnemende bedrijven er sprake is van 1, 2 of 3 ondernemers per schip.

5.4.2. Resultaten

Opbrengsten

In tabel 5.4 zijn de hoeveelheden gevangen vis per ondernemer weergegeven. De opbrengst aan schieraal is sinds 2009 gehalveerd ten opzichte van de jaren daarvoor. De afname van de hoeveelheid rode aal is beperkt gebleven. De vangst aan snoekbaars vertoont sinds 2008 een sterk dalende trend. Een toename is te zien in de vangsten aan wolhandkrabben. De vangst aan blei is kleiner geworden. Kanttekening hierbij is dat dit een vertekend beeld kan geven. Eén bedrijf dat op blei vist had tot en met 2009, 2 ondernemers, daarna waren dat 5 ondernemers. Op bedrijfsniveau is de vangst aan blei in de beschouwde periode nauwelijks afgenomen. Spiering is alleen in 2006 en in 2009 gevangen. In de overige jaren was de spieringvangst verboden. Naast deze vissoorten is nog wat bijvangst gevangen.

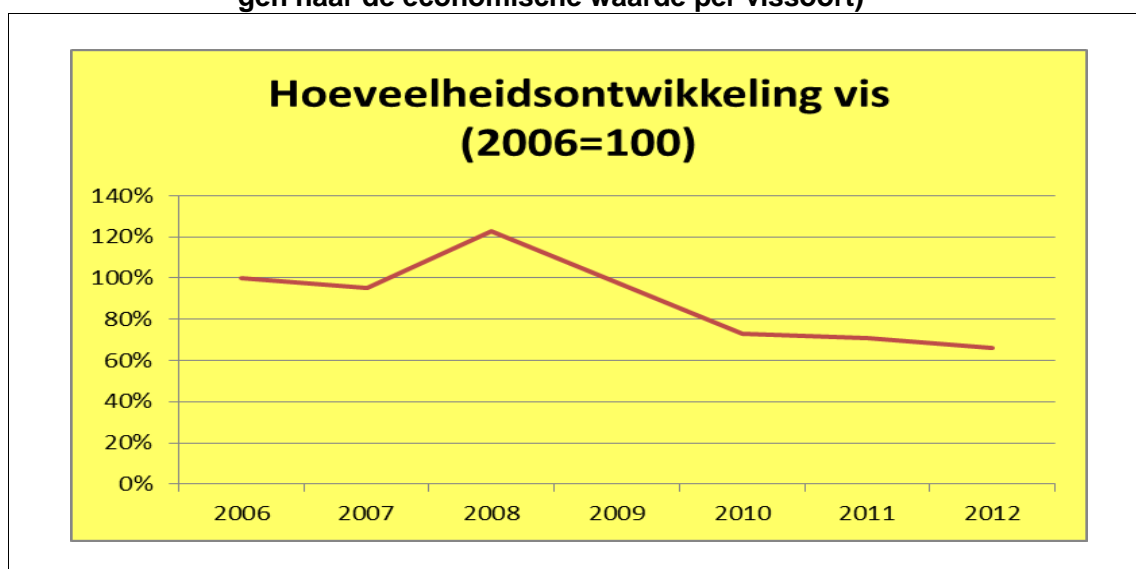
Afbeelding 5.1 laat de ontwikkeling zien van de hoeveelheid gevangen vis per ondernemer. Het blijkt dat de vangsten op de 4 onderzochte visserijbedrijven structureel snel terug zijn gelopen met ongeveer 7 % per jaar. Dit is iets gunstiger dan de trend die in het voorgaande hoofdstuk werd geconstateerd; de totale vangsten over alle bedrijven zijn met ongeveer 9 % per jaar teruggelopen.

Tabel 5.4. Ontwikkeling van de hoeveelheden vis (in kg/ondernemer)

vissoort	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012*
schieraal	2.750	2.800	2.800	1.350	1.100	1.200	1.250
rode aal	1.050	650	500	350	200	700	400
snoekbaars	450	1.500	5.350	4.250	3.100	1.000	700
wolhandkrab	1.000	1.050	750	650	1.250	1.800	2.200
blei/brasem	30.800	23.750	17.000	10.500	8.200	14.200	8.500
spiering	13.600			17.000			

* schatting LEI

Afbeelding 5.1. Ontwikkeling van de hoeveelheid gevangen vis (2006=100 %, gewogen naar de economische waarde per vissoort)



In tabel 5.5 zijn de opbrengsten in euro's vermeld. De geldopbrengst is als gevolg van de afnemende vangsten per ondernemer afgenomen. De geldopbrengst wordt niet alleen bepaald door de vangsten, maar ook door de opbrengstprijzen, die van jaar op jaar en van vissoort tot vissoort sterk variëren. Schieraal bracht in 2006 en 2007 bijvoorbeeld gemiddeld ongeveer EUR 9,- per kg op; in de jaren 2008 tot en met 2010 zakte de gemiddelde prijs tot EUR 5,- à 6,- per kg. In 2011 en 2012 liep de prijs weer op en bereikte een prijs tussen EUR 10,- en 11,- per kg.

Tabel 5.5. Ontwikkeling van de geldopbrengsten naar opbrengstenpost (in EUR/ondernemer)

opbrengstenpost	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012*
besomming	81.300,--	75.300,--	84.000,--	62.600,--	56.000,--	63.900,--	63.500,--
neveninkomsten	500,--	2.200,--	300,--	100,--	200,--	200,--	5.500,--
compensatieregeling					8.900,--	2.600,--	
totaal opbrengsten	81.800,--	77.500,--	84.300,--	62.700,--	65.100,--	66.700,--	69.000,--

* schatting LEI, exclusief compensatie

Gemiddeld was de totale besomming op de 4 onderzochte bedrijven over de jaren heen opgebouwd uit ongeveer 20 % opbrengst van schieraal, 10 % rode aal, 25 % snoekbaars, 15 % wolhandkrab, 15 % blei en 15 % overige (spiering, voorn, bot, snoek en andere vissoorten). Door wisselende prijzen en variërende vangsten verschillen deze percentages van jaar tot jaar sterk.

In 2009 is in Nederland het aalbeheerplan in werking getreden. Onderdeel hiervan is een vangstverbod op aal in de maanden september, oktober en november. Dit is de periode waarin voor de meeste bedrijven de meeste (schier)aal werd gevangen, en het leidde dus tot een fors inkomstenverlies. Het ministerie heeft voor de getroffen aalvissers een compensatieregeling getroffen voor het vangstverlies in de betreffende maanden. De compensatie die wordt uitbetaald is afhankelijk van het aantal aanvragers en de geleden verliezen. In 2010 werd 44 % van het verlies uitbetaald. De regeling loopt tot eind 2012. In 2012 hebben 2 van de 4 bedrijven aanvullende inkomstenbronnen gevonden in het verlengde van de IJsselmeervisserij (educatie en verwerking/huisverkoop). De 4 deelnemers vertegenwoordigen met hun besomming ca. 20 % van de totale besomming van de IJsselmeervisserij.

Kosten

Uit de fiscale boekhouding zijn tevens een aantal kostenposten overgenomen en gerubriceerd. De resultaten daarvan zijn staan in tabel 5.6.

Tabel 5.6. Ontwikkeling van de kosten naar kostenpost (in EUR per ondernemer)

kostenpost	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012*
afschrijvingen	3.300,--	1.500,--	1.400,--	2.500,--	2.400,--	3.700,--	3.500,--
onderhoud	11.500,--	8.700,--	10.900,--	9.200,--	9.900,--	13.700,--	12.500,--
energie	5.500,--	4.900,--	8.200,--	4.000,--	4.200,--	5.600,--	5.500,--
personeel	9.200,--	9.400,--	13.900,--	3.000,--	3.300,--	2.100,--	2.500,--
autokosten	1.500,--	1.700,--	1.700,--	1.200,--	1.500,--	1.500,--	1.500,--
contributie/vergunningen/afslag	7.500,--	9.100,--	9.500,--	6.000,--	5.000,--	5.500,--	5.500,--
accountant	1.700,--	1.500,--	1.800,--	1.600,--	2.000,--	2.500,--	2.500,--
overige lasten	5.800,--	5.400,--	4.800,--	3.100,--	3.600,--	5.000,--	5.000,--
netto rentekosten	1.300,--	900,--	2.300,--	200,--	200,--	2.400,--	2.500,--
totaal kosten	47.300,--	43.100,--	54.500,--	30.800,--	32.100,--	42.000,--	41.000,--

* schatting LEI

De totale kosten per ondernemer zijn afgenomen. Een belangrijke verklaring daarvoor is de verandering van de structuur van één van de bedrijven, met een toename van het aantal ondernemers.

De afschrijvingen over duurzame productiemiddelen belopen in 2011 EUR 3.700,--. De post onderhoud is de grootste post met EUR 13.700,--. Hieronder vallen ook kleine investeringen en kosten aan het netwerk. De energiekosten bestaan voor verreweg het grootste deel uit brandstofkosten voor de kotter. De personeelskosten blijven beperkt. Sinds 2009 wordt vrijwel alle arbeid door de ondernemers zelf geleverd. Een belangrijke post is het totaal van afdrachten aan de visafslag (waar overigens niet alle vissers aan leveren), de contributie aan de PO en de afschrijvingen over de aangekochte vergunningen. In totaal ging dat in 2011 om EUR 5.500,--.

De netto rentekosten is het verschil tussen opbrengsten van bedrijfsvermogen dat is belegd en de betaalde rente over geleend geld.

De totale kosten waren in 2011 EUR 42.000,-- per ondernemer.

Bedrijfsresultaat

Tabel 5.7 en afbeelding 5.2 laten het gemiddelde financiële bedrijfsresultaat per ondernemer zien. Dit is het verschil tussen de kosten en de opbrengsten op basis van de fiscale administratie van de 4 visserijbedrijven. Bij de interpretatie van de cijfers moet de lezer bedenken dat dit zeer indicatief is omdat:

- het om slechts 4 bedrijven gaat. De statistische waarde van de uitkomsten is daardoor erg gering;
- de bedrijven niet aselekt gekozen zijn, maar op basis van bereidwilligheid van de ondernemers om hun administratie beschikbaar te stellen;
- de spreiding in omvang en bedrijfsresultaat groot is. Het verschil tussen het hoogste en het laagste resultaat bleek meer dan EUR 30.000,-- per ondernemer te zijn;
- de ondernemers op deze 4 bedrijven allen fulltime visser zijn. In sommige gevallen draagt de partner wel bij aan het gezinsinkomen; dit is niet in de rentabiliteitscijfers verwerkt. Veel andere IJsselmeervissers - die niet aan het onderzoek hebben deelgenomen - hebben een nevenberoep naast de visserij;

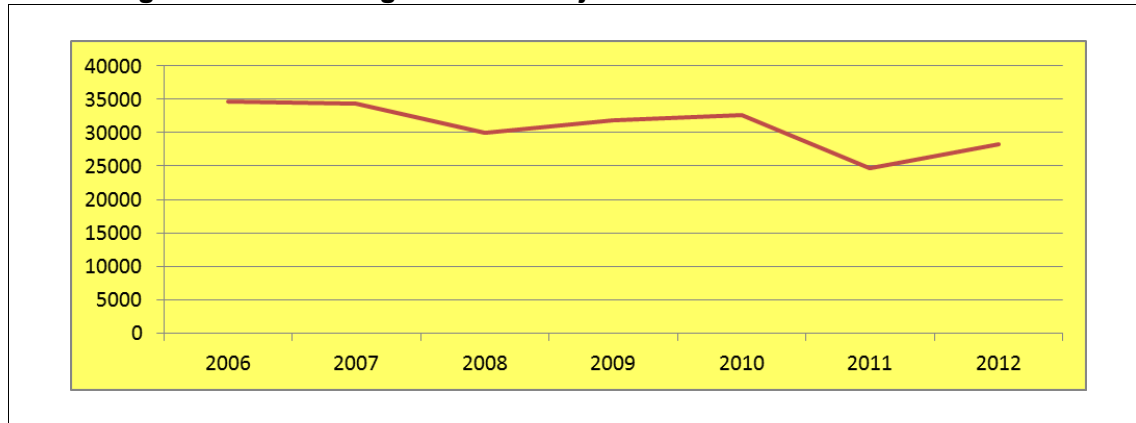
De financiële resultaten laten een teruglopend beeld zien. De teruglopende vangsten en de trendmatig niet gestegen prijs van de vis hebben geleid tot steeds lagere geldopbrengsten. Het was vooral de veranderde structuur binnen de bedrijven met de bijbehorende kostenbesparingen die mogelijk hebben gemaakt dat de ontwikkeling van het bedrijfsresultaat nog enigszins meeviel.

Tabel 5.7. Ontwikkeling van het bedrijfsresultaat (in EUR/ondernemer)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012*
totaal opbrengsten	81.800,--	77.500,--	84.300,--	62.700,--	65.100,--	66.700,--	69.000,--
totaal kosten	47.300,--	43.100,--	54.500,--	30.800,--	32.100,--	42.000,--	41.000,--
bedrijfsresultaat	34.600,--	34.300,--	30.000,--	31.800,--	32.700,--	24.700,--	28.000,--

* schatting LEI

Afbeelding 5.2. Ontwikkeling van het bedrijfsresultaat in EUR/ondernemer



5.5. Meningen van de vissers

Tijdens de interviews en de workshop d.d. 15 april 2013 hebben de deelnemende vissers vele signalen afgegeven over hun beleving en interpretatie van de problematiek. Voor een deel worden deze signalen ook benoemd in de conclusies maar in dit hoofdstuk wordt er nog specifiek aandacht aan besteed, omdat hiermee ook inzicht kan worden verkregen op gedrag van de vissers in veranderende omstandigheden en beleid.

De deelnemende vissers vinden dat ze een prachtig beroep hebben door de vrijheid en het werken in de natuur. De wetgeving vinden ze ingewikkeld maar ze zijn van mening dat wetgeving ook rekening moet houden met belangen van natuur, milieu en sportvisserij. De vissers beamen dat zij over het algemeen tot vangstbeperking een redelijke boterham hebben kunnen verdienen. De laatste paar jaar zien zij de vangsten zienderogen teruglopen en zij hebben niet de illusie dat de visstand zich zal stabiliseren, laat staan verbeteren. Voor hen staat als een paal boven water dat de visstand de komende jaren snel zal verslechteren. Deze ontwikkeling zal betekenen dat de mogelijkheden om een inkomen te verwerven in snel tempo slinkt. Voor hen persoonlijk is het zeer frustrerend dat zij wellicht noodgedwongen hun beroep moeten opgeven vanwege externe factoren. De vissers maken zich hierover grote zorgen.

Afname van de visstand

De praktijk erkent en voelt terdege de afname van de visstand. Deze afname is zodanig dat enkelen zelfs reageren met een vermindering van de visintensiteit (minder fuiken). De toename van de wolhandkrab weet voor een deel het teruglopende inkomen nog te compenseren. Men wijt de afname zeker niet aan overbevissing maar aan de volgende oorzaken van buitenaf:

- (a) aan het steeds helderder en minder voedselrijk wordende water. Snoekbaars komt als kleine en jonge vis nog wel voor maar verdwijnt vrij snel. Glasaal blijft bij de sluisdeuren hangen maar trekt niet naar binnen omdat de IJsselmeerbiotoop niet geschikt is. Helder water zorgt er ook voor dat de zichtbaarheid als prooi groter is voor roofvissen en vogels.
- (b) de aalscholvers en andere vogels die voortdurend het jonge broed wegroven. Het steekt erg dat de aalscholver als beschermde soort zijn weg mag gaan en dat de beroepvisserij hierdoor aan inkomen moet inboeten. Daarnaast hebben de vissers de indruk dat de aalscholvers veel meer vis onttrekken dan de beroepvisserij.

Natura 2000

Door Natura 2000 doelstellingen krijgen volgens de vissers vogelbestanden prioriteit boven visbestanden. De jaarlijkse visplannen en de spieringvisserij in het bijzonder worden afgestemd op de natuurlijke 'voorraad' van deze vis waarop de voedselbehoefte voor de vogels in mindering wordt gebracht. Er blijft daardoor minder over voor de visserij of visserij wordt zelfs verboden. Vissers hebben begrip voor natuurdoelstellingen maar niet dat deze zo- maar worden doorgevoerd zonder compensatie voor de visserij.

Markerwadden

De geplande Markerwadden en andere inrichtingsexperimenten hebben in de ogen van de vissers zeker geen positieve maar eerder een negatieve of neutrale invloed op de visstand, omdat het water steeds meer helder wordt en de vogelstand meer beschermd wordt. Weliswaar kunnen meer visbroedplaatsen ontstaan, die echter een voedselbron zullen gaan vormen voor aalscholvers of die zullen verstikken in stilstaand dood en slibwater. De inrichtingsexperimenten zullen zeker de vogelstand beïnvloeden (verhogen).

Wantrouwen richting onderzoek

Er is veel wantrouwen richting onderzoeksinstellingen betreffende de monitoring van de visstand. Vanuit de visserspraktijk kunnen gedane waarnemingen vaak niet verklaard worden, en/of wordt een andere waarneming vastgesteld. Bijvoorbeeld de spieringstand: wetenschap en praktijk hebben vaak tegengestelde waarnemingen, met discussie over monitoringstijdstip of -methode. Spiering komt op bepaalde tijdstippen in pieken in grote hoeveelheden voor: als je week later meet is de situatie al weer anders. Door het steeds helder wordende water is spiering geneigd sneller voor het net uit te zwemmen, en laat zij zich minder gemakkelijk vangen. Bestaande monitoringssystemen zouden hierop aangepast moeten worden. Verder ligt er een grote wens om, gelijk aan de zeevisserij, eens zij aan zij te kunnen proefvissen, praktijk samen met onderzoek dus, en om een goede vergelijking te kunnen maken, om samen de bemonsteringwijze te bespreken en uiteindelijk om meer vertrouwen te krijgen in de onderzoeksmonitoring. Duidelijk is dat op dit moment het vertrouwen van visserspraktijk richting onderzoek zeer sterk verstoord is, en dat hierdoor een goede dialoog niet mogelijk is.

Kader Richtlijn Water

Vissers hebben weinig begrip voor de Kader Richtlijn Water maar accepteren dat dit een maatregel is die van buiten wordt opgelegd, en dat hiermee ook normen worden gesteld voor waterkwaliteit en de visstand. Zij begrijpen niet dat zij als visserspraktijk hiermee zo hard en streng worden geconfronteerd, daar waar waterschappen decennia de tijd krijgen om maatregelen te nemen en dat er geen sancties zijn wanneer de normen niet worden behaald. Een voorbeeld hiervoor is de bouw van waterkunstwerken die de vismigratie moeten bevorderen. Hiervoor zijn miljoenen euro's beschikbaar, maar het tempo waarmee deze door het waterschap worden aangelegd loopt ver achter bij het oorspronkelijke tijdpad. Zij voelen het als een onrechtmatigheid dat een beroepsgroep die afhankelijk is van de commerciële visbestanden hier de dupe van is terwijl anderen maar kunnen doen en laten naar eigen denken.

Sanering van de visserij

De vissers zouden het terecht vinden dat een warme sanering uitgevoerd zou kunnen worden, gebaseerd op uitkoop van hele bedrijven tegen een waarde van bijvoorbeeld 5 keer de bruto besomming op jaarbasis. Op dit moment is bedrijfsuitbreiding niet mogelijk omdat een ieder zijn eigen visrechten vasthoudt. Zelf besluiten om te stoppen is geen optie, het bedrijf is niets waard, en daarmee is het pensioen weg. Een alternatieve baan is ook niet voorhanden.

Verwacht mag worden dat bij een sanering zeker de helft van de bedrijven hier gebruik van zou willen maken, afhankelijk van de uit te keren vergoeding. Een koude sanering vindt men geen beleid, omdat de overheid op die manier de vissers laat opdraaien voor een ontwikkeling waar de sector helemaal geen invloed op heeft gehad, maar die vooral het gevolg is van het overheidsbeleid zelf (Kaderrichtlijn water, natura 2000).

Wet- en regelgeving

Wet- en regelgeving is soms moeilijk te bevatten en uit te leggen. Veel moeite heeft men met het aalbeheerplan en de manier waarop dit is geïmplementeerd in het vangstverbod in de maanden september, oktober en november. Waarom mogen de kindjes wel opgevisst worden die later als volwassene voor de nakomelingen moet gaan zorgen?

Overige punten

Overige punten die worden genoemd zijn:

- gevoel van in de steek gelaten te worden (of niet serieus genomen worden) door politiek;
- door maatschappij gezien te worden als milieucrimineel;
- sterke lobby sportvisserij;
- veel geld besteden aan onderzoek dat visserij niet ten goede komt;
- kennis die bij de visserspraktijk beschikbaar is wordt niet erkend en niet benut.

Tenslotte moet gemeld worden dat de betrokken vissers goed hebben meegewerkt aan dit onderzoek en alle benodigde fiscale en vangstgegevens geheel vrijwillig ter beschikking hebben gesteld.

5.6. Discussie en conclusies

5.6.1. Economisch resultaat

De vangsten lopen jaarlijks in hoog tempo terug, met uitzondering van die van wolhandkrab. De prijzen van de vis variëren van jaar op jaar, maar over langere termijn lijkt de trend over het algemeen vrij vlak. De totale besomming per ondernemer is in 6 jaar tijd met EUR 18.000,-- teruggelopen, dus EUR 3.000,-- per jaar.

De vissers hebben hierop verschillend gereageerd:

- (a) 2 bedrijven hebben fors geïnvesteerd in vergunningen en zo de vangsten redelijk op peil weten te houden;
- (b) 1 bedrijf heeft de bedrijfsstructuur ingrijpend veranderd door samenvoeging van bedrijven en samenwerking van meerdere ondernemers;
- (c) 1 bedrijf tracht door roken en huisverkoop een meerwaarde aan de vis te geven.

Gemiddeld gezien zijn de inkomens nog redelijk op peil gebleven dankzij kostenbesparingen. Opgemerkt moet worden dat de verschillen in economische resultaten tussen de bedrijven erg groot zijn. Dit betekent dat een deel nog een redelijke marge heeft, maar een deel ook geen marge. Daarnaast moet opgemerkt worden dat inmiddels ook al een economische sanering heeft plaatsgevonden. De teruglopende visopbrengsten dwongen de vissers ertoe andere inkomstenbronnen te zoeken.

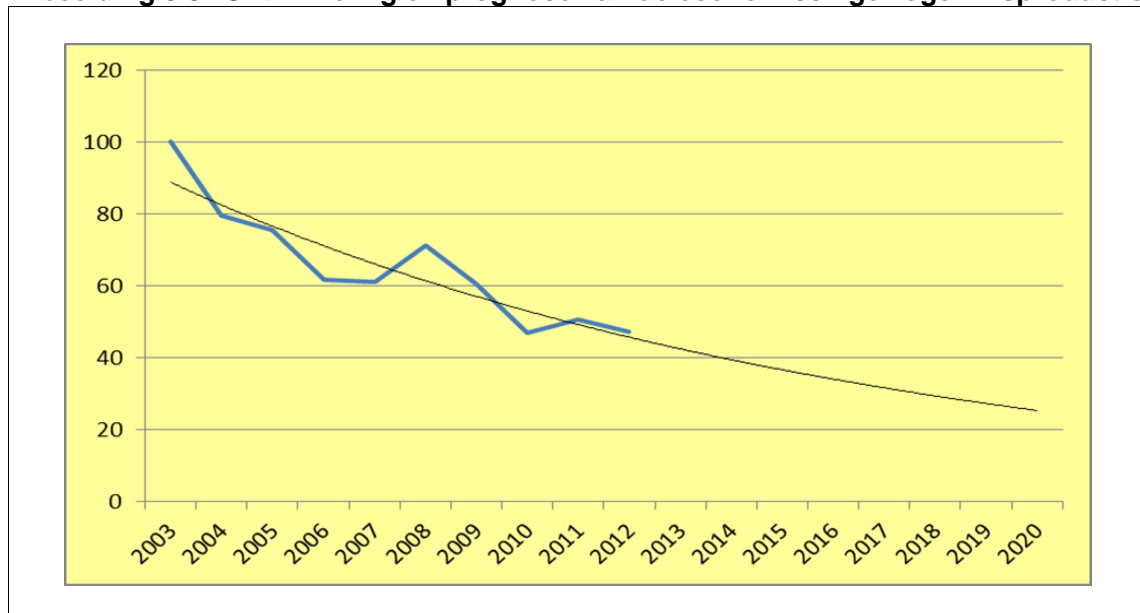
Het lijkt dat de bedrijven die naast aal ook nog forse schubvisinkomsten hebben nog redelijk goed draaien. Daarnaast heeft de vangst van wolhandkrab een deel van de teruggelopen vangsten gecompenseerd. Bedrijven worden daarmee echter wel sterk afhankelijk van één vissoort wat hoge risico's met zich meebrengt.

Het is moeilijk om aan te geven wat een aanvaardbaar inkomen zou moeten zijn. Uitgaande van een modaal inkomen van EUR 33.000,- zou de totale besomming circa EUR 75.000,- per ondernemer moeten zijn. De totale waarde van de vis was in 2012 bijna 3 miljoen euro. Dat zou inhouden dat er in 2012 ruimte zou zijn voor ongeveer 40 ondernemers, ofwel 20 tweemanschepen. Dat komt overeen met een globale inventarisatie die is uitgevoerd met op dit moment (2013) ca. 20-25 bedrijven die volwaardig actief zijn met de visserij.

5.6.2. Toekomstige ontwikkelingen

Afbeelding 5.3 geeft de ontwikkeling van de economisch gewogen vis'productie' weer met een prognose tot 2020. Deze prognose is tot stand gekomen door een jaarlijkse afname van 9 % te veronderstellen, een afname die het gemiddelde was van de afgelopen 10 jaar. Volgens deze prognose zal het commerciële visbestand in de periode 2012 tot 2020 met de helft afnemen. De vissers denken dat dit een voorzichtige prognose is en verwachten dat de visstand nog meer dan de genoemde 50 % terug zal lopen. Daarnaast wordt heel duidelijk gesteld dat deze afname zonder meer zal plaatsvinden, en niet afhankelijk is van de visserij inspanning, m.a.w. ook zonder visserij zal deze trend zich ongewijzigd voortzetten.

Afbeelding 5.3. Ontwikkeling en prognose van de economisch gewogen visproductie



Bij gelijkblijvende prijzen en een dalende vangst van 9 % per jaar zou in 2020 nog slechts voor maximaal 20 ondernemers een boterham zijn te verdienen op 10 schepen, en waarschijnlijk nog minder.

Samenwerking tussen bedrijven kan interessant zijn wanneer dit leidt tot een meer efficiënte inzet van de productiemiddelen (schepen) en de oudere schepen aan de kant worden gezet of worden verkocht. Dit zal dan ook gepaard gaan met een lagere arbeidsinzet terwijl daarnaast de vaarafstanden zo groot kunnen worden dat samenvoeging niet interessant meer is.

5.6.3. Sanering

Op dit moment koerst de sector af op een koude sanering. Vissers zullen zo lang mogelijk blijven doorvissen, omdat alternatieven niet voorhanden zijn. Ze zullen nog meer op kosten gaan besparen, teren daarbij in op hun eigen vermogen, of voeren hun bedrijf als hobby, waarbij het mogelijk een levensstandaard aan te houden als de partner ook nog bijverdiens-ten heeft. Een duidelijk afbouwbeleid van de overheid zal veel onrust kunnen voorkomen en duidelijkheid kunnen scheppen. De deelnemende vissers vinden het wel jammer maar niet onoverkomelijk als ze een financiële compensatie zouden krijgen wanneer zijn hun visactiviteiten zouden gaan beëindigen. Ze vragen zich af waarom er wel geld is voor natuurontwikkeling die tot gevolg heeft dat de commerciële visstand sneller afneemt en waarom er geen geld beschikbaar is voor bedrijfsbeëindiging of sanering, temeer daar zij het gevoel hebben toch al te worden geweerd door de natuurbeschermers.

De kosten van een dergelijke saneringsregeling vallen in hun ogen mee. De jaarbesom-ming van de totale vangst uit het IJsselmeer ligt op ongeveer 3 miljoen euro. Stel dat de helft van de huidige visserij wordt uitgekocht tegen 5 maal de jaarbesomming dan zou dat de overheid eenmalig slechts tussen 5 en 10 miljoen euro kosten.

5.7. Aanvullende inkomstenmogelijkheden voor IJsselmeervissers

Bekend is dat de teruglopende visvangsten uit IJssel- en Markermeer hebben geleid tot minder actieve bedrijven. Een aantal ondernemers is inmiddels gestopt met de visserij (leeftijd gebonden), heeft de activiteiten op een laag pitje gezet door zelf hele andere activi-teiten buiten de visserij te gaan ondernemen (bouw, infra structurele werken, onderhoud waterwegen).

Daarnaast wordt mondjesmaat geprobeerd de beschikbare kennis en productiemiddelen in te zetten voor aan visserij gerelateerde activiteiten. Hierbij worden genoemd:

- (a) zelf bewerken en verkopen van vis;
- (b) educatie voor basis en middelbaar onderwijs;
- (c) monitoringswerkzaamheden, afvissen;
- (d) overig zoals Paling over de dijk, extensieve viskweek, algenkweek.

Ad (a) Het zelf bewerken en verkopen van vis is een activiteit die in de binnenvisserij veel voorkomt. Vis wordt gerookt en aan huis of eventueel op markten verkocht. Voor paling kan dit een aanzienlijke meerwaarde opleveren per kg product, maar het vraagt ook de nodige kosten (investeringen in rookhok en verkoopp ruimte) en daarnaast de eigen arbeid. Daar komt bij dat voldoende vis aanwezig moet zijn, uit eigen visserij en eventueel aangekocht bij veiling of collega's. Gezien de teruglopende visbestanden in IJsselmeer is dit zeker geen vetpot.

Gebaseerd op de gemiddelde vangsten (ca 1.500 kg aal per jaar) en er vanuit gaande dat alleen paling wordt verwerkt met een meerwaarde van EUR 10,--¹ per kg levend gewicht kan er per ondernemer ca. EUR 15.000,-- meer omzet worden behaald. Stel de extra jaar-lijkse kosten op jaarbasis ca. EUR 5.000,-- (exclusief Eigen arbeid) dan resteert nog een bedrag van EUR 10.000,--. Dit is onvoldoende om in de toekomst de terugloop te compen-seren. Verwacht kan worden dat in elke grotere IJsselmeer vissersplaats ruimte is voor één

¹ Per kg verse paling ongeveer 750 gram gerookte paling (ingewanden/indrogen tijdens roken). Die levert EUR 12,-- - EUR 15,-- per pond op ofwel ruim EUR 20,-- per kg verse paling, een meerprijs dus van EUR 10,-- per kg

ondernemer met palingrook en huisverkoop (Volendam, Urk, Stavoren, Enkhuizen, Hoorn). De activiteit vereist overigens andere vaardigheden van de ondernemer dan vissen. Niet iedere visser zal in staat zijn een goed product te kunnen maken en die goed te vermarkten.

Ad (b) Educatie

Er is een lopend (subsidie) project waarbij IJsselmeervissers leerlingen van het basisonderwijs in groepen van maximaal 12 personen meenemen en waarbij educatie over visserij en natuur plaatsvindt. Dit project loopt momenteel goed, er is veel belangstelling vanuit het onderwijs en het levert de betreffende ondernemers een extra verdienste. Hoe het project zonder subsidie zal gaan lopen is nog niet bekend. In principe zou ook voor deze activiteit in elke grote vissersplaats ruimte moeten zijn. De aanvullende verdiensten zullen maximaal EUR 10.000,-- tot EUR 15.000,-- op jaarbasis kunnen bedragen. Deze activiteit zal zonder visserij geen bestaansrecht opleveren voor de betrokken visserijbedrijven.

Bovendien vereist deze activiteit veiligheidsaanpassing van de schepen en specifieke communicatieve vaardigheden van de ondernemer. Ook vanuit dit oogpunt zijn de mogelijkheden beperkt.

Ad (c) Monitoring. Er zijn geen ondernemingen bekend die meer grootschalig monitoringswerkzaamheden uitvoeren op het IJsselmeer. De huidige monitoring die plaatsvindt, gebeurt door onderzoeksbureaus. Qua te verwachten omvang van de monitoring kan een lichte uitbreiding worden verwacht. Naar schatting zouden 1 hooguit 2 bedrijven hier gebruik van kunnen maken met een te verwachten jaaromzet van hoogstens EUR 10.000,--. Ook deze activiteit moet worden gezien als aanvulling op de teruglopende visserijbesomming en kan dus zeker niet compenseren.

Ad (d) andere projecten vinden incidenteel of niet plaats. Door de aanwijzing van Nature 2000 zal extensieve viskweek niet worden toegestaan in het gebied terwijl de perspectieven goed zouden kunnen zijn. Kweek van wolhandkrab en mogelijk ook pootvis (afhankelijk van predatoren) behoort tot de opties. Vraag is ook of de voedselhabitat zodanig is dat pootaal rendabel zou kunnen uitgroeien.

Concluderend kan gesteld worden dat aanvullende mogelijkheden beperkt zijn. De aanvullende (netto) opbrengsten uit het IJsselmeergebied zouden in totaal EUR 75.000,-- - EUR 100.000,-- extra kunnen zijn op een totale huidige besomming van ca. 3 miljoen Euro. Deze extra mogelijkheden zullen de inkomstendalingen zeker niet kunnen compenseren. Er zijn dus weinig activiteiten voor de betrokken ondernemers om hun kennis en productiemiddelen te laten renderen.

6. TRANSITIE NAAR EEN DUURZAME VISSERIJ

6.1. Pijlers voor transitie

De visserij op het IJsselmeer en Markermeer is al vele jaren niet duurzaam doordat de visserijdruk te hoog is in verhouding tot de aanwezige visbestanden. Er is al veel visserijcapaciteit afgebouwd, maar omdat de omvang van de visstand ook is afgenomen, is er nog altijd sprake van overcapaciteit. Zoals in voorgaande hoofdstukken is beschreven, zijn er verschillende Europese en landelijke wet- en regelgevingen die verduurzaming van de visserij op het IJsselmeer en Markermeer vergen. De acties die tot nu toe zijn ondernomen om de visserij te verduurzamen zijn onvoldoende effectief gebleken, waardoor de beoogde verduurzaming vooralsnog is uit gebleven.

Er kan alleen sprake zijn van een succesvolle transitie naar een duurzame visserij indien de transitie wordt vormgegeven vanuit elk van de 5 pijlers voor transitie die in hoofdstuk 4 zijn beschreven:

- de Visserijwet;
- de Europese Aalverordening;
- Natura2000;
- de Europese Kaderrichtlijn Water;
- de economische situatie van de beroepsvisserij.

De eerste pijler, de Visserijwet, beschrijft op welke wijze de visserij op het IJsselmeer en Markermeer uitgevoerd mag worden. Daarmee biedt de Visserijwet mogelijkheden om, voor zowel de huidige als de beoogde duurzame situatie, harde kaders te stellen voor de vormgeving van de visserij. Aan de tweede, derde en vierde pijler (de Europese Aalverordening, Natura2000 en de KRW) zijn specifieke doelen gekoppeld. Verduurzaming van de visserij is nodig om realisatie van deze doelen binnen bereik te brengen. Deze 3 pijlers definiëren daarmee in welke richting de visserij zich moet ontwikkelen om te verduurzamen. De vijfde pijler, de economische situatie van de beroepsvisserij, bepaalt tenslotte in hoeverre verduurzaming ook werkelijk plaatsvindt (zie verder).

6.2. Huidige situatie in de visserij op IJsselmeer en Markermeer

Om een transitie naar een duurzame visserij te kunnen vormgeven vanuit elk van de 5 pijlers, is het nodig om inzicht te hebben in het functioneren van de beroepsvisserij binnen de gestelde kaders. In onderstaande paragrafen wordt daarom nader op het functioneren in de huidige situatie ingegaan.

6.2.1. Organisatie van de beroepsvisserij

De visrechten voor het IJsselmeer, Markermeer en IJmeer liggen bij de Nederlandse Staat. De rechten worden niet uitgegeven, maar worden verhuurd middels (privaatrechtelijke) vergunningen. De Staat geeft, momenteel via het Ministerie van Economische Zaken, vergunningen uit aan de beroepsvisserij. Het Ministerie heeft tevens merken uitgegeven, waarmee de visserijcapaciteit (publiekrechtelijk) wordt gereguleerd. Het Ministerie van Economische Zaken speelt daardoor een belangrijke rol in de vormgeving van de beroepsvisserij: middels de Visserijwet stelt zij kaders aan de uitvoering van de visserij, terwijl daarnaast middels de uitgave van merken de maximale visserijcapaciteit wordt bepaald.

Voor de beroepsvisserij betekent deze situatie dat zij, in tegenstelling tot in de meeste andere binnenwateren, geen eigenaar van het visrecht is. De vergunningen en merken zijn bepalend voor de mogelijkheden van de visserijbedrijven. Daarmee vormen de vergunnin-

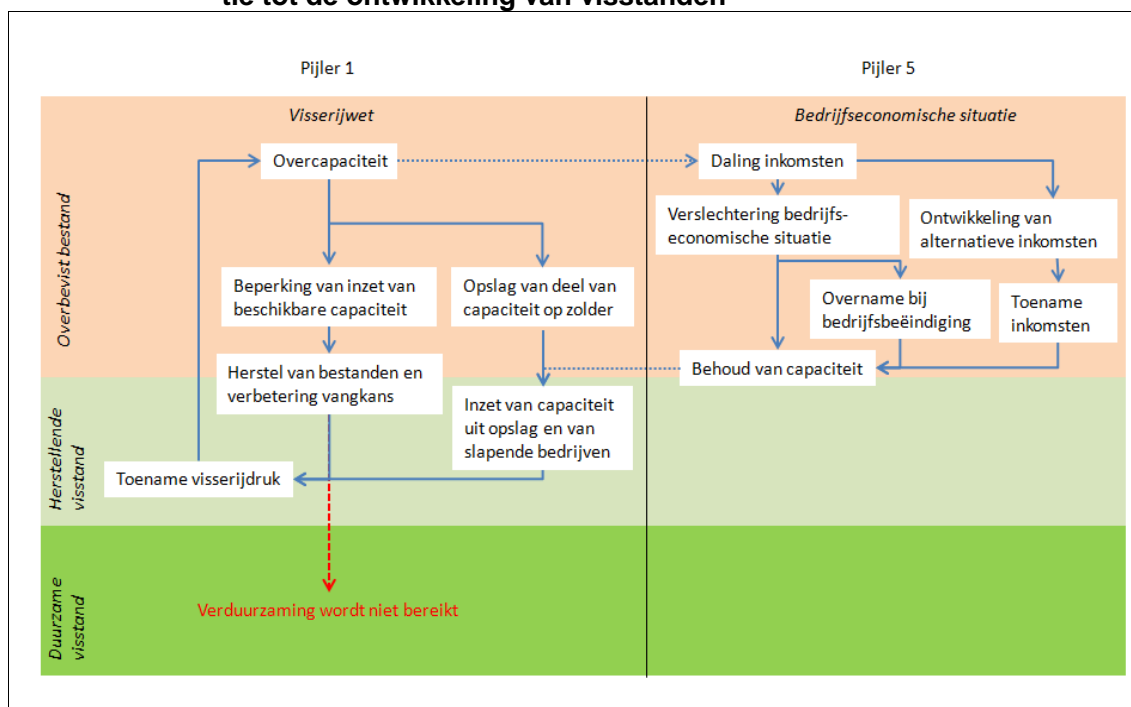
gen en merken de belangrijkste basis onder de bedrijven, evenals een belangrijk deel van het kapitaal. Veel visserijbedrijven op het IJsselmeer, Markermeer en IJmeer beschouwen dit kapitaal als pensioenvoorziening, hetgeen een belangrijk gegeven is voor de wijze waarop met dit kapitaal wordt omgegaan en hoe erover wordt gedacht.

Een ander kenmerk van de visserij op het IJsselmeer, Markermeer en IJmeer is dat er op deze wateren sprake is van een gemene weide visserij. Dit betekent dat de visserijbedrijven geen eigen water hebben, maar gezamenlijk hetzelfde water bevissen. De vaste vistuigvisserij vormt hierop een uitzondering, zij beschikken wel over vergunningen voor specifieke percelen¹.

6.2.2. Gevolgen voor het functioneren van de beroepsvisserij

De organisatie van de beroepsvisserij op het IJsselmeer, Markermeer en IJmeer is in sterke mate bepalend voor de wijze waarop de visserij opereert en reageert. In afbeelding 6.1 is een schematische weergave gegeven van het functioneren van de visserij in relatie tot de duurzaamheid van de visserij. In de navolgende tekst wordt deze afbeelding toegelicht.

Afbeelding 6.1. Schematische weergave van de ontwikkelingen in de visserij in relatie tot de ontwikkeling van visstanden



Visserijcapaciteit

In de huidige situatie is er sprake van een overcapaciteit bij de vissers: ze zijn in staat meer vis te onttrekken dan wenselijk is vanuit de omvang en samenstelling van het visbestand. De inzet van veel vangtuigen resulteert niet automatisch in hogere vangsten. Vanwege de beperkte visstand zetten de visserijbedrijven daarom maar een deel van de beschikbare

¹ Artikel 1, sub r van de Uitvoeringsregeling IJsselmeervisserij spreekt over een visvak: in een tussen het Rijk en de huurder gesloten overeenkomst tot verhuur van het visrecht nader aangeduid visgebied, waarin op grond van deze overeenkomst met een aalfuik, staand want, hoekwant, aalkistje, ankerkuil of enig ander vast vistuig mag worden gevist;

capaciteit aan vangtuigen (merken) in. De overige merken worden wel behouden, ze vormen immers het kapitaal van de bedrijven. De vangtuigen met merken die niet ingezet worden, worden daarom 'op zolder' opgeslagen. Daarnaast zijn er bedrijven die tijdelijk inkomsten buiten de visserij zoeken en hun visserijcapaciteit periodiek helemaal niet gebruiken.

Zodra de vangstkansen verbeteren, bijvoorbeeld omdat er een sterke jaarklasse snoekbaars gevangen kan worden, reageert de visserij hierop door de visserij-inspanning te vergroten door een groter deel van de voor hen beschikbare capaciteit in te zetten. Deze vergroting in inspanning kan zowel plaatsvinden door een deel van de vangtuigen van 'zolder' te halen als door slapende bedrijven weer te activeren.

De reactie van de visserij met inzet van extra capaciteit hangt samen met het principe van de gemene weide visserij. Deze opzet van de visserij leidt namelijk tot het idee dat je die vis beter nu zelf kunt vangen, omdat anders een ander visserijbedrijf dezelfde vis zal vangen ('the tragedy of the commons'). Dit leidt ertoe dat zo'n sterke jaarklasse in korte tijd wordt weggevisd, waarna de netten weer 'op zolder' gaan.

Bedrijfseconomische situatie

De reactie van de visserijcapaciteit op de ontwikkeling van de visstanden wordt aangedreven door de bedrijfseconomische situatie van de visserij op IJsselmeer en Markermeer. In de situatie waarbij er sprake is van overcapaciteit dalen de inkomsten uit de visserij, waardoor de economische situatie van de visserijbedrijven verslechtert. Voor de visserijbedrijven is de visserij meer dan alleen een inkomstenbron, het is hun identiteit en een manier van leven. Dit heeft tot gevolg dat bedrijven, ondanks teruglopende inkomsten, vast blijven houden aan de visserij. De praktijk laat zien dat de bedrijven de achteruitgang in inkomsten en bedrijfseconomische situatie lijdzaam ondergaan en zelfs bij een daling van inkomsten tot onder het bestaansminimum (trachten te) volharden. Hierbij telt ook mee dat de vergunningen en merken als pensioenvoorziening worden gezien.

Alternatieve verdienmodellen

Onder druk van de verslechterende bedrijfseconomische situatie gaan de meeste bedrijven op zoek naar aanvullende inkomstenbronnen. Zoals in hoofdstuk 5 is beschreven betreffen dit gedeeltelijk aanvullende inkomsten door innovatie binnen de visserij (o.a. ontwikkeling van nieuwe technieken en/of ontwikkeling van nieuwe visserij, bijvoorbeeld op wolhandkrab). Daarnaast kunnen inkomsten worden verworven door activiteiten buiten de visserij. Een aantal visserijbedrijven ontwikkelt ook aan visserij gerelateerde alternatieve inkomstenbronnen door bijvoorbeeld waardevermeerdering van bestaande producten te creëren of door zich te richten op toerisme, educatie, e.d..

Ook bij de ontwikkeling van alternatieve inkomsten blijft het hart van de visserijbedrijven toch bij de visserij liggen. Dit zorgt ervoor dat bedrijven ondanks de verwerving van alternatieve inkomsten in veel gevallen hun vergunningen en merken aanhouden en de focus weer naar de visserij verleggen zodra er weer vangkansen ontstaan.

Behoud van bedrijven en capaciteit

De verbondenheid van bedrijven met de visserij en het feit dat vergunningen en merken als pensioenvoorziening worden gezien, leiden ertoe dat visserijbedrijven blijven bestaan en dat de visserijcapaciteit gehandhaafd blijft. De ontwikkeling van alternatieve verdienmodellen draagt hier eveneens toe bij. Door alternatieve inkomsten wordt de bedrijfseconomische situatie van bedrijven versterkt, waardoor de visserijbedrijven langer blijven bestaan.

In de situatie dat bedrijven wel (moeten) stoppen met hun bedrijfsvoering worden hun bedrijven, vergunningen en merken meestal overgekocht door collega bedrijven, die hopen door de groei hun eigen overlevingskansen op de langere termijn te vergroten. Zo blijft de visserijcapaciteit behouden.

6.2.3. Eerdere saneringen

Om tot een verduurzaming van de IJsselmeervisserij te komen zijn in 2005-2006 en 2006-2009 saneringsrondes geopend die tot doel hadden om de totale visserijcapaciteit te reduceren. Omdat er binnen de visserij op IJsselmeer en Markermeer sprake is van een grote overcapaciteit liggen er echter veel netten 'op zolder'. De reducties die de vissers in het kader van de saneringen hebben doorgevoerd, hebben vooral bestaan uit een reductie van de capaciteit 'op zolder'. Hierbij is de effectieve visserijcapaciteit op het water vrijwel onveranderd gebleven en is de verduurzaming die met de sanering beoogd werd niet gerealiseerd.

Een tweede reden voor het geringe succes van de saneringsrondes betreft de prijs voor de merken die bij de saneringen werd gehanteerd. Bij de onderlinge overdracht van merken wordt door de visserijbedrijven een marktprijs gehanteerd die een stuk hoger ligt dan de economische waarde. Bij saneringen kan de overheid niet meer betalen dan de economische waarde in verband met de regels voor het verlenen van Staatssteun. Het verschil in prijs heeft tot gevolg gehad dat de meeste vissers niet bereid waren om merken voor de geboden prijs te verkopen.

6.3. Huidig functioneren in relatie tot pijlers voor transitie

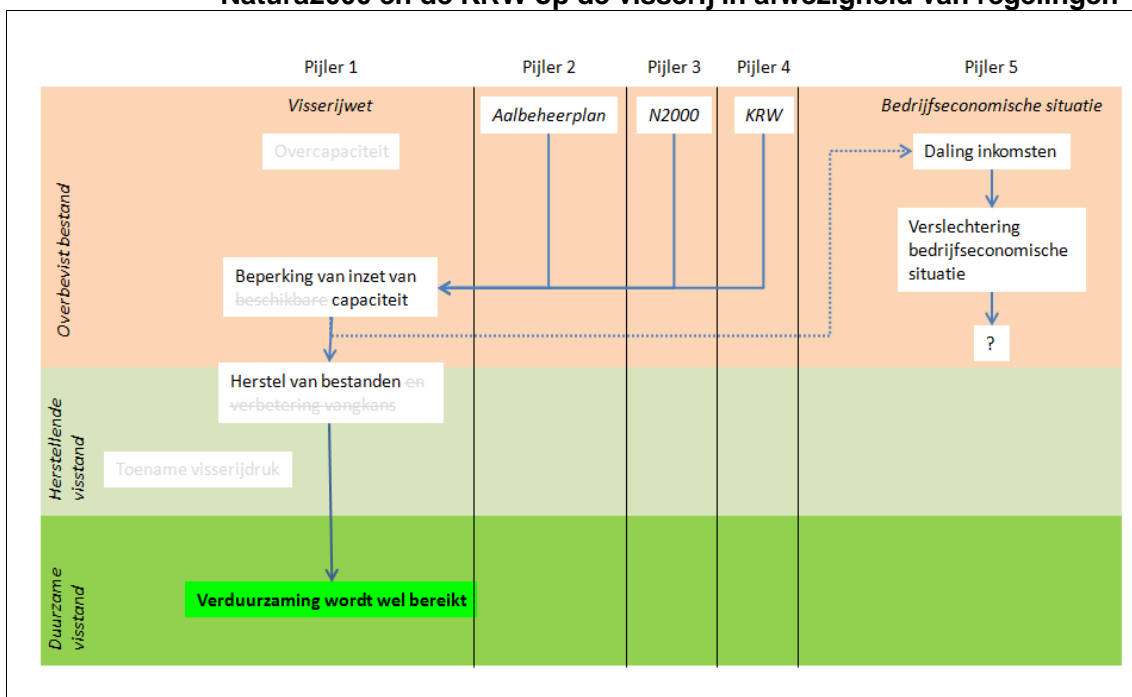
De huidige organisatie van de beroepsvisserij op IJsselmeer, Markermeer en IJmeer is vormgegeven op basis van de Visserijwet (Pijler 1). Op basis van deze wet is de gemene weide visserij met inbegrip van het vergunningstelsel en het gebruik van merken opgezet. Het Ministerie van Economische Zaken is hierbij namens de Staat verantwoordelijk voor de uitvoering van de Visserijwet. De beroepsvisserij heeft de visserij vervolgens dusdanig vorm gegeven dat binnen de kaders van de visserijwet economisch gezonde bedrijven konden bestaan (Pijler 5). In de loop van de tijd is de bedrijfseconomische situatie van de visserijbedrijven echter onder druk komen te staan als gevolg van de daling in de omvang van de visbestanden.

De instelling van doelen vanuit de Europese Aalverordening (Pijler 2), Natura2000 (Pijler 3) en de KRW (Pijler 4) heeft de visserij op IJsselmeer, Markermeer en IJmeer in een nieuw licht geplaatst. De realisatie van de doelen van deze wet- en regelgevingen vergen een verbetering van de visstand en een verduurzaming van de visserij. Om hier invulling aan te geven zal een reductie in visserijinspanning ten opzichte van de huidige situatie plaats moeten vinden. Dit is schematisch weergegeven in afbeelding 6.2. Een beperking van de visserijinspanning zal op de korte termijn leiden tot een vermindering van inkomsten uit de visserij. Zonder voorzieningen zal dit resulteren in een verslechtering van de economische situatie van de beroepsvisserij. Pas wanneer de omvang van de visstanden in reactie op de lagere visserijdruk toeneemt, verbetert de situatie.

De introductie van de Aalverordening, Natura2000 en de KRW hebben geresulteerd in verschillende beperkingen voor de visserij. Dit zijn aanvullende beperkingen die de ruimte voor uitvoering van de visserij verder beperken dan de Visserijwet, terwijl de Visserijwet het leidend kader vormt voor de vormgeving van de visserij. Als gevolg hiervan voelt de beroepsvisserij zich slachtoffer van de diverse maatregelen in het IJsselmeergebied waarmee uitvoering wordt gegeven aan de Aalverordening, Natura2000 en de KRW, evenals van de

ontwikkelingen die hieruit voortvloeien. Voorbeelden zijn de aanleg van de Kreupel (Natura2000), de afname van eutrofieringen en het helderder worden van het water (KRW).

Afbeelding 6.2. Schematische weergave van de uitwerking van de Aalverordening, Natura2000 en de KRW op de visserij in afwezigheid van regelingen



De verduurzaming die door de Aalverordening, Natura2000 en KRW geleverd wordt, zet de bedrijfseconomische situatie van de beroepvisserij in ieder geval op korte termijn verder onder druk (afbeelding 6.2), terwijl de beroepvisserij vasthoudt aan de Visserijwet en opereert volgens het schema in afbeelding 6.1. Als gevolg hiervan is er sprake van een spanningsveld tussen de diverse pijlers voor transitie (pijlers 1 en 5 versus pijlers 2,3 en 4). Onder invloed van dit spanningsveld blijft de huidige, niet duurzame, situatie gehandhaafd. Daarbij hebben de afgelopen jaren laten zien dat er een verdere achteruitgang in zowel de visstanden als de economische situatie van de beroepvisserij plaatsvindt.

6.4. Vormgeving van een transitie

Samengevat komt de huidige impasse erop neer dat er door de uitgave van merken in het verleden, op dit moment sprake is van een overcapaciteit. De visserij is, op basis van de Visserijwet, in staat om meer vis te onttrekken dan dat wenselijk is op basis van de doelen vanuit Natura2000 en de KRW. Om deze impasse te doorbreken en een transitie tot een duurzame visserij in gang te zetten, zal een regeling moeten worden opgezet waarmee de 5 pijlers voor transitie met elkaar in de pas gebracht worden.

Om de transitie vorm te geven zal de regulering van de IJsselmeervisserij moeten worden herzien. Er zijn 3 manieren om een gemene weide visserij vanuit de overheid te reguleren:

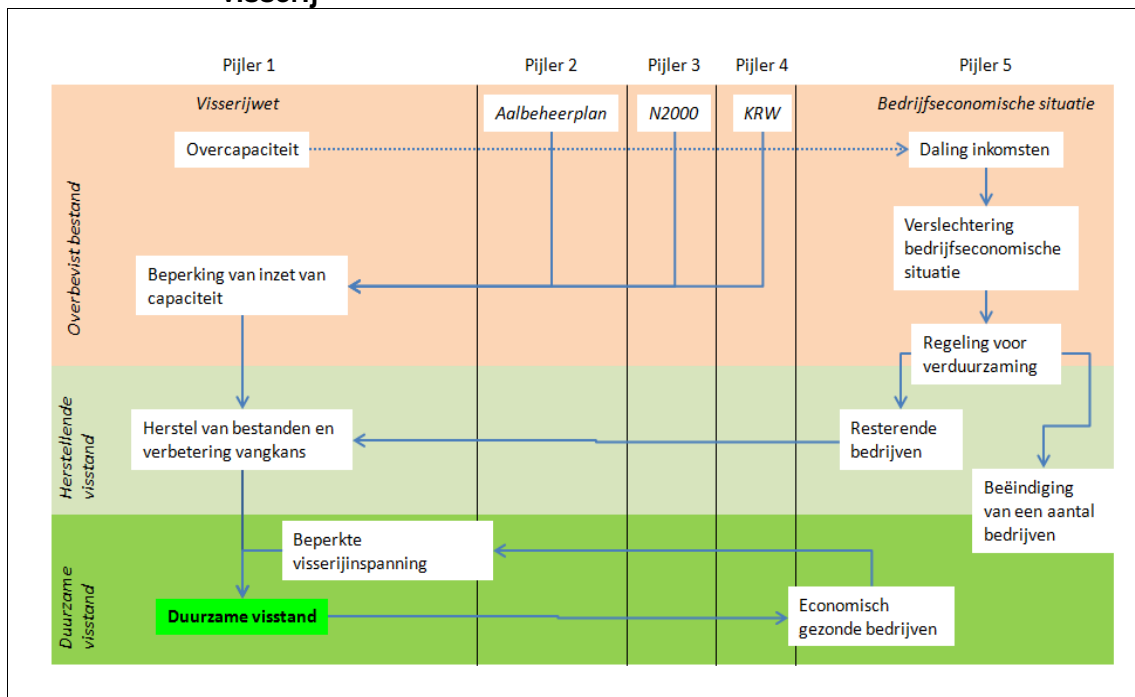
1. reductie van het aantal merken. De overheid verlaagt de visserijcapaciteit dusdanig, dat zelfs bij maximale inzet van de resterende capaciteit jaarklassen niet geheel weggevangen kunnen worden. De visserijcapaciteit wordt hierbij in verhouding met de aanwezige visbestanden gebracht om tot een duurzame visserij te komen. Voor uitvoering van een dergelijke reductie zullen investeringen gedaan moeten worden om capaciteit uit te kopen. De vergunningen en merken vormen immers het kapitaal van de visserij-

bedrijven. Naar verwachting ziet de beroepsvisserij het als verantwoordelijkheid van de overheid om de reductie van capaciteit te financieren aangezien de overheid zelf de vergunningen en merken voor de visserij uitdeelt. Bij deze wijze van regulering blijven de verhoudingen in stand en blijft de overheid verantwoordelijk;

2. privaatrechtelijke beperking van visserijgebruik. Voor de percelen die door de Staat zijn aangewezen als visvakken worden locatiespecifieke privaatrechtelijke vergunningen uitgegeven. De Staat kan besluiten minder vergunningen voor visvakken uit te geven of de gebruiksmogelijkheden binnen de visvakken privaatrechtelijk te beperken op basis van het aantal merkjes;
3. invoering van quota. De overheid kan quota afspreken en strikt op de naleving hiervan handhaven. De kabeljauwvisserij in IJsland, waar de marine streng op handhaaft, is hiervan een voorbeeld. Deze variant vergt een grote overheidsinspanning en daadkrachtig optreden. De overheid blijft ook hier verantwoordelijk;
4. overdracht van verantwoordelijkheid. Deze variant bestaat eruit dat de overheid de verantwoordelijkheid voor het behoud van een goede visstand bij de vissers neerlegt, nu ligt deze bij de overheid. Dit vereist een geheel nieuw visrechtenstelsel met inname van de huidige visrechten en uitgifte van nieuwe rechten onder andere voorwaarden. Ons is niet bekend in hoeverre dit juridisch haalbaar is.

Ongeacht de regeling die uiteindelijk gekozen wordt, zal de regeling moeten resulteren in een verlaging van de visserijdruk om een werkelijke transitie tot een duurzame visserij tot stand te kunnen brengen.

Abbeelding 6.3. Illustratie van de uitwerking van een transitie naar een duurzame visserij



6.5. Financiering van transitie

De Rijksoverheid ziet geen mogelijkheden om een (warme) sanering financieel vorm te geven. Daarom zal gezocht moeten worden naar alternatieve financieringsmogelijkheden. Enkele mogelijkheden waaraan gedacht kan worden zijn:

- organisatie van een fonds waarin compensatiegelden van grote infrastructurele werken in het IJsselmeergebied worden gestort;
- de opzet van een innovatieplan dat de beroepsvisserij hulp kan bieden bij de opzet van alternatieve inkomstenbronnen. Dit kan echter alleen effectief zijn, als de ontwikkeling van alternatieve inkomstenbronnen plaatsvindt tegen inleveren van de vergunningen en merken;
- uitkoop van visserijcapaciteit als milieumaatregel uitvoeren, teneinde de doelen voor Natura2000 en de KRW te realiseren. Door sanering van een deel van de beroepsvisserij kan een grote milieuwinst geboekt worden doordat realisatie van de Natura2000- en KRW-doelen dichterbij bereik worden gebracht.

7. KANSEN VOOR REGULATIE VAN DE VISSERIJ

7.1. Regulatie van de visserij na transitie

In de huidige situatie is de visserij niet duurzaam omdat een koppeling tussen de visserijcapaciteit en de ontwikkeling van visstanden ontbreekt. Om te waarborgen dat de visserij na een transitie langdurig duurzaam blijft, is het nodig dat koppeling tussen capaciteit en de ontwikkeling van visstanden op een veilig niveau tot stand wordt gebracht.

Een mogelijkheid hiervoor is dat wordt vastgehouden aan de huidige wijze van regulatie door middel van merken. Een voorwaarde daarbij is dat het aantal merken (de maximale visserijcapaciteit) afgestemd zou moeten worden op de maximale visserijdruk waarbij sprake is van een duurzame visstand. Doel hiervan is dat het aantal merken dusdanig wordt beperkt dat overbevissing ook bij inzet van de volledige capaciteit niet plaats kan vinden.

Een alternatieve wijze van regulatie kan gevonden worden in regulatie door instelling van vangstquota.

7.2. Mogelijkheden voor regulatie

De mogelijkheden voor onttrekking van vis door beroepsvisserij worden bepaald door de omvang en samenstelling van het aanwezige visbestand, de toegepaste visserijtechniek en de visserijinspanning. Regulatie van de visserij van overheidswege kan daarbij op verschillende manieren plaatsvinden. De 2 hoofdvormen van regulatie zijn:

- regulatie op basis van visserijinspanning;
- regulatie op basis van TAC's en quota.

Deze regulatie kan onder meer nader worden vormgegeven:

- door invoering van gesloten tijden of gebieden;
- op basis van vangstmethoden (vangstefficiëntie);
- op basis van vergunningen en/of toestemmingen;
- door invoering van heffingen op aanlandingen.

7.2.1. Regulering van visserijinspanning

Bij regulering op basis van visserijinspanning worden beperkingen opgelegd aan de maximale visserijinspanning die per tijdseenheid geleverd mag worden. Deze inspanning kan per bedrijf, per vissoort, per vangtuig en/of in de tijd beperkt zijn.

Zoals in paragraaf 2.1.3 is beschreven vindt de regulatie van de visserij op IJsselmeer, Markermeer en IJmeer momenteel plaats op basis van visserijinspanning. De regulatie is vormgegeven door invoering van merkjes (regulatie van vangstmethoden en aantal vangtuisen), het instellen van gesloten tijden per vangtuig en een verplicht.

7.2.2. Regulering met TAC's en quota

Bij regulering middels TAC's en quota wordt een maximum gesteld aan de hoeveelheid vis die mag worden onttrokken. Deze wordt vastgelegd in een Total Allowable Catch (TAC). Deze TAC wordt door een bevoegde instantie vastgesteld en kan per geografische eenheid en/of per type visserij worden toegekend. De TAC kan vervolgens worden opgedeeld in individuele quota voor bedrijven en/of schepen.

7.3. Vergelijking van regulatiemethoden

In deze paragraaf wordt een vergelijking gemaakt tussen regulatie op basis van vangstinspanning en regulatie door middelen van TAC's en quota.

7.3.1. Kenmerken per regulatiemethode

		over-	sector
		last	
administratieve last			
<i>regulering op visserijinspanning</i>	- vergt nauwkeurige registratie van toegestane visserijinspanning (aantal vangtuigen per type per tijdseenheid)	-	
<i>regulering met TAC's en quota</i>	- vergt periodieke vaststelling van TACs. Zelfsturend. Relatief lage regeldruk voor overheid	+	
controle en handhaving			
<i>regulering op visserijinspanning</i>	- controle en handhaving richt zich op het aantal vangtuigen dat per type en per tijdseenheid wordt ingezet - relatief eenvoudig te handhaven	+	
<i>regulering met TAC's en quota</i>	- vergt goed systeem voor registratie, controle en handhaving	-	
controle op totale onttrekking			
<i>regulering op visserijinspanning</i>	- beperkte grip op totale onttrekking. Sturing alleen indirect vorm te geven door een bandbreedte voor de maximaal te realiseren totale onttrekking te bepalen op basis van aantal vangtuigen, het vangstrendement van de ingezette vangstmethoden en de aanwezige visbiomassa per soort. - vergt ook registratie, controle en handhaving.	-	
<i>regulering met TAC's en quota</i>	- directe sturing mogelijk doordat periodiek TAC voor de volgende periode worden vastgelegd	+	
detailniveau van regulering			
<i>regulering op visserijinspanning</i>	- regulering in de basis op een relatief hoger detailniveau. Door toepassing van merkjes (EZ) en certificaten (PO) is de vangstinspanning in de huidige situatie ook in grote mate gereguleerd	?	
<i>regulering met TAC's en quota</i>	- niveau van regulering in de basis beperkt tot vaststelling TAC's en toekenning quota - aanvullende regulering middels gesloten tijden en vangtuigen is mogelijk	?	
mogelijkheden voor tussentijds bijsturen door regulerende instanties			
<i>regulering op visserijinspanning</i>	- mogelijkheden voor tussentijdse bijsturing zijn afhankelijk van detailinvulling van regulatie - in de huidige situatie zijn er geen mogelijkheden voor bijsturing door EZ. Door het gebruik van certificaten is bijsturing door de PO op weekbasis mogelijk	-/+	
<i>regulering met TAC's en quota</i>	- TAC's en quota worden voor vaste perioden afgegeven. Bijsturing is periodiek mogelijk	-	
mogelijkheden voor tussentijds bijsturen door visserij			
<i>regulering op visserijinspanning</i>	- visserijbedrijven vragen in de huidige situatie op weekbasis certificaten aan bij de PO. De mogelijkheden voor het vergroten van de visserijinspanning worden beperkt door het aantal toegekende merkjes en de aangevraagde certificaten		-

<i>regulering met TAC's en quota</i>	- het gebruik van quota biedt visserijbedrijven de mogelijkheid om de visserijinspanning naar eigen inzicht in de tijd te variëren. Daardoor kan onder meer worden geanticipeerd op prijsontwikkelingen		+
onderscheidend vermogen			
<i>regulering op visserijinspanning</i>	- weinig onderscheidingsvermogen tussen bedrijven - zowel mogelijkheden als beperkingen worden over alle visrechthebbers gespreid		
<i>regulering met TAC's en quota</i>	-		
reactievermogen voor bedrijven			
<i>regulering op visserijinspanning</i>	- geen mogelijkheid voor reactie of anticipatie in waardevermindering van rechten en/of materialen		-
<i>regulering met TAC's en quota</i>	- directere koppeling kosten en waarde rechten en materialen		+
vrijheid in bedrijfsvoering			
<i>regulering op visserijinspanning</i>	- geen mogelijkheid voor reactie of anticipatie in waardevermindering rechten en materialen - kansen voor visserij moeten benut worden zodra ze zich voordoen		-
<i>regulering met TAC's en quota</i>	- overdraagbaarheid - meer keuzevrijheid voor bedrijven in o.a. moment waarop het beschikbare quotum wordt opgevist		+

8. REFERENTIES

- Witteveen+Bos (2002). Voor vogels en vissen: onderzoek naar vermindering van de bijvangst van watervogels in de staande netten en verbetering van de visstand en visserij in het IJsselmeer-Markermeer. Onderzoeksrapport in opdracht van het Ministerie van LNV, Directie Visserijen, Den Haag.
- Witteveen+Bos (2003). Voor vogels en vissen: bepaling van de omvang van de vogelsterfte in de staande nettendisserij in 2002-2003, uitvoering van experimenten met alternatieve visserijtechnieken en evaluatie van maatregelen voor het seizoen 2003-2004. Onderzoeksrapport in opdracht van het Ministerie van LNV, Directie Visserij, Den Haag.
- Witteveen+Bos (2011a). Nadere effectenanalyse huidige activiteiten IJsselmeergebied. Onderzoeksrapport in opdracht van Rijkswaterstaat en het Ministerie van EL&I, Den Haag.
- Witteveen+Bos (2011b). Nadere effectenanalyse huidige activiteiten IJsselmeergebied - Fase II. Onderzoeksrapport in opdracht van Rijkswaterstaat en het Ministerie van EL&I, Den Haag.
- Eerden, M.R. van, W. Dubbeldam & J. Muller (1999). Sterfte van watervogels door visserij met staande netten in het IJsselmeer en Markermeer. RIZA rapport nr.: 99.060. RIZA, Lelystad.
- Van Overzee, H.M.J., De Boois, I.J., Van Keeken, O.A., Van Os-Koomen, B., Van Willigen, J. & De Graaf, M. (2011). IMARES-rapport C041/11. In opdracht van het Ministerie van EL&I, Den Haag.
- Remkes, J.W., Hollenga, D.A., Heldoorn, K.S., Poppelaars, A.J.G., Sweep, A.J., Sylvester, J.J. (2012). Commissie toekomst binnendisserij. Binnendisserij in nieuw perspectief.

BIJLAGE I NOTITIE VANGTUIGEN IJSSELMEERVISSERIJ

Vistuigen

Grote fuiken

Een grote fuik is een aalfuik die met behulp van stokken of palen wordt uitgezet. De fuik is verbonden aan een schutwant (al dan niet deeluitmakend van een fuikregel) en staan op vastgestelde plekken nabij de oever (afbeelding I1.1). Met grote fuiken wordt zowel aal als schubvis gevangen. De stokken voor de vaste vistuigen voor de grote fuiken worden geplaatst zodra het ijs uit het IJsselmeer verdwenen is. Pakweg een week voordat het seizoen open gaat, plaatsen de vissers doorgaans het schutwant. Op de dag zelf, dus wanneer het seizoen officieel wordt geopend, worden de fuiken geplaatst.

Afbeelding I1.1. Opstelling van een grote fuik



Schietfuiken

Schietfuiken worden gebruikt voor de visserij op (met name) rode aal. Een schietfuik bestaat uit een keerwant van ongeveer 10 m met aan weerszijden een fuik. De eerste hoepel van de fuiken is afgeplat (half rond) waardoor deze niet omvallen wanneer ze op de bodem van het water worden geplaatst. Schietfuiken worden vaak in regels van 8 tot tientallen stellen gebruikt.

Afbeelding I1.2. Schietfuiik



Eenlingen

Door een aantal vissers wordt met zogenaamde eenlingen gevist. Dit zijn halve schietfuiiken of kleine fuiiken en worden vaak langs dijken geplaatst. Deze worden aan een ijzeren staaf of stok langs de dijk gezet, terwijl de kub in de meeste gevallen met een stuk ketting op zijn plaats wordt gehouden. De fuiik staat haaks op de dijk. Met de eenling mag alleen worden gevist in de directe nabijheid (luwte) van een regel waar een grote fuiikenvisser rechten heeft of in een vak dat een grote fuiikenvisser in zijn bezit heeft. De periode van gebruik is gelijk aan de grote fuiik, namelijk 1 mei - 31 december, uitgezonderd de maanden september, oktober en november (gesloten tijd Aalbeheerplan).

Spieringfuiiken

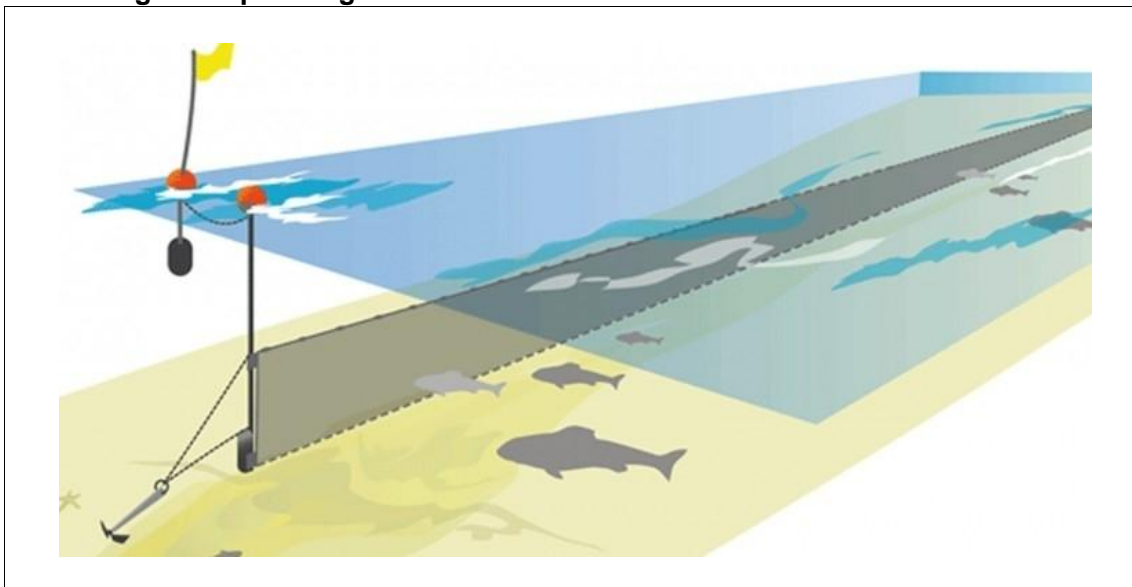
De spieringvisserij kan worden uitgeoefend met schietfuiiken en grote fuiiken (zie paragraaf 2.1.1 en 2.2.2) in de periode 1 maart tot en met 5 april. Voor de opening van het visseizoen voor spiering is een protocol opgesteld welke staat vermeld in het Visplan IJsselmeer & Markermeer.

Standaard want

Standaard wanten zijn verticaal in het water staande of hangende netten met een overwegend rechthoekige vorm. Deze standaard netten hebben ieder een maximale lengte van 100 meter, waarbij de onderkant is verzwaaard en de bovenkant door middel van drijvers of drijflijn omhoog wordt gehouden. Hierdoor ontstaat een vrijwel verticale wand (afbeelding 2.3). Standaard netten worden alleen verankerd toegepast. Het is niet toegestaan ze motorisch of met de stroom mee voort te laten bewegen. Het standaard want behoort tot de passieve vistuigen. Het vangvermogen van passieve vistuigen wordt bepaald door de activiteit van de vissen. Vissen die tijdelijk een passief gedrag hebben, worden dan niet gevangen. Standaard netten zijn daarom vooral effectief als vissen zich verplaatsen. De standaard wantvisserij is voornamelijk gericht op baars en snoekbaars en wordt uitgeoefend in de periode van 1 juli tot en met 15 maart.

Voor de standaard nettensvisserij geldt een weekendverbod. Dit betekent dat de standaard nettensvisserij van vrijdagmiddag 16.00 uur tot de daaropvolgende maandagmorgen 08.00 uur is verboden. Ook is het verboden zich op het water te bevinden met de netten aan boord. Men mag alleen in de haven de netten aan boord hebben.

Afbeelding I1.3. Opstelling van een verankerde staand want

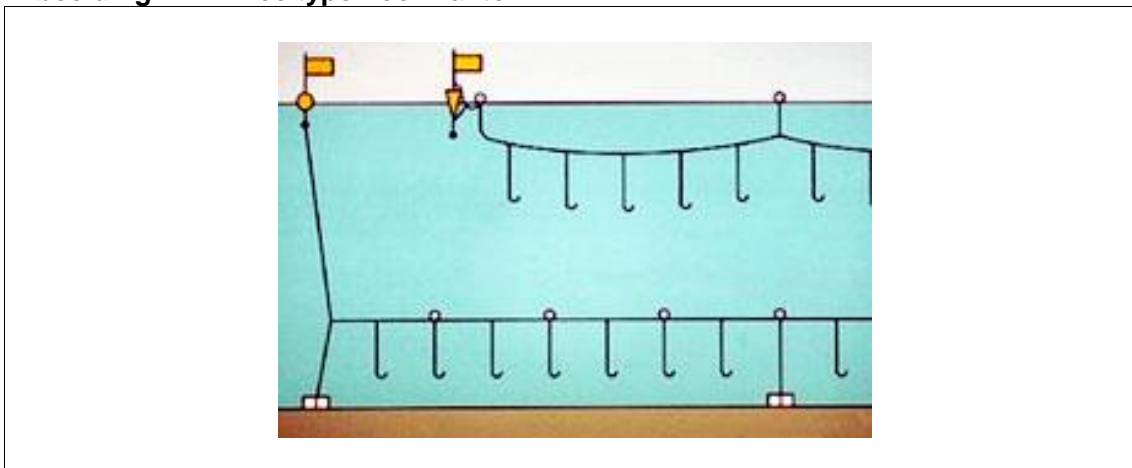


(www.rtvnoord.nl)

Hoekwant

Een hoekwant bestaat uit een lange lijn (de balk genoemd) waarbij om de 4 à 5 m snoeren van ongeveer 2 m zijn bevestigd. Aan deze snoeren zitten haken bevestigd. De kortste afstand tussen de punt van de haak en de haaksteel moet minimaal 7 mm bedragen. Het geheel van hoofdlijn, zij snoeren en haken heet de beug en wordt op de bodem geplaatst (afbeelding I1.4). Tijdens het uitvieren (schieten) van de lijn wordt elk haakje met de hand geaasd (vaak met spiering of wormen). 's Nachts wordt de beug weer ingehaald. Het hoekwant wordt ingezet bij de aalvisserij.

Afbeelding I1.4. Twee type hoekwanten



(www.pvis.nl)

Aalkisten

Een aalkist bestaat uit een houten kistje met aan weerszijden een inzwemopening. Vanaf elke inzwemopening loopt een netje in trechtervorm naar binnen toe. In het kistje wordt aas geplaatst (spiering, kuit) zodat de aal naar binnen wordt gelokt. Door de trechtervormige netjes kan de aal er wel in, maar niet meer uit. Het is verplicht een metalen ring in het net aan te brengen, zodat de te kleine (ondermaatse) aal kan ontsnappen. De kisten worden

uitgezet aan een lange lijn van enkele kilometers lang, met om de 50 m een snoer met een kist eraan. Na een nacht in het water te hebben gelegen worden de kisten met behulp van een lier aan boord van het schip weer ingehaald. Hierbij haalt één persoon de snoeren en kisten op waarbij een ander ze leeghaalt en schoonspoelt. Er mag met aalkisten gevist worden van 12 april t/m 31 oktober.

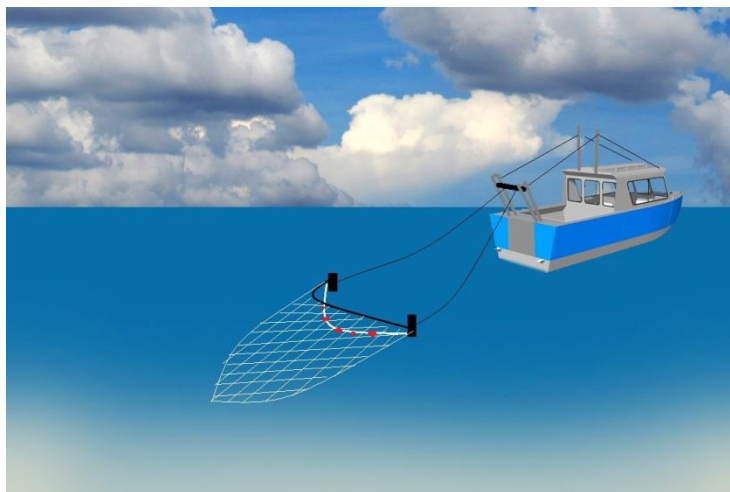
Afbeelding I1.5. Aalkist



Aaskuil

De aaskuilvisserij is de enige actieve vorm van visserij op het IJsselmeer waarbij het net voortgetrokken mag worden. In 1970 kwam hier een verbod op, m.u.v. de palingvisserij die met kisten of het hoekwant vissen. Deze vissers gebruiken de kuil om er aas (spiering) mee te vangen. De kuil zit met een lijn vast aan de voorkant van het schip. De lijn loopt naar een boom waar het net aan vast zit. De vis gaat onder de boom door het net in. Het net is trechtervormig en komt uit in een zak waar de vis in terecht komt (afbeelding I1.6).

Afbeelding I1.6. Aaskuil

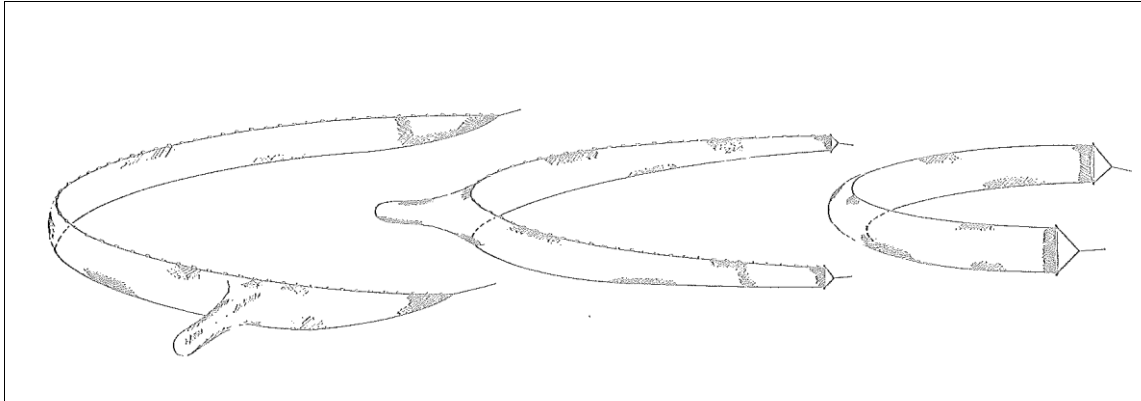


(www.ijsselmeervissen.nl)

Zegen

Een zegen bestaat uit een langwerpig net van ten hoogste 100 m lang. Het net is voorzien van een verzwaarde onderpees en een bovenpees met drijvers. Het net is voorzien van een uitstulping of zak waarin de vis wordt opgevangen (afbeelding I1.7). Het net wordt met behulp van een boot in een cirkel gevaren. Vervolgens wordt het net vanaf de boot binnengehaald, waarbij de vis zich in de zak verzameld.

Afbeelding I1.7. Drie typen zegens. De middelste zegen is de meeste toegepaste op het IJsselmeer en Markermeer



Bij de zegenvisserij gaat het vooral om de vangst van brasem, blankvoorn, kolblei en rietvoorn. Er kan met de zegen zeer selectief en 'schoon' en vrijwel zonder bijvangst worden gevestig. Voor de kwaliteit van de gevangen vis kan de zegenvisserij op schubvis worden gesloten bij watertemperaturen van meer dan de 8 graden. In de praktijk wordt deze beheermaatregel niet toegepast. De zegenvisserij vindt plaats in de periode van 1 november tot en met 15 maart. Wanneer in de periode dat de zegenvisserij wordt uitgeoefend de visserij ernstig heeft te lijden van strenge vorstperiodes, kan er een verlenging van de visperiode worden aangevraagd.

BIJLAGE II PROTOCOL OPENING EN SLUITING SPIERINGVISSERIJ

Protocol opening en sluiting spieringvisserij

In de brief van 5 november 2007 heeft het ministerie van LNV (nu EL&I) laten weten volgens een protocol te werken voor het openstellen van de spieringvisserij:

- bij het openstellen van de spieringvisserij in het IJsselmeer en het Markermeer wordt voor beide meren gezamenlijk het Limit Reference Point (van 2100 Spiering per ha kuilen in standaard najaar bemonstering zoals uitgevoerd door IMARES) gehanteerd;
- bij het jaarlijks vaststellen van het spieringbestand van het IJsselmeer en het Markermeer gezamenlijk wordt gewerkt met een gecombineerde index bestaande uit 1/3 van de waarde van het vastgesteld bestand van het Markermeer en 2/3 van de waarde van het vastgesteld bestand van het IJsselmeer;
- bevindt het spieringbestand zich boven het Limit Reference Point, dan wordt het systeem van proefvissen gehanteerd om de start van het paaien van de Spiering vast te stellen en daarmee het moment van opening van het Spieringvisseizoen;
- bevindt het spieringbestand zich onder het Limit Reference Point, dan wordt een bandbreedte gehanteerd van 15 % (315 Spiering per ha kuilen in standaard najaar bemonstering), waarbinnen het Spieringvisseizoen wordt opengesteld 7 dagen nadat via het systeem van proefvissen de start van het paaiseizoen is aangetoond; het proefvissen wordt uitgevoerd in aanwezigheid van de visserijkundig ambtenaar;
- bij een spieringbestand dat lager ligt dan 15 % onder het Limit Reference Point (lager dan 1785 Spiering per ha kuilen in standaard najaar bemonstering) mag niet worden gevist op Spiering.

Voordat het seizoen kan worden geopend, wijst de PO 4 proefvissers aan, 2 om voor het IJsselmeer en 2 voor het Markermeer-IJmeer. In het geval slechts één van beide meren, IJsselmeer of Markermeer-IJmeer, wordt opengesteld worden 3 vissers aangewezen. De PO vraagt voor deze vissers een ontheffing aan bij het ministerie EL&I. Uitgangspunt is een minimum aantal kisten spiering bij het startsein van vijftientig per vaartuig. De 4 proefvissers adviseren de PO wanneer het spieringseizoen kan beginnen. Dit wordt door een ledenraadslid aan de PO doorgegeven. Op haar beurt geeft de PO voor 12.00 uur aan het ministerie van EL&I door dat het seizoen kan worden geopend. Het ministerie EL&I spant zich in om de volgende dag om 08.00 uur het seizoen open te laten gaan op basis van bovenstaand protocol en doet hiervan mededeling in de Staatscourant. De ledenraadsliden zullen de startdatum mondeling doorgeven aan alle leden van de PO, omdat een brief te laat arriveert. De opening gebeurt niet op een zondag. Het spieringseizoen wordt gesloten zodra de door de PO verkochte hoeveelheid spiering is opgevist. Dit uiteraard wel binnen de periode dat de vergunning voor de spieringvisserij geldig is.

De provincies Flevoland/Noord-Holland en Fryslân zijn bevoegd gezag voor de Natuurbeschermingswet (Nbw) respectievelijk voor het Markermeer-IJmeer en IJsselmeer. Provincie Fryslân heeft aangegeven geen Nbw vergunning te kunnen afgeven. Provincie Flevoland doet dat wel maar hanteert strengere voorwaarden dan het ministerie van EL&I. Het zogenaamde Limited Reference Point van 2.100 spieringen/hectare wordt voor Markermeer-IJmeer apart gehanteerd. Dit heeft te maken met het feit dat IJsselmeer en Markermeer-IJmeer aparte Natura 2000 gebieden zijn met verschillende instandhoudingsdoelstellingen. Van een gecombineerde index IJsselmeer/Markermeer-IJmeer is niet langer sprake.

Bovendien heeft men de mogelijkheid geschrapt om de spieringvisserij open te stellen als de spieringstand 15 % onder het Limited Reference Point ligt. PO heeft bezwaar gemaakt tegen het schrappen van deze 15 % ondergrens.

BIJLAGE III SANERINGSRONDES IJSSELMEERGEBIED

Saneringsrondes IJsselmeergebied

	totaal aaleenheden grote fuik, schietfuik, aalkist	totaal aantal aaleenheden grote fuik, schietfuik, aalkist, spieringfuik, net	totaal aantal aaleenheden grote fuik, schietfuik, aalkist, net (exclusief spieringfuik)	totaal aantal aaleenheden seizoenver- gunninghouders (net)
	96: grote fuik, schietfuik, aalkist: 50333	96: spiering: 5078 96: net: 13020	96: net: 13020	
totaal aantal aaleenheden op 1 juni 1996 inclusief 5 gfmerken LE28	50.333	68.431	63.353	1.020
sanering 1998 UK 182: 60sf, 15sp, 1234ak, 140net UK 40: 75sp, 700ak, 140net	2.054	2.514	2.334	
	48.279	65.917	61.019	
Ruil HK 8 -1103ak,+210 sf	683	683	683	
	47.596	65.234	60.336	
Uitkoop UK 12 / UK 112 UK112: 102sf, 140net UK12: 120sf, 140net	444	724	724	
	47.152	64.510	59.612	
sanering 2000 totale uitkoop: 10.778 correctie teveel uitgekochte aalkistmerken WR 293: 71 gf:234*5;sf416*2;sp270*2;ak8776*1;net840*1	10.707	12.087	11.547	
	36.445	52.423	48.065	
sanering netten 2002 2001: 5100mo,6800ny; 2002: 4250net (correctie: -90netUK112, -90netUK12 (waren al in mindering gebracht))		7.470	7.470	620
		44.953	40.595	
sanering 2005 574 aaleenhsf, 6296 aaleenhsf, 3378ak, 838 aaleenhsf, 600net	10.249	11.687	10.849	
	26.196	33.266	29.746	
sanering 2006 2623sfmerken,50net	5.246	5.296	5.296	0
	20.950	27.970	24.450	400

BIJLAGE IV N2000 HABITATTYPES- EN SOORTEN

IJsselmeer en Friese IJsselmeerkust

Tabel IV1.1. Habitattypen

Habitatype	omschrijving	instandhoudingsdoel (=) of verbeterdoel (>) oppervlak
H3150	meren met krabbenscheer en fontein-kruiden	=
H6430A	ruigten en zomen (moerasspirea)	=
H6430B	ruigten en zomen (harig wilgenroosje)	=
H7140A	overgangs- en trilvenen (trilvenen)	=

Tabel IV1.2. Habitatsoorten

Habitatsoort	omschrijving	instandhoudingsdoel (=) of verbeterdoel (>) populatie
H116	rivierdonderpad	=
H131	meervleermuis	=
H134	noordse woelmuis	>
H190	groenknolorchis	=

Tabel IV.1.3. Broedvogelsoorten

broedvogelsoort	omschrijving	instandhoudingsdoel (=) of verbeterdoel (>) omvang en kwaliteit leefgebied
A017	aalscholver	=
A021	roerdomp	>
A034	lepelaar	=
A081	bruine kiekendief	=
A119	porseleinhoen	>
A137	bontbekplevier	>
A151	kemphaan	>
A193	visdief	=
A292	snor	=
A295	rietzanger	=

Tabel IV.1.4. Niet-broedvogelsoorten

niet-broedvogelsoort	omschrijving	instandhoudingsdoel (=) of verbeterdoel (>) omvang en kwaliteit leefgebied
A005	fuut	=
A017	aalscholver	=
A034	lepelaar	=
A037	kleine zwaan	=
A039	toendrarietgans	=
A040	kleine rietgans	=
A041	kolgans	=
A043	grauwe gans	=
A045	brandgans	=
A048	bergeend	=
A050	smient	=
A051	krakeend	=
A052	wintertaling	=
A053	wilde eend	=
A054	pijlstaart	=

niet-broedvogelsoort	omschrijving	instandhoudingsdoel (=) of verbeterdoel (>) omvang en kwaliteit leefgebied
A056	slobeend	=
A059	tafeleend	=
A061	kuifeend	=
A062	topper	=
A067	brilduiker	=
A068	nonnetje	=
A070	grote zaagbek	=
A125	meerkoet	=
A132	kluut	=
A140	goudplevier	=
A151	kemphaan	=
A156	grutto	=
A160	wulp	=
A177	dwergmeeuw	=
A190	reuzenstern	=
A197	zwarte stern	=

Markermeer en IJmeer

Tabel IV.1.5. Habitattype

habitattype	omschrijving	instandhoudingsdoel (=) of verbeterdoel (>) oppervlak
H3140	kranswierwateren	=

Tabel IV.1.6. Habitatsoorten

habitatsoort	omschrijving	instandhoudingsdoel (=) of verbeterdoel (>) populatie
H1163	rivierdonderpad	= (>)
H1318	meervleermuis	=

Tabel IV.1.7. Broedvogelsoorten

broedvogelsoort	omschrijving	instandhoudingsdoel (=) of verbeterdoel (>) omvang en kwaliteit leefgebied
A017	aalscholver	=
A193	visdief	=

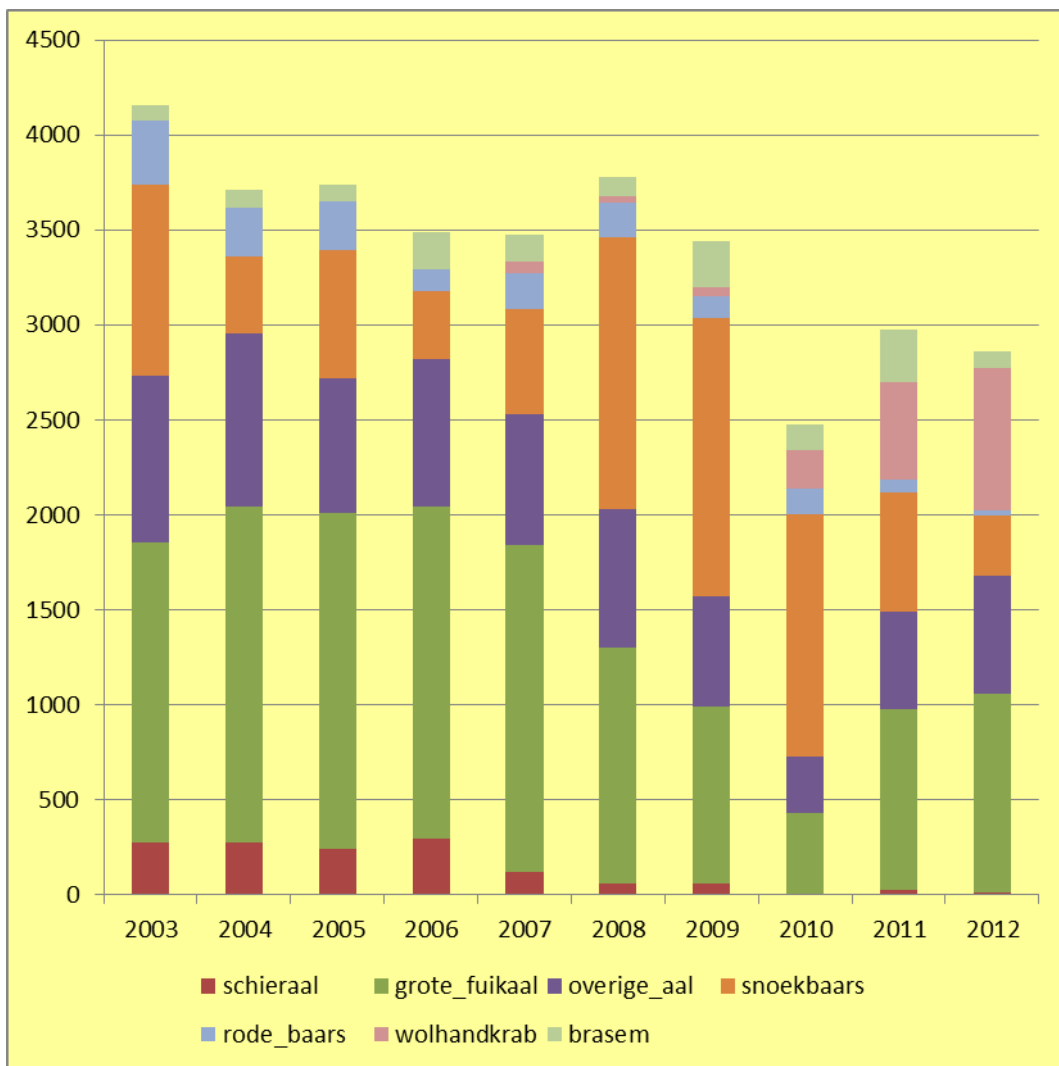
Tabel IV.1. Niet-broedvogelsoorten

niet-broedvogelsoort	omschrijving	instandhoudingsdoel (=) of verbeterdoel (>) omvang en kwaliteit leefgebied
A005	fuut	=
A017	aalscholver	=
A034	lepelaar	=
A043	grauwe gans	=
A045	brandgans	=
A050	smient	=
A051	krakeend	=
A056	slobeend	=
A058	krooneend	=

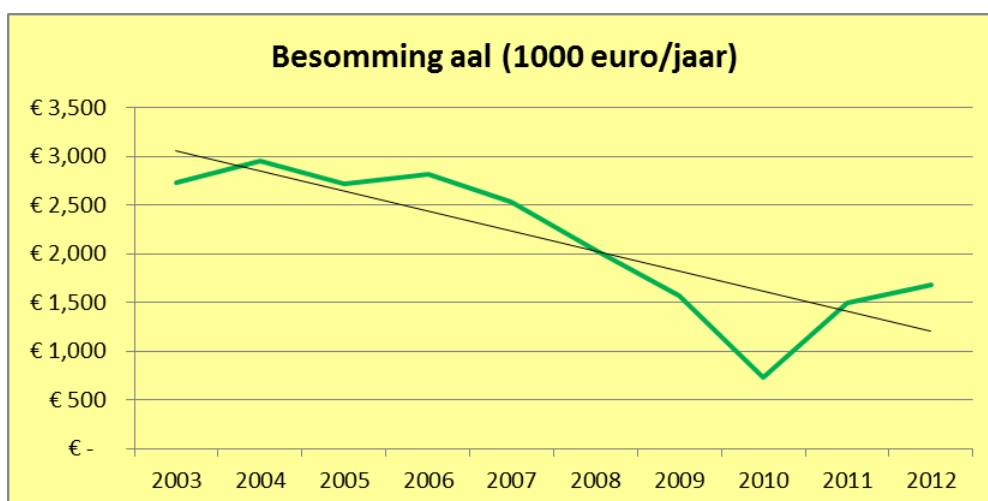
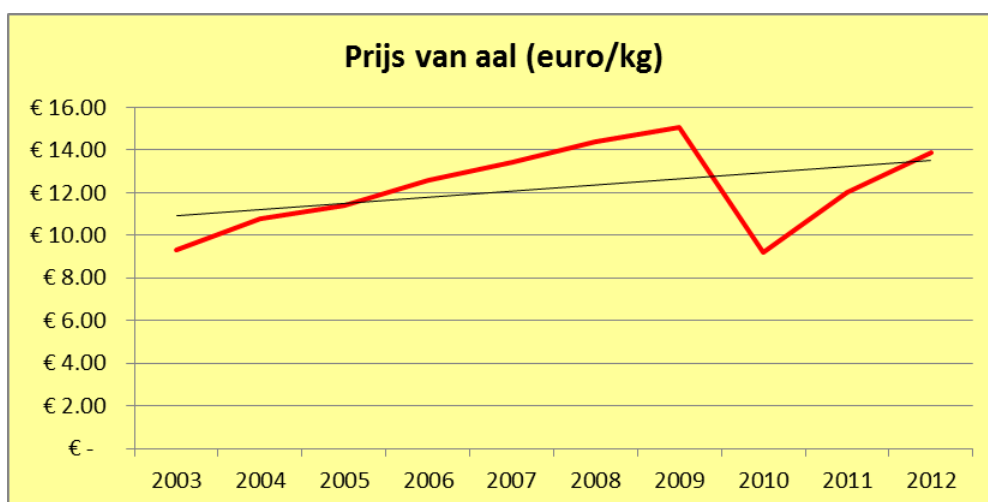
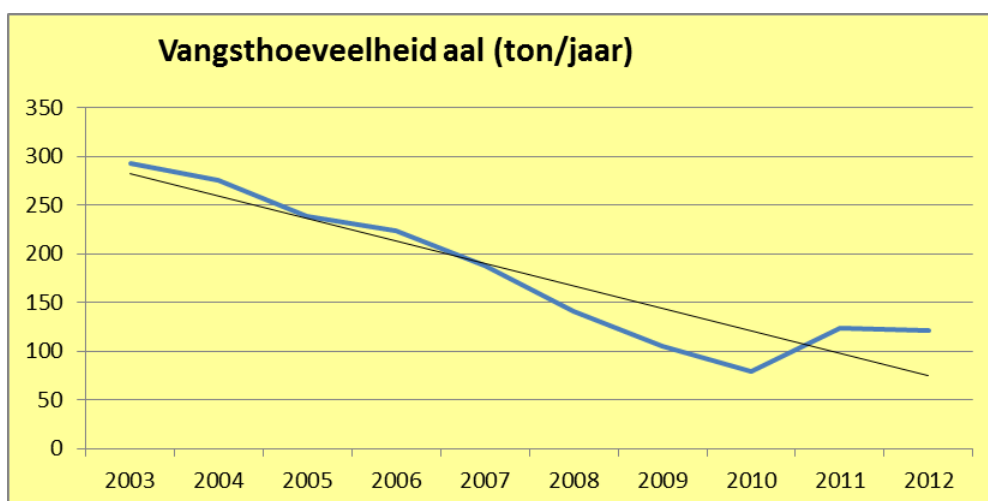
niet-broedvogelsoort	omschrijving	instandhoudingsdoel (=) of verbeterdoel (>) omvang en kwaliteit leefgebied
A059	tafeleend	=
A061	kuifeend	=
A062	topper	=
A067	brilduiker	=
A068	nonnetje	=
A070	grote zaagbek	=
A125	meerkoet	=
A177	dwergmeeuw	=
A197	zwarte stern	=

BIJLAGE V BIJLAGEN BIJ ECONOMISCHE ANALYSE

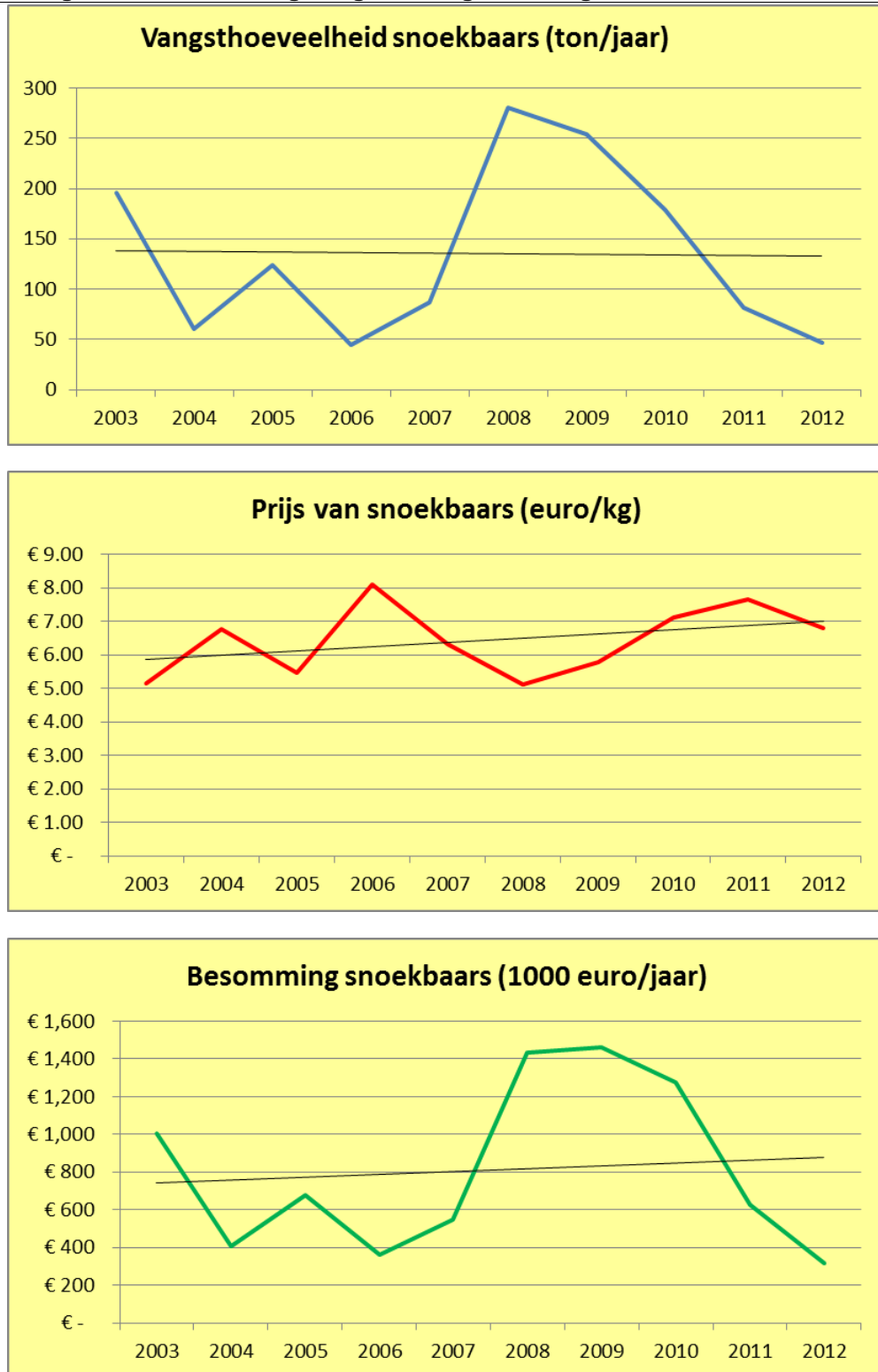
Afbeelding V1.1. Ontwikkeling van de totale waarde van de geveilde IJsselmeervis naar vissoort (in EUR 1.000,--)



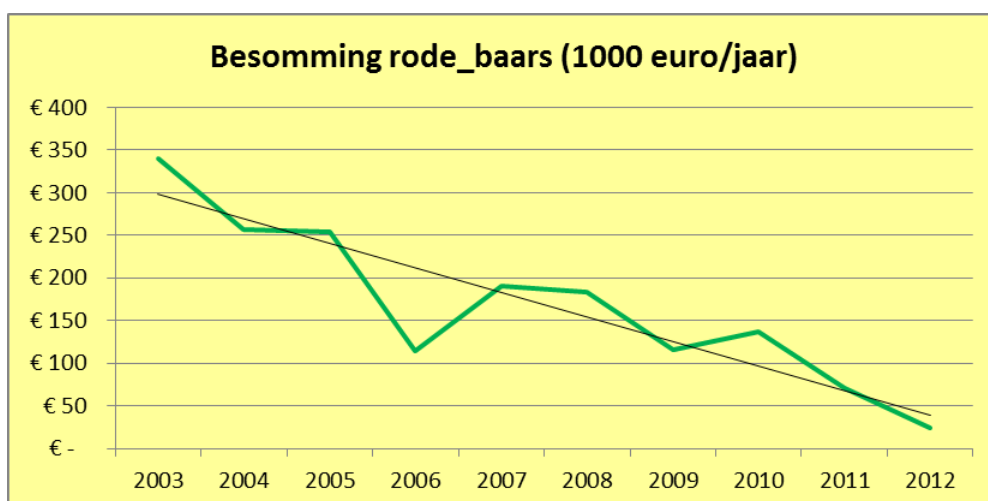
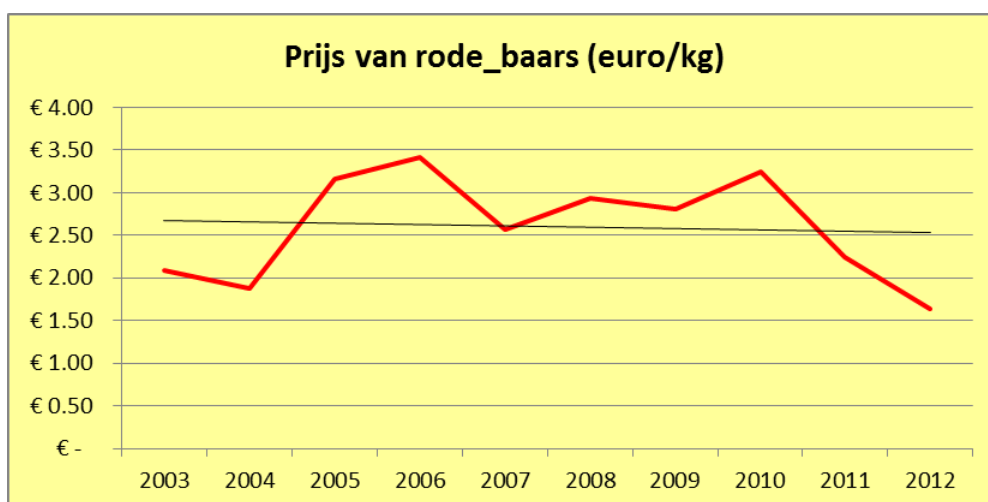
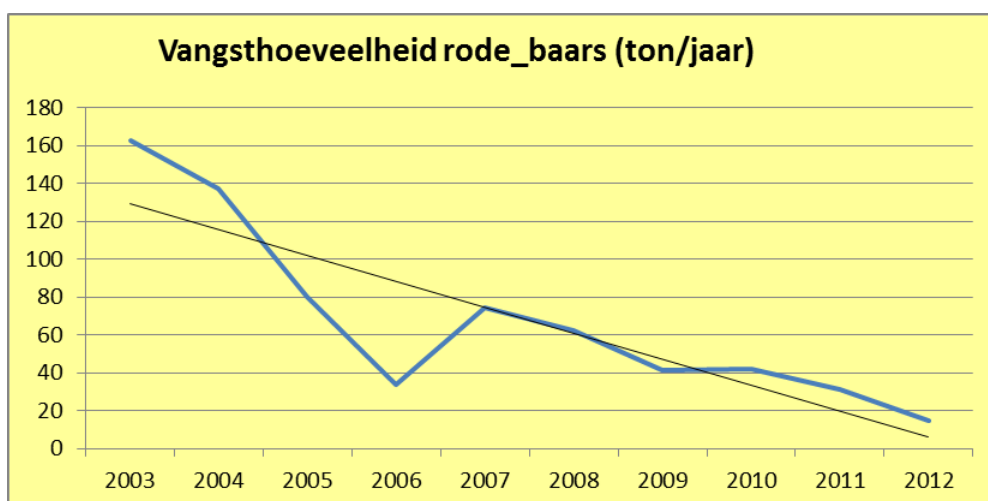
Afbeelding V1.2. Ontwikkeling vangsten en geldbedragen aal



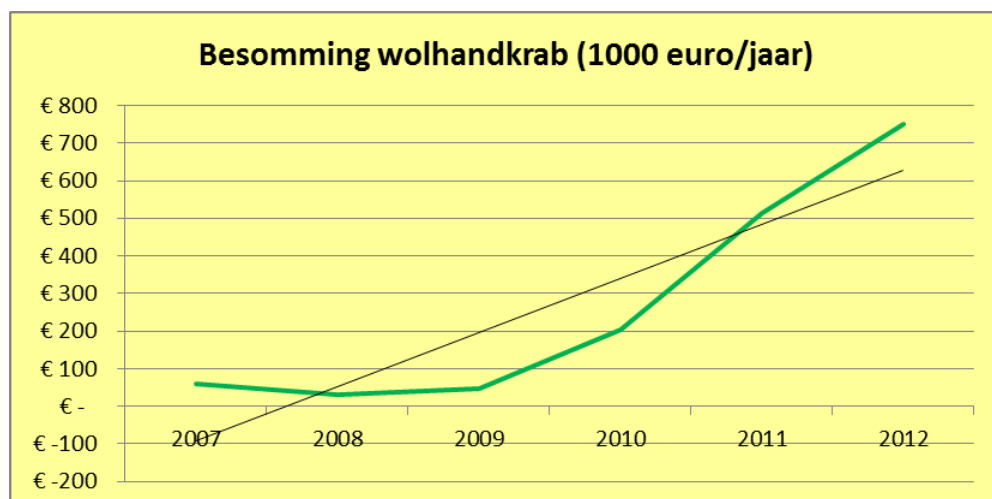
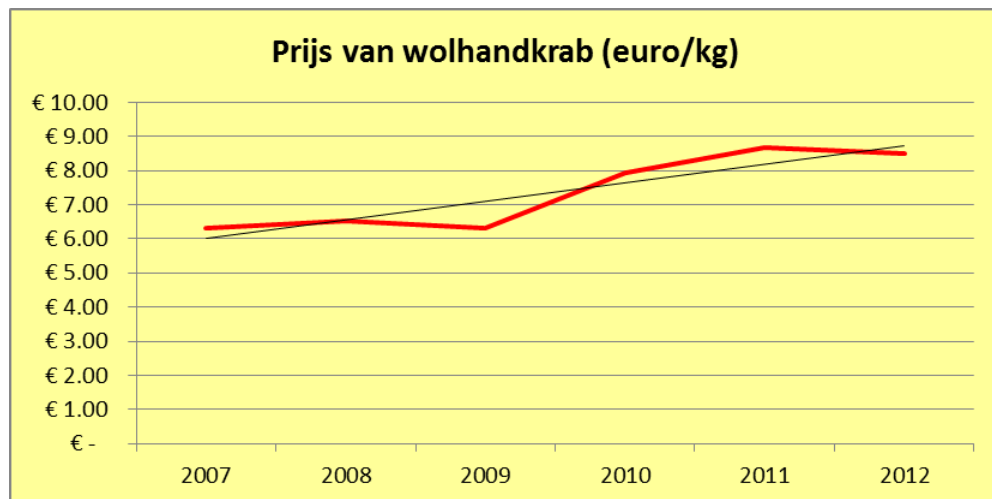
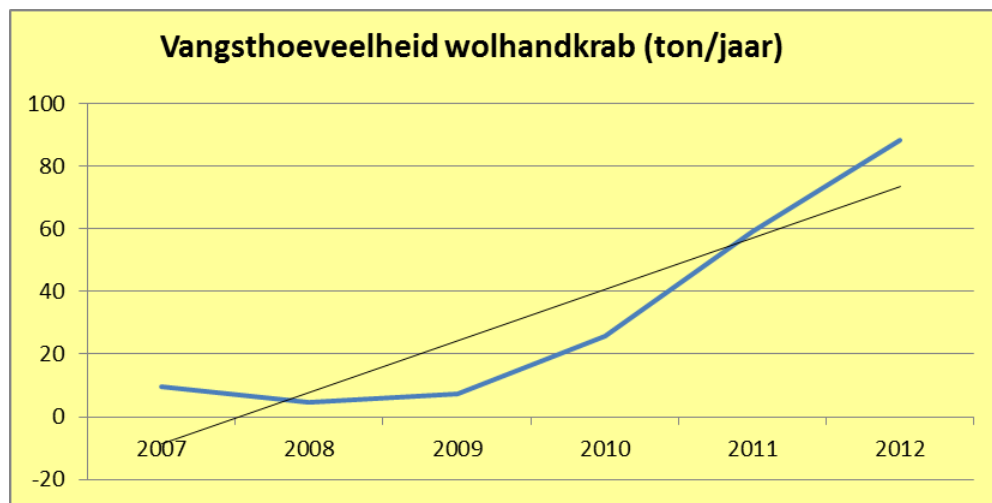
Afbeelding V1.3. Ontwikkeling vangsten en geldbedragen snoekbaars



Afbeelding V1.4. Ontwikkeling vangsten en geldbedragen rode baars



Afbeelding V1.5. Ontwikkeling vangsten en geldbedragen wolhandkrab



Afbeelding V1.6. Ontwikkeling vangsten en geldbedragen brasem

